

**İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM KURUMLARI İŞLETMECİLİĞİ ANABİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN COVID-19
PANDEMİSİNDE ÇEVİRİM İÇİ EĞİTİME YÖNELİK
GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ:
VAKIF ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ**

NIHAL GÜLCAN

**TEZ DANIŞMANI
DR. ÖĞR. ÜYESİ MEHMET AKIN BULUT**

İSTANBUL, 2023

**İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM KURUMLARI İŞLETMECİLİĞİ ANABİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN COVID-19
PANDEMİSİNDE ÇEVİRİM İÇİ EĞİTİME YÖNELİK
GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ:
VAKIF ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ**

NIHAL GÜLCAN

**TEZ DANIŞMANI
DR. ÖĞR. ÜYESİ MEHMET AKIN BULUT**

İSTANBUL, 2023

TEZ ONAY SAYFASI

Bu tez tarafımızca okunmuş olup kapsam ve nitelik açısından Eğitim Kurumları İşletmeciliği alanında yüksek lisans derecesini alabilmek için yeterli olduğuna karar verilmiştir.

Tez Jürisi Üyeleri

Unvan – Ad Soyad

Kanaati

İmza

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Akın

Bulut

Doç. Dr. Ahmet Göçen

Dr. Öğr. Üyesi Thseen Nazir

Bu tezin İbn Haldun Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tarafından konulan tüm standartlara uygun şekilde yazıldığı teyit edilmiştir.

Teslim Tarihi

Mühür

AKADEMİK DÜRÜSTLÜK BEYANI

Bu çalışmada yer alan tüm bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak toplanıp sunulduğunu, söz konusu kurallar ve ilkelerin zorunlu kıldığı çerçevede, çalışmada özgün olmayan tüm bilgi ve belgelere, alıntılama standartlarına uygun olarak referans verilmiş olduğunu beyan ederim.

Adı Soyadı: Nihal Gülcan

İmza:

ÖZ

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN COVID-19 PANDEMİSİNDE ÇEVİRİM İÇİ EĞİTİME YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ: VAKIF ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

Gülcan, Nihal

Eğitim Kurumları İşletmeciliği Yüksek Lisans

Öğrenci Numarası: 204058008

Open Researcher and Contributor ID (ORC-ID): 0000-0001-6224-1094

Ulusal Tez Merkezi Referans Numarası: 10573061

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Akın Bulut

Eylül 2023, 84 Sayfa

İçinde bulunduğumuz bilgi çağının getirdiği ve beraberinde günümüzde hızla artan teknolojik gelişmelerden etkilenen sektörlerin başında şüphesiz eğitim kurumları yer almaktadır. Eğitim taleplerinin artması eğitimde değişim sürecini günden güne hızlandırırken, uzaktan eğitim modelinin gelişimi son yıllarda yaşanan salgın neticesinde zorunlu hale gelen çevrim içi uzaktan eğitim olarak ilerleme kaydetmiştir. Covid-19 pandemisi ile ortaya çıkan ani değişimin getirdiği yeni koşullar ile çevrim içi eğitimin önemi eğitimde dönüşüm sürecini başlatmıştır. Pandemi süreci ile tercih olmaktan çıkartılıp, eğitimde devamlılığının sağlanabilmesi ve eğitimin sürdürülebilir kılınması amacıyla yüz yüze eğitime bir süre ara verilerek uzaktan eğitim ile sürece devam edilmiştir. Araştırmanın amacını Covid-19 pandemisi sürecinde üniversite eğitimde meydana gelen ve değişim süreci olan çevrim içi eğitimin öğrenciler açısından değerlendirmesini oluşturmaktadır. Araştırmada vakıf üniversitesinde pandemi sürecinde eğitim alan lisans ve lisansüstü öğrencilerin çevrim içi eğitim sürecine dair görüşleri, motivasyon, özyeterlik, ölçme-değerlendirme, teknik yapı, öğretim yöntemleri, hazırbulunuşluk ve hayat boyu öğrenme deneyimlerine yönelik bakış açılarının neler olduğu ile dönem sonu öğrenci değerlendirme anketlerinden elde edilen verilerin analiz sonuçlarının karşılaştırılması temel alınmıştır. Araştırmada yer alan veriler nitel araştırma yöntem ve tekniklerine göre toplanmıştır. Veri toplama aşamasında çevrim içi eğitim sürecine yönelik derinlemesine bilgi alabilmek için yarı

yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Hazırlanan açık uçlu sorular gönüllülük esasına dayalı olarak çevrim içi veya yüz yüze kayıt alınarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın örneklemini Covid-19 salgını sürecinde çevrim içi eğitime katılan lisans ve lisansüstü programlara kayıtlı toplam 26 öğrenci oluşturmaktadır. Elde edilen verilerin analizinde yarı yapılandırılmış görüşme formu için betimsel analiz; dönem sonu öğrenci değerlendirme anketlerinden elde edilen veriler için doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada katılımcılardan elde edilen sonuçlar incelendiğinde üniversite özelinde uzaktan eğitim sürecinin avantajlı ve sürece dair genel görüşün olumlu olduğu ancak olumsuz yönlerinin de eğitim süreçleri için ciddi sorun teşkil etti tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Eğitimde Değişim, Covid-19, Çevrim İçi Eğitim, Pandemi, Uzaktan Eğitim.

ABSTRACT

INVESTIGATION OF UNIVERSITY STUDENTS' OPINIONS TOWARDS ONLINE EDUCATION DURING THE COVID-19 PANDEMIC: THE CASE OF FOUNDATION UNIVERSITY

Gülcan, Nihal

MA in Managing Educational Institutions

Student ID: 204058008

Open Researcher and Contributor ID (ORCID): 0000-0001-6224-1094

National Thesis Center Reference Number: 10573061

Thesis Supervisor: Asst. Prof. Mehmet Akın Bulut

September 2023, 84 Pages

Educational institutions are undoubtedly one of the sectors affected by the rapidly increasing technological developments brought about by our information age. While the increase in education demands accelerates the change in education day by day, the development of the distance education model has progressed as online distance education has become mandatory because of the pandemic in recent years. With the new conditions brought by the sudden change that emerged with the COVID-19 pandemic, the importance of online education has started the transformation process in education. With the pandemic, face-to-face teaching was stopped for a while, and distance education was used to ensure continuity in education and make education sustainable. In the study, online education, which is the change process in education during the pandemic, was evaluated in terms of university students. In the investigation, the opinions of undergraduate and graduate students studying at a foundation university during the pandemic on online education, their perspectives on motivation, self-efficacy, measurement-evaluation, technical structure, teaching methods, readiness, and lifelong learning experiences, and the end-of-term student evaluation questionnaires. The data in the research were collected according to qualitative research methods and techniques. During the data collection phase, a semi-structured interview form was used to obtain in-depth information about the online education process. The open-ended questions were prepared voluntarily by recording

online or face-to-face. The research sample consists of 26 students enrolled in undergraduate and graduate programs who participated in online education during the COVID-19 epidemic. The document analysis method was used for the data obtained from the end-of-term student evaluation surveys. When the results obtained from the participants in the research were examined, it was determined that the distance education process was advantageous in the university context, and the general opinion about the process was positive. Still, its negative aspects also pose a severe problem for the educational methods.

Keywords: Change in Education Covid-19, Pandemic, Distance Education, Online Education.

İTHAF

Mucizelerim Arya ve Nira'ya...

TEŞEKKÜR

Bu araştırma için beni ynlemdirren, karşılaştığım zorlukları bilgi ve tecrübesi ile aşmamda yardımcı olan kıymetli danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Akın Bulut Hocama, araştırma sürecimde çalışmalarıma destek veren yöneticilerim ve tüm çalışma arkadaşlarıma teőekkürlerimi sunarım.

Her zaman olduğu gibi bu süreçte de beni yalnız bırakmayan ve desteklerini esirgemeyen sevgili aileme,

Aldığım her kararda yanımda olan, desteği ve sevgisi ile bana ilham veren, en büyük g kaynağım sevgili eşim Cihan'a,

Varlıkları şükür sebebim olan canım kızlarım Arya ve Nira'ya, sonsuz teőekkürlerimi iletiyorum.

İyi ki hayatımdasınız...

Nihal GÜLCAN

İSTANBUL, 2023

İÇİNDEKİLER

ÖZ	iv
ABSTRACT	vi
İTHAF	viii
TEŞEKKÜR	ix
İÇİNDEKİLER	x
TABLolar LİSTESİ	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiii
SEMBOLLER VE KISALTMALAR LİSTESİ	xiv
BÖLÜM I GİRİŞ	1
BÖLÜM II TEORİK ARKA PLAN	4
2.1. Uzaktan Eğitim Kavramı	4
2.1.1. Uzaktan Eğitimin Gelişim Süreci	5
2.1.2. Dünyada Uzaktan Eğitim	7
2.1.3. Türkiye’de Uzaktan Eğitim.....	9
2.2. Uzaktan Eğitim Modelleri ve Temel Kavramlar.....	11
2.3. Uzaktan Eğitime İhtiyaç Duyulma Sebepleri	15
2.3.1. Uzaktan Eğitimin Avantajları ve Sınırlılıkları	16
2.4. Pandemi Kavramı ve Süreçleri	18
2.4.1. Pandemi Sürecinde Yükseköğretimde Uzaktan Eğitim	18
2.5. Uzaktan Eğitim Sürecine Yönelik Yapılan Çalışmalardan Elde Edilen Öğrenci Deneyimleri.....	21
BÖLÜM III METODOLOJİ VE UYGULAMA	25
3.1. Giriş.....	25
3.1.1. Araştırmanın Amacı.....	25
3.1.2. Araştırmanın Önemi.....	26
3.1.3. Araştırmanın Varsayımları.....	26
3.1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	27
3.1.5. Örneklem.....	27
3.1.6. Veri Toplama Süreci	27
3.1.7. Araştırma Yöntemi.....	28
3.1.8. Verilerin Analizi	29
3.1.9. Geçerlik.....	30

BÖLÜM IV BULGULAR.....	32
4.1. Araştırmanın Birinci Alt Problemine İlişkin Bulgular.....	32
4.1.1. Uzaktan Eğitim Yöntemiyle Ders Alma Durumuna Yönelik Olumlu ve Olumsuz Görüşler	33
4.1.2. Uzaktan Eğitim Yöntemiyle Ders Alma Durumunun Öğrencilerin Öz Yeterliklerine Etkisi	38
4.1.3. Uzaktan Eğitimin Motivasyon Düzeyine Etkisi.....	40
4.1.4. Uzaktan Eğitim Sürecinde Ölçme-Değerlendirmeye Dair Düşünceler	43
4.1.5. Uzaktan Eğitim ve Yüz Yüze Eğitimin Karşılaştırılması	46
4.1.6. Uzaktan Eğitim Yoluyla Ders Alma Sürecinin Sonunda Elde Edilen Beceriler	48
4.2. Araştırmanın İkinci Alt Problemine İlişkin Bulgular	50
4.2.1. Uzaktan Eğitimde Kullanılan Teknolojik Yapı, Sistem ve Uygulamalara Yönelik Olumlu ve Olumsuz Görüşler	50
4.2.2. Uzaktan Eğitimde Öğretim Üyelerinin Öğretim Tekniklerini ve Araçlarını Kullanımlarına Yönelik Düşünceler	53
4.2.3. Uzaktan Eğitim Sürecinde Öğretim Üyelerinin Pedagojik Hazır Bulunuşluğuna Yönelik Düşünceler	54
4.2.4. Üniversitenin Uzaktan Eğitime Geçiş Sürecinde Teknik Hazır Bulunuşluğuna Dair Düşünceler	56
4.3. Araştırmanın Üçüncü Alt Problemine İlişkin Bulgular	57
4.3.1. Dönem Sonu Öğrenci Değerlendirme Anketlerinde Öne Çıkan Öğrenci Görüşleri	58
BÖLÜM V SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	61
REFERANSLAR.....	72
EKLER.....	80
EK A	80
EK B	81
ÖZGEÇMİŞ.....	84

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 3.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri.....	30
Tablo 4.1. Olumlu Görüşler	33
Tablo 4.2. Olumsuz Görüşler	36
Tablo 4.3. Öğrencilerin Algılanan Özyeterlikleri	39
Tablo 4.4. Uzaktan Eğitimin Motivasyon Düzeyine Etkisi	40
Tablo 4.5. Ölçme-Değerlendirme Sürecine Yönelik Görüşler.....	43
Tablo 4.6. Verimlilik Açısından Tercih Edilen Eğitim.....	46
Tablo 4.7. Elde Edilen Beceriler	48
Tablo 4.8. Kullanılan Teknolojik Yapı, Sistem ve Uygulamalara Yönelik Görüşler	51
Tablo 4.9. Öğretim Üyelerinin Öğretim Teknikleri ve Araç-Gereç Kullanımlarına Yönelik Düşünceler.....	53
Tablo 4.10. Öğretim Üyelerinin Pedagojik Hazır Bulunuşluğuna Yönelik Düşünceler .	55
Tablo 4.11. Üniversitenin Uzaktan Eğitim Sürecine Yönelik Hazır Bulunuşluğu	56
Tablo 4.12. Dönem Sonu Öğrenci Ders Değerlendirme Anketlerinden Öne Çıkan Öğrenci Görüşleri.....	58

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1. Uzaktan Eğitim Modelleri.....	12
--	----

SEMBOLLER VE KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AÖF	Açık Öğretim Fakültesi
AÖL	Açık Öğretim Lisesi
DSÖ	Dünya Sağlık Örgütü
YAYKUR	Yayın Yükseköğretim Kurumu
YÖK	Yükseköğretim Kurulu

BÖLÜM I

GİRİŞ

Eğitim denildiğinde; insanlığın varoluşundan itibaren ortaya çıkan ve hayatın her evresinde bulunan, insanlık tarihi kadar eskiye dayanan bir kavram akla gelmektedir. Bireyler henüz eğitimin var olmadığı antik dönemlerde dahi yaşamlarını sürdürebilmek için çevresel koşullar ile eğitilerek öğrenmiş ve hayatta kalmışlardır (Köseler, 2020). Toplumsal anlamda kalkınmanın temelini oluşturan eğitim, içinde bulunduğu çağın değişmesi ile şekillenmiş ve gelişimini sürdürmüştür.

Bilim ve teknolojik gelişmeler neticesinde bilgi çağı olarak adlandırılan 21. yüzyıl, sağladığı imkânlar ile öğrenme süreçlerinde yaşanan sıkıntıları ortadan kaldırmıştır. Bu durum günümüze kadar uzanan yeni bir eğitim sisteminin temellerinin atılmasını sağlamıştır. Son yıllarda yaşanan teknolojik gelişmelerin hayatı kolaylaştırdığı ve yaşam sürecinde vazgeçilemez bir hal aldığı görülmektedir. Bu gelişmeler neticesinde bilgiye ulaşmak kolaylaşmış, teknolojinin sunduğu imkanlar ile uzaktan eğitim yaygınlaşmıştır (Kirazlı Korkmaz, 2022).

Tarihsel gelişime bakıldığında uzaktan eğitimin gelişim sürecinin, 1700’lü yıllara kadar uzandığı görülmektedir. Uzaktan eğitim uygulamaları ilk mektuplar aracılığı ile başlamış ve sırasıyla radyo, televizyon ve web tabanlı olarak devam etmiştir (Ergüney, 2015).

Uzaktan eğitim; bireylere farklı yerlerde eğitim fırsatı sunarken, mekân ve zaman kısıtını ortadan kaldırması, bireylere ihtiyaçlarına göre esneklik sağlayabiliyor olması nedeniyle eğitim kurumlarının tercih ettikleri bir seçenek halini almıştır. Teknoloji sayesinde geleneksel sınıflar artık sanal sınıflara dönüşerek uzaktan eğitim alternatif eğitim haline gelirken (Kutlu & Titrek, 2021) 2019 yılında ortaya çıkan Covid-19 pandemisi ile bu süreç zorunlu hale gelmiştir.

Küreselleşme sürecinin ve teknolojik gelişmelerin etkisi ile ülkeler eskisinden daha çok birbiriyle temas halinde olmuşlardır. Bu durum genellikle olumlu sonuçlar doğursa da salgın hastalıklar gibi durumlarda olumsuz senaryoların meydana gelmesine neden olmuştur.

Tıpkı Aralık 2019 yılında Çin'in Vuhan kentinde ortaya çıkan Covid-19 pandemisinde olduğu gibi salgın kısa sürede tüm dünyayı etkisi altına almış ve seyrinin neler olacağı konusunda yaşanan belirsizlik durumu birçok alanı etkilediği gibi eğitim sisteminin de değişmesine neden olmuştur. Alanyazına baktığımızda eğitime katkı sunan ve alternatif öğretim sistemi olan çevrim içi eğitim, salgın sürecinde uygulaması zorunlu bir eğitim sistemi halini almıştır (Demir, 2020). Böylece Covid-19 pandemisi ile ortaya çıkan ve eğitimin her kademesinde uygulanan acil uzaktan eğitim öğrenci ve öğretmenler tarafından farklı yöntemlerle deneyimlenmiştir (Aksoy, Bozkurt, & Kurşun, 2021).

DSÖ tarafından 2020 yılının Mart ayında pandemi olarak kabul edilen Covid-19, yaşamın her alanında olduğu gibi eğitim sistemlerini de etkileyerek ülkelerin eğitim-öğretim süreçlerinde öngörülemeyen zorlukları beraberinde getirmiş ve yükseköğretim bağlamında zor bir etki yaratmıştır. Salgının yayılma seyrini arttırabileceği alanlardan biri olan üniversitelerin riskli yerler olması nedeniyle tedbir kapsamında YÖK 16 Mart 2020 tarihi itibarıyla örgün eğitime ara verildiğini bildirmiştir (Koçoğlu & Tekdal, 2020). Uygulanan bu tedbirler kapsamında YÖK'ün ilgili dönemin uzaktan eğitim yoluyla çevrim içi olarak yürütüleceğini duyurması ile üniversiteler senato kararı alarak 2019-2020 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde uzaktan eğitim modeline geçmiş ve çevrim içi eğitim sürecini başlatmışlardır (Yükseköğretim Kurulu, 2020).

Yükseköğretim Kurumları bu sürece, öngörülemeyen salgın nedeniyle yeni planlar geliştirerek yazılımlar ve dijital platformlar vasıtasıyla uyum sağlamışlardır. Uzaktan eğitim modeli böylece tercih olmaktan çıkarak zorunlu hale gelmiştir (Kirazlı Korkmaz, 2022).

Acil uzaktan eğitime geçiş süreci birçok zorluğu beraberinde getirmiştir, karşılaşılan ilk zorluk sürece dair deneyim eksikliği olmuştur. Deneyim eksikliği, çevrim içi

eğitimde ders motivasyonunu olumsuz etkileyen önemli unsurlardandır (Liyanaġunawardena, Adams, & Williams, 2013). evrim içi eğitim sürecinde ğrenci ve eğitmenlerin öğrenme araç-gereçlerine ulaşabilmesi, yazılım ve donanımın aktif ve etkili kullanılabilmesi için teknolojik açıdan yeterliğe sahip olunması gerekmektedir (İsman, 2011). evrim içi eğitimin gerçekleştirildiği platformlardaki altyapı eksikliği ğrenci ve eğitmen motivasyonunun düşmesine, derslerde verimsizliğe neden olurken çevrim içi eğitime yönelik olumsuz algıları ortaya çıkarmaktadır (Telli & Altun, 2020).

Sosyalleşme ortamını kısıtlayan çevrim içi eğitimde öğrenciler psikolojik anlamda yalnız ve izole edilmiş hissetmektedirler (Duran, nal, & Kurtuluş, 2006). Öğrencilerin doyum düzeylerinin arttırılması için, beklentilerinin neler olduğunun tespiti ve bunların karşılanması gerekmektedir (Karataş & stndağ, 2008).

Yukarıda belirtildiği üzere alanyazın çalışmalarında çevrim içi eğitimin durumuna yönelik farklı çalışmalar yapılmış olsa da çalışmaların çeşitliliği ve kapsamının arttırılması için karşılaşılan sorunların farklı bakış açıları ile ortaya çıkarılması ve uzaktan eğitimin geleceğine yönelik daha iyi uygulamaların yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu amaç doğrultusunda bu çalışmada zorunlu hale gelen çevrim içi eğitimin yükseköğretim öğrencileri üzerindeki etkisi ve yaşadıkları deneyimlerin incelenmesi amaçlanmıştır.

BÖLÜM II

TEORİK ARKA PLAN

2.1. Uzaktan Eğitim Kavramı

Geçmişten günümüze dek süregelen teknolojik gelişmelerin toplumun her alanını önemli ölçüde etkilediği görülmektedir. Etkilenen bu alanların başında eğitim sektörü yer almaktadır (Akpınar, 2003).

Dünya üzerinde hemen her toplum, endüstrileşme ve akabinde gelişen bilgi toplumundaki hızlı dönüşüm sürecine ayak uydurmak zorunda kalmış, buna bağlı olarak büyüyen ekonomik ve toplumsal ihtiyaçlara karşı yeni eğitim modelleri geliştirilmeye başlanmıştır (Girginer, 2002).

Tarih boyunca toplumların sahip oldukları eğitim uygulamaları, yaşanan devrimler içerisinde biçimlenmiş ve bu süreç yeni eğitim modellerinin ortaya çıkmasına olanak sağlamıştır. Zamanla yenilenen iletişim teknolojileri, gelişen eğitim türlerinden biri olan uzaktan eğitimin ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Kavram olarak bakıldığında 1700'lü yıllara dayanan uzaktan eğitim, teknolojik gelişmelere bağlı olarak varlığını sürdürmüştür. Eğitim için ayrılmış kaynakların etkin kullanılması, öğrenmede esneklik sağlanması ve öğrenme niteliğini artırması gibi nedenlere bakıldığında iletişim teknolojilerinin eğitim sistemlerine entegre edilmesi konusunda oldukça çaba harcandığı görülmüştür (Göktaş , Yıldırım , & Yıldırım, 2008).

Gelişen bu teknolojik gelişmelerin karşılığında ortaya çıkan yeni eğitim sistemi içinse birçok tanım kullanılmıştır.

İşman'a göre; Uzaktan eğitim, aynı ortamda bulunma şansı olmayan, farklı ortamlardaki öğretmen ve öğrencilerinin öğrenme faaliyetlerini, iletişim teknolojileri veya posta hizmetleri ile gerçekleştirebildikleri eğitim modeli şeklindedir (İşman, 1998).

Hızal ise; zaman, yer, yaş, eğitimin yöntemi, amacı gibi geleneksel eğitim modelindeki sınırlamaların ortadan kaldırılarak, özel hazırlanan dokümanlar ile kitle iletişim araçlarından faydalanılarak bir sistem bütünlüğü ile yürütülen eğitim sistemi modeli olarak tanımlamıştır (Hızal, 1983).

Yapılan tanımlamalardan da anlaşıldığı üzere uzaktan eğitimin temel amacı, zaman ve coğrafi sebeplerle aksayan eğitimin engellerini ortadan kaldırarak, çağın getirdiği teknolojik gelişmeler vasıtasıyla, zaman ve mekân kavramlarından etkilenmeksizin kişilerin eğitimine katkı sağlayabilecek sistemler ile bireylere eğitim-öğretim imkânının sunulmasıdır (Özbay, 2015).

Uzaktan eğitim ile ilgili literatürde birçok tanım olmasına rağmen, özetle dört temel özellikten bahsedilmektedir (Kambutu, 2002).

- Eğitim için bir mekana bağlı kalınmaması,
- Çeşitli araçlar yardımıyla eğitimin verilmesi,
- Öğrenci ve öğretmenin farklı mekânlarda bulunması,
- Kaynaklara dışarıdan erişilebilmesidir.

2.1.1. Uzaktan Eğitimin Gelişim Süreci

Geçmişe bakıldığında uzaktan eğitimin temeli basımevlerinin kuruluşuna uzanmaktadır. Var olan kaynakların elle çoğaltılıyor oluşu belirli kişilerin bilgiden faydalanmasını sağlayabiliyor iken, basımevlerinin ortaya çıkışı ile hızla çoğaltılan kaynaklar neredeyse tüm topluma ulaşarak uzaktan eğitimin yayılmasına neden olmuştur (Uluçay, 2016).

Günümüze bakıldığında ise süreç bu temel teknolojik gelişmelere bağlı olarak ilerlemiştir. Bilgiye olan ihtiyacın karşılanabilmesi ancak eğitim yolu ile gerçekleşeceği için eğitim sistemlerinde arayışa gidilmiş ancak artan talep ve nüfusa

bağlı olarak geleneksel eğitim sistemi modelinin iletişim teknolojileri ile bütünleştirilmesi hasıl olmuştur.

Teknoloji alanında hızla devam eden gelişmeler neticesinde geleneksel eğitim sistemi ile karşılanamayan çoğu gereksinim uzaktan eğitim sistemi ile karşılanabilir hale gelmiştir. Nüfusun hızla çoğalması ve buna bağlı olarak eğitim ihtiyacının her geçen gün artması, buna karşın geleneksel eğitim modelindeki mevcut öğretim elemanı sayısının yetersiz olması, eğitim mekânlarının sınırlı oluşu alternatif eğitim sisteminin doğmasına olanak sağlamıştır.

Toplumsal olarak bakıldığında gelişimin en önemli parçası eğitimidir. Toplumsal gelişmeden bahsedebilmek için toplumsal yapıyı oluşturan öğelerin de beraber gelişmesi gerekmektedir, ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel alanlarda gelişmenin sağlanabilmesi için eğitilmiş, yetkin bireyler yetiştirmek şarttır. Daha fazla bireye eğitim fırsatı sunulabile ihtiyacı uzaktan eğitim sisteminin gelişimini hızlandırmıştır. Teknolojik gelişmelere ayak uydurabilmek ve toplumsal gelişimi sağlayabilmek için tüm ülkeler var olan sistemleri yeni çağa uygun hale getirmek için uğraşmaktadırlar, eğitimde bu süreçte göz ardı edilmemiştir.

Bunların yanı sıra mevcut şartlarda sağlanamayan eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanabilmesi açısından eğitimde alternatifler aranarak ve iletişim teknolojilerinin gelişimi ile uzaktan eğitim modeli benimsenmiştir. Böylece aynı şartlara sahip olamayan bireylere eğitim-öğretim imkânı sağlanarak toplumun gelişimine olanak sağlanmıştır.

Daha fazla bireyin eğitim görebilmesi, eğitim hizmetlerini daha geniş kitlelere sunulabilme, eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanabilmesi, çeşitli sebeplerle okula gelemeyen bireylerin eğitimi imkânlarının dışında kalmaması, geleneksel eğitimdeki sınırlı kaynakların giderilmesi için uzaktan eğitimin gerekliliği ortaya çıkmıştır (Yalın H. , 2007).

Böylece uzaktan eğitim, zaman ve mekân kısıtlamasını ortadan kaldırarak gelişen teknolojinin etkisiyle günümüzde en çok tercih edilen eğitim modeli haline gelmiştir (Gülner, 2009).

2.1.2. Dünyada Uzaktan Eğitim

Özellikle teknoloji alanında yaşanan gelişmelere bağlı olarak internet tabanlı teknolojilerin yaygınlaşması uzaktan eğitimin tüm dünyada ilerlemesine neden olmuştur. Literatür taraması yapıldığında, dünyada uzaktan eğitimin ilk örnekleri ile ilgili farklı bilgiler yer alsa da 1700'lü yıllara dayandığı düşünülmektedir. 1728 yılında A.B. D. Boston Gazetesinde mektup yoluyla Stenografi derslerinin verileceği ilanı yer alırken, 1833 yılında İsveç gazetesinde yine mektup yoluyla yazılı anlatım dersi verileceğine dair başka ilan bilgileri yer almıştır ancak ilanlarda ölçme-değerlendirmeden veya iletişimden bahsedilmemiştir (Verduin & Clark, 1994).

Stenograf; 19. yüzyılda geliştirmiş bir yazı sistemidir, semboller ile gösterilmiştir ve her heceye karşılık gelen bir sembol bulunmaktadır.

1840 yılında, stenograf olan Isaac Pitman tarafından İngiltere'de başlatıldığı kabul edilen uzaktan eğitim ile ilk mektup yoluyla steno dersleri verilmiş, bu dersler sayesinde İncil'de yer alan bazı bölümler steno ile yazılmış ve öğrenciler başarı notu verilerek değerlendirilmişlerdir.

Örgütsel yapıdaki ilk uzaktan eğitim girişimleri 1856 yıllarında meydana gelmiştir. Almanya'nın Berlin şehrinde Charles Toussaint ve Gustav Langenscheid tarafından Langenscheid adıyla ilk uzaktan eğitim veren dil okulu kurulmuştur.

İlk örgütlü girişim olarak kabul edilen bu dil okulunun ardından, 1856 yılında üniversite sınavına hazırlık eğitimi verilmesi amacıyla Berlin'de Rustinches adıyla uzaktan eğitim okulu açılmıştır.

Lise alanındaki uzaktan eğitim uygulamaları ise Hans Hermod tarafından kendi adıyla 1898 yılında İsveç'te kurulmuş ve mektupla öğretim uygulamalarına başlanmıştır.

Amerika Birleşik Devletlerindeki uzaktan eğitiminin temelleri 1873 yılına dayanmaktadır ve mektuplaşma çalışmanın annesi olarak bilinen Anna Eliot Ticknor tarafından bu temeller atılmıştır (Verduin & Clark, 1994).

1874 yılına gelindiğinde A.B.D. uzaktan eğitim çalışmalarını Illinois Wesleyan Üniversitesinde lisans ve yüksek lisans olarak hayata geçirilmiş ve çalışmalar 36 yıl devam ettirilmiştir. 1883 yılında New York'ta Mektupla Eğitim Üniversitesi kurularak kısa bir süre de olsa uzaktan eğitim çalışmalarını sürdürmüştür. 1891 yılında gazete broşürü ile Pensilvanya'da madencilik yöntemleri öğretilmeye başlanırken, 1891 yılında Wisconsin Üniversitesi uzaktan eğitim derslerinin yaygınlaştırılması ile ilgili çalışmalara başlamış, Chicaco Üniversitesi 1892 yılında ise uzaktan eğitim bölümü oluşturmuştur (Hızal, 1983).

Avustralya'da Queensland Üniversitesi'nde yüz yüze eğitim gören yüksek eğitim öğrencilerine uygulanan sistem 1910 yılında uzaktan eğitim öğrencileri için de ilk defa uygulamaya geçirilmiş, aynı zamanda öğrencilerin ders programı ve diğer işlemlerini yürütebilmeleri için Üniversite Dışı Öğretim Fakültesi açılmıştır ve bazı şehirlerde üniversite merkezleri kurulmuştur (Alkan, 1987).

Uzaktan eğitim uygulamalarına Yeni Zelanda ilk defa Mektupla Öğretim Okulu uygulaması ile 1922 yılında başlamıştır.

Polonya'da ise uzaktan eğitim çalışmalarına gece kurslarına giden öğrenciler için televizyondan öğrenme fırsatı sağlayabilmek için, deneme şeklinde 1966 ve 1968 yıllarında başlanmıştır. Bu uygulama sayesinde diğer üniversite programlarına uygun yeni programların gelişmesi sağlanarak yükseköğretim alanında uzaktan eğitim uygulamaları başlamıştır. 1972 yılına gelindiğinde İspanya'da Ulusal Uzaktan Eğitim Üniversitesi kurulmuş ve 1973 yılında uzaktan eğitime geçilmiştir (Alkan, 1987). Moore ve Kearsley' e (2011) göre uzaktan eğitimin tarihsel süreci arasında kesin bir çizgi olmasa da beş farklı safhada incelenmektedir (Moore & Kearsley, 2011).

1. Nesil – 1720 Mektupla Öğretim
2. Nesil – 1925 Radyo ve Televizyon Yayını
3. Nesil – 1970 Açık Üniversite
4. Nesil – 1980 Telekonferans
5. Nesil – 1990 İnternet/Web

Birinci safhada; Mektup ile uzaktan öğretim bireysel çalışmayı desteklerken etkileşimden uzaktır.

İkinci safhada; görsel ve işitsel eğitim ile etkileşim biraz sağlanmaya çalışılmıştır.

Üçüncü safhada; video ve görsel kullanımı sayesinde etkileşim biraz daha sağlanmıştır.

Dördüncü safhada; video, ses, bilgisayar kullanımı sayesinde öğrenci ve öğretmen arasında gerçek zamanlı etkileşim sağlanmaya başlanmıştır.

Beşinci safhada; internet bağlantısı sayesinde oluşturulan sınıflar aracılığı ile gerçek zamanlı tek bir platform üzerinden metin, ses, video bir arada uygulandığı için etkileşim sağlanmıştır (Göksel, 2015).

2.1.3. Türkiye’de Uzaktan Eğitim

Dünyadaki uzaktan eğitim uygulamalarının gelişim süreci 1700’lü yıllara dayanırken, ülkemizde bu gelişim ilk defa 1924 yılında John Dewey’in raporunda yer almıştır. Raporda; ülkemizde eğitime verilen önem üzerinde durulmuş ve mektupla öğrenme yönteminin öğretmen yetiştirmede kullanılabileceğinden bahsedilirken yetişkin eğitimi ile yaşam boyu eğitim sürecine değinilmiştir. Böylece uzaktan eğitimin temellerinin Dewey’in önerileri ile atıldığı görülmektedir. Ancak şartların bu dönemde uzaktan eğitime uygun olmaması nedeniyle uygulamaya geçilememiştir (Bozkurt, 2017).

İkinci adım 1927 yılında “Muharebe Yoluyla Tedrisat” şeklinde okuma-yazma öğretimi ile atılmıştır. Ardından yeni Türk alfabesinin hızlı bir şekilde öğretilmesi için 1982 yılında yapılan çalışmalar uzaktan eğitimin başlangıcını göstermektedir (Uşun, 2006). Dönemin Milli Eğitim Bakanı Mustafa Necati Bey tarafından uzaktan eğitim konusu değerlendirilerek, her yönüyle tartışmaya konu olmuştur.

1941 yılına gelindiğinde “Ziraat Takvimi” adlı radyo programı ile uzaktan eğitim planının uygulaması gerçekleştirilmiş ve Ankara’da hazırlanan bu program sayesinde tarım uygulamaları konusunda eğitim verilmiştir (İşman, 1998).

Ankara Üniversitesi Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsünün 1950 yılında “Eğitimde Uzaktan Öğretim Yönteminden Yararlanma” konulu çalışmasında uzaktan eğitim önerilmiş ve 1956 yılında Ankara Üniversitesi bankacılık alanında uzaktan eğitimi bankalarda çalışanlara yönelik mektupla öğrenim şeklinde başlatılmıştır (Kaya, 2002).

Millî Eğitim Bakanlığı Mesleki ve Teknik Öğretim Müsteşarlığı tarafından 1960-1970 yılların arasında uzaktan eğitime yönelik çalışmalar yapılarak özel kurumlar için yabancı dil ve meslek edinme alanında uzaktan eğitim verilmiştir.

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından ilk adım 1961 yılında bakanlık bünyesinde Mektupla Öğretim Merkezinin kurulması ile uygulamaya geçilmiştir, Mektupla Öğretim Merkezi yaygınlaşarak 1966 yılında ise genel müdürlük haline getirilmiştir (Alkan, 1996).

Mektupla Öğretim Merkezinin başarılı olması neticesinde Deneme Yüksek Öğretmen Okulu, Açık Öğretim Fakültesi (AÖF), Açık Öğretim Lisesi (AÖL), Açık İlköğretim ve Yayın Yükseköğretim Kurumu (YAYKUR), eğitim kurumlarının oluşumları başlatılmıştır (Arar, 1999).

1968’li yıllarda, radyo-televizyonun yaygınlaşmasına bağlı olarak Mektupla Öğretim Merkezinin adı Radyo ve Televizyonla Eğitim Merkezi olarak değiştirilmiş, 1982 yılına gelindiğinde eğitim teknolojilerinin gelişimiyle Radyo ve Televizyonla Eğitim Merkezi olarak değişmiştir (Papi & Büyükaslan, 2007).

1980’li yıllara gelindiğinde teknolojik alt yapıda gerçekleştirilen yenilemeler ile uzaktan eğitim hız kazanarak halkın eğitim ihtiyacını karşılayabilecek yapıya ulaşmış ve ilk yükseköğretim alanında Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesinde ilk uzaktan eğitim modeli başlatılmıştır. İlk olarak iktisat ve iş idaresi programlarıyla 1982 yılında ilk eğitim hizmetini vermeye başlamıştır (Çukadar & Sönmez , 2003).

İnternetin 1990’lı yıllardaki gelişimi ile web teknolojileri ön plana çıkmış ve uzaktan eğitimin kapsamı artmıştır. Web tabanlı çalışmanın başlatılması için Orta Doğu Teknik

Üniversitesi (ODTÜ) Enformatik Enstitüsü kurarak, bilişim alanında sertifika ve diploma programları vermeye başlamıştır (Çukadar & Sönmez , 2003).

İlk Açık öğretim Lisesi 1992-1993 eğitim-öğretim yılında hizmet vermeye başlarken, İstanbul Üniversitesinde web tabanlı, internete dayalı ilk MBA yüksek lisans programı oluşturulmuş, uzaktan eğitim sistemini resmi olarak ilk başlatan ve Vakıf Üniversitesi olan İstanbul Bilgi Üniversitesinin bu atılım oldukça önemlidir (Çukadar & Sönmez , 2003).

1997 yılında Sakarya Üniversitesi uzaktan eğitime önem vererek, Sakarya Üniversitesi Enformatik Bölümü olarak 1999 yılından itibaren çok sayıda birbirinden farklı programlar açmıştır. 2000-2001 eğitim-öğretim yılından itibaren internet destekli eğitime geçmek için karar almıştır. Temmuz 2000 tarihinde başlatılan uzaktan eğitim çalışması IBM-Lotus tarafından kurulmuş ve eğitimler Lotus-İtalya'nın eğitimcileri tarafından verilmiştir. İnsan Kaynakları Yönetimi, Endüstri Mühendisliği ve Bilgisayar Mühendisliği olarak üç bölümden oluşan program bir ilk olarak Sakarya Üniversitesinde başlamış, pilot proje olarak oldukça başarılı olmuştur. Bu başarı sonucunda YÖK 2002 yılında bir karar alarak ön lisans programlarının açılmasına yönelik adım atmıştır. Proje kapsamında Anadolu Üniversitesi ve Sakarya Üniversitesi yer alırken, Bilgi Yönetimi ve Bilgisayar Programcılığı adıyla ön lisans programları açılmıştır (Çallı, Bayam, & Karacadağ, 2002).

1950'li yıllarda fikir aşamasında düzenlenen uzaktan eğitim, 1950'nin sonuna doğru uygulamaya dönüşmüştür. Alan yazına bakıldığında ilk, orta ve yükseköğretim düzeyindeki uzaktan eğitim 1900'lü yılların sonlarına doğru vermeye başladığı görülmektedir. 1990 ve 2000'li yıllarda ise yaşanan gelişmelere bağlı olarak uzaktan eğitim uygulamaları eğitimin her alanının bir parçası haline almıştır. Böylece eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması hedeflenmiştir (Bozkurt, 2017).

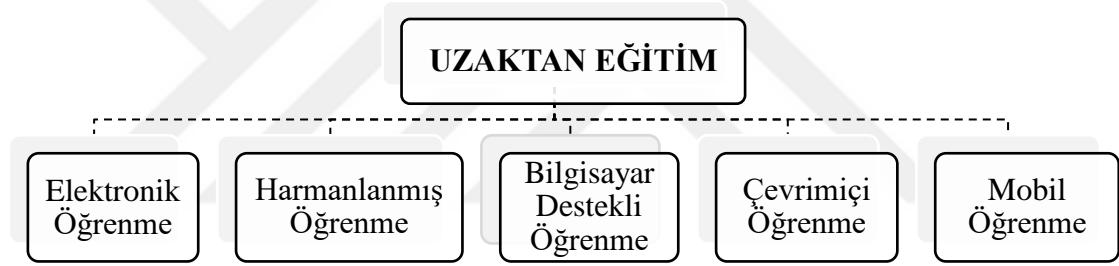
2.2. Uzaktan Eğitim Modelleri ve Temel Kavramlar

Geçmişten günümüze bakıldığında eğitim-öğretim sürecinin sürekli bir değişim halinde olduğu görülmektedir. Bu sürece etki eden önemli unsurlar arasında teknolojik gelişmeler yer almaktadır. Teknolojik gelişmeler sayesinde artık bilgiye ulaşmak

oldukça kolaylaşmış, iletişim teknolojileri sayesinde eğitim sınıf ortamından çıkarak farklı modellere entegre olmuştur.

Toplumda yer alan her birey eğitim hakkına sahiptir. Eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanabilmesi, daha geniş kitlelere eğitim hizmetinin verilebilmesi gibi nedenlere bağlı olarak ve teknolojik gelişmelerin sunduğu gelişmeler sonucunda yeni eğitim modelleri ortaya çıkmıştır.

Bu modellere bakıldığında, teknoloji temelli gelişmelerin sonucunda ortaya çıktıkları anlaşılmaktadır. Birbirinden farklı tanımlar ile ifade edilmesine rağmen mektupla başlayan öğrenmeden, çevrim içi eğitime kadar pek çok iç içe modelden bahsedilmektedir. Uzaktan eğitimi oluşturan bu temel kavramların karmaşayı önlemesi açısından açıklanması önemlidir.

Şekil 1.1. Uzaktan Eğitim Modelleri

a) Elektronik Öğrenme (E-Öğrenme)

Teknolojiye bağlı olarak gelişen internet aracılığı ile elektronik araçlara ve görsel medyaya dayalı bu eğitim modelinde eğitmen ve öğrenciler farklı mekânlarda bir araya gelmektedirler (Karal, Cebi, & Turgut, 2011). Bu modelde bilgi aktarımı bir ağ ile etkinleştirilmektedir. E-öğrenme, internet tabanlı öğrenme, çevrim içi öğrenme, web tabanlı öğrenme, bilgisayar tabanlı öğrenme birbirlerini kapsar nitelikte olup internet üzerinden uygulanabilen ve bilginin dağılımını kolaylaştıran yöntemlerdir (Bulutlu, 2018).

Günümüzde bakıldığında elektronik öğrenme, teknolojinin oldukça gelişmesiyle tüm eğitim-öğretim sürecine dahil edilmiş durumdadır, bireysel ve gruplar vasıtasıyla

çevrim içi- çevrim dışı, senkron- asenkron olarak, ağ bağlantılı, bilgisayar veya diğer elektronik cihazlar aracılığıyla verilmektedir. Eğitimler çevrim içi oluşturulan sınıflar vasıtasıyla senkron–asekron olarak veya harmanlanmış eğitim-öğretim faaliyetleri olarak sürdürülmektedir (Bilgiç, Doğan, & Seferoğlu, 2011).

Uzaktan eğitim faaliyetlerinin gerçekleştirilebilmesi için teknolojik alt yapının desteklediği senkron (eş zamanlı) ve asenkron (eşzamanlı olmayan) iki model kullanılmaktadır.

- **Senkron (Eş Zamanlı) Eğitim**

Bu eğitim modelinde öğrenci ve öğretmen aynı anda canlı bağlantı yoluyla etkileşimli olarak bir araya gelebilmektedirler (Gökçe, 2008). Belirtilen bu modelde hedef, belirli bir saatte ve mekânda, eğitimci tarafından verilen eğitimin başka bir mekândaki öğrencilere izleme imkânı sağlaması, ihtiyaç halinde karşılıklı etkileşim kurabilesine olanak tanınmasıdır (Doğan, 2009).

Eş zamanlı eğitim geleneksel sınıf ortamına en yakın ortamı oluşturmakta, gerçek zamanlı tartışma ve beyin fırtınasına olanak sağlamaktadır. Farklı yer ve konumlarda bulunan eğitmeni ve öğrencileri birbiri ile buluşturan bu model aynı zamanda eğitim maliyetlerini düşürmektedir (Karal, Cebi, & Turgut, 2011).

Olumlu etkilerinin yanı sıra internet hızı, bağlantı sorunu gibi olumsuz yönleri de bulunmaktadır (Kutlu & Titrek, 2021).

- **Asenkron (Eş Zamansız) Eğitim**

Eğitim-öğretim faaliyetlerinin farklı zaman ve farklı mekânlarda web erişimi üzerinden sürdürüldüğü esnek bir model olarak tanımlanmaktadır (Balaman, 2014). Asenkron eğitim modelinde öğrenme zamanı ve yeri öğrencinin tercihi ve kontrolünde ilerlemektedir. Bu modelde daha önceden hazırlanmış öğretim materyalleri öğrencinin ulaşımına açıktır ve web tabanlı olarak sürdürülür. Öğitmen ve öğrencinin yüz yüze etkileşim sağlayamadığı bu modelde önemli olan öğretim materyallerinin dikkat çekici olarak hazırlanıp öğrenciye sunulmasıdır (Akdemir A. , 2011).

Bu eğitim modeli, eğitime derste kullanılacak materyalleri hazırlamada esnek olma imkânı sağlarken, eğitim videolarının ve ders materyallerinin öğrenciler tarafından istenilen zamanda kullanılabilmesi, öğrencilere rahat olma ve istedikleri zaman eğitim alabilme hakkı sağlamaktadır (Özdemir, 2020).

Eş zamansız eğitim modelinde geri bildirim gecikmeleri söz konusu olurken bu durum öğrencinin katılımını ve öğrenme hızını düşürmektedir (Karal, Cebi, & Turgut, 2011). Öğrenme süreci gerçekleşse bile yüz yüze etkileşim, sosyal ortam, anında geri bildirim gibi süreçler yürütülememektedir (Ersoy, 2008).

b) Harmanlanmış (Karma) Öğrenme

Hybrid learning veya blended learning olarak uluslararası alanyazında ifade edilirken, ülkemizde hibrit öğrenme veya karma öğrenme olarak literatürde yer almaktadır (Hebecci & Usta, 2015).

Harmanlanmış öğrenme, geleneksel öğrenme yöntemleri ile birlikte teknolojiden faydalanarak farklı öğretim yöntemlerinin bir arada kullanılması ile ortaya çıkan model olarak tanımlanabilir (Singh, 2021).

(Yalın H. İ., 2008)'e göre harmanlanmış eğitim, öğretim materyallerinin web aracılığı ile öğrencilere sunulması ve sınıf içerisinde tartışma ortamını oluşturulması şeklinde uygulanmaktadır, özellikle mesleki ve teknik konulardaki derslerin işlenmesinde oldukça kullanışlı olduğu ifade edilmektedir.

c) Bilgisayar Destekli Öğrenme

Bilgisayarların eğitim ortamlarında kullanılmasını sağlayarak farklı öğrenme ortamlarının gelişmesi ve zenginleşmesine olanak sağlamaktadır (Hançer & Yalçın, 2007). Bu süreçte bilgisayar ortam görevini üstlenirken, öğrencilerin ise dersleri ile etkileşim içinde olduğu, eğitmenin rehber görevini üstlendiği bir etkileşim meydana gelmektedir. Öğretim sürecini klasik eğitmen merkezli olarak çıkararak, öğrenci merkezli hale getirmektedir (Tösten, Kaya, & Engin, 2010).

d) Çevrim İçi Öğrenme

Geleneksel eğitim modellerinin dışında, web'in bir sınıf ortamı olarak düşünüldüğü, öğrenmeyi kolaylaştırmak için internet teknolojilerinin etkin kullanıldığı bir ortamda öğretim faaliyeti gerçekleştirilmektedir (Horvitz, Dabbagh, & Bannan-Ritland, 2007). Görüntülü ve sesli olarak sohbet ortamı sağlayan bu modelde öğretmen ve öğrenciler birbirleri ile etkileşimde bulunabilmektedirler.

e) Mobil Öğrenme

Teknolojik cihazların hızla gelişimi sayesinde eğitim-öğretim faaliyetlerinin mobil cihazlar aracılığı ile sağlandığı bir öğretim ortamı olarak tanımlanmaktadır. Başka bir ifadeye göre ise; taşınabilir ve küçük ebatlı bilgi işlem cihazları ile gerçekleştirilen öğretim faaliyeti olarak bilinmektedir. En önemli özelliği ise hareket halinde iken öğrenmeye imkân tanınmasıdır (Traxler, 2009).

Öğrenme modellerine ilişkin özet kavramlardan da anlaşılacağı gibi, uzaktan eğitimin bireylere öğrenim kolaylığı ile birlikte, çeşitli eğitim ortamı sağladığı, kişinin ilgi alanı ve yeteneği doğrultusunda eğitim imkânı sunduğu, bireye özel esneklik sağlayan uygulanabilir bir sistem olduğu söylenebilmektedir (Ekici, 2003).

2.3. Uzaktan Eğitime İhtiyaç Duyulma Sebepleri

Uzaktan eğitim modeli, belirli dönemlerde bireylerin kendi tercihleri doğrultusunda gerçekleştirilirken, bazı durumlarda ise zorunlu sebepler nedeniyle tercih edilme sebebi olmuştur. Geçmişten günümüze kadar yaşanan birçok savaş, doğal afet ve salgın dönemlerinde bölgesel veya tüm ülkede hatta tüm dünyada zorunlu olarak uzaktan eğitim uygulanmıştır. İkinci Dünya Savaşı sürecinde eğitim kurumlarının zarar görmesi, Fransa, Avustralya gibi ülkelerde ise savaş ortamının zorlayıcı etkileri nedeniyle okula gidilememesi gibi nedenlerle uzaktan eğitim yürütülmüştür (Raymond , 2000).

2020 yılında tüm dünyayı etkisi altına alan ve küresel salgın ilan edilen Covid-19 virüsü tedbirleri kapsamında ülkemizde dâhil olmak üzere pek çok ülkede yüz yüze eğitime ara verilerek uzaktan eğitim uygulamasına geçilmiştir (Kürtüncü & Kurt, 2020; Sahu, 2020).

Bunların yanı sıra doğal afet sel, fırtına, deprem gibi durumlarda eğitimin aksamasını engellemek için uzaktan eğitim süreçleri başlatılmıştır (Kahraman, 2020). 6 Şubat 2023 tarihinde ülkemizde meydana gelen ve 11 ili etkileyen deprem felaketi nedeniyle 2022-2023 akademik yılı bahar döneminde uzaktan eğitim modeline geçilmiştir (Yükseköğretim Kurulu, 2023).

Alanyazın çalışmalarında zorunlu haller dışında da uzaktan eğitimin tercih edildiği görülmektedir. Yapılan çalışmalarda üniversite mezununu olmak, iş yeri terfi işlemleri ve maddi sebepler nedeniyle de uzaktan eğitimin tercih edildiği tespit edilmiştir (Fırat, 2017).

Mevcut eğitim sistemi ile çözümlenemeyen bazı sorunların, örneğin yeterli derslik ve eğitmenin olmaması, araç-gereç eksikliği, eğitimde fırsat eşitsizliği gibi durumların uzaktan eğitim ile önüne geçilebileceği düşünülmektedir (İsman, 2011).

2.3.1. Uzaktan Eğitimin Avantajları ve Sınırlılıkları

Eğitim kurumlarının her yaş gurubuna yönelik olamaması ve iş hayatının gerektirdiği çeşitli eğitim ihtiyaçlarının karşılanabilmesi ve daha büyük kitlelere eğitim hizmetinin verilebilmesi gibi sebeplerle uzaktan eğitime olan talep her geçen gün artmaktadır. Teknolojinin gelişmesi ile önü açılan uzaktan eğitimim hem avantaj hem de dezavantajlı durumları bulunmaktadır. Kısaca özetlenecek olursa;

a) Avantajlar

Dinçer (2006)'ya göre; bilginin tüm dünyaya ulaştırılabilmesi, zaman sınırlamasını ortadan kaldırması böylece motivasyonu ön planda tutması, bilgiye istenilen yerden ulaşılabilmesi durumunun öğrenme mesafesini ve materyal kullanımının azalması nedeniyle maliyeti düşürmesi, geri bildiriminin hızlı olması, puanlama ve değerlendirilmenin tarafsız yapılabilmesi, tekrar imkânı nedeniyle de öğrenmeyi kolaylaştırması uzaktan eğitimin avantajları olarak sunulmuştur (Dinçer, 2006).

Kaya (1996)'ya göre avantajlar; öğrencilere farklı eğitim seçeneği sunulması, bağımsız ve bireysel öğrenme imkânı kazandırması, alanında uzman eğitime ve fazla

kitleye ulaşma, mekân bağıllığın ortadan kalması gibi örneklendirilmiştir (Kaya, 2002).

Örgün eğitiminin sunamadığı alternatif eğitim fırsatını sunması, eğitim sürecini esnek hale getirilmesi, kişinin öğrenme hızına bağılı olarak alternatifler yaratması, kişisel gelişim sürecinde keşfetmeyi ön plana çıkarması uzaktan eğitimin avantajları arasında sunulmaktadır (Yurdakul, 2015).

Birçok avantaja sahip olan uzaktan eğitiminin bazı sınırlılıkları da mevcuttur, kısaca özetlenirse;

b) Sınırlılıklar

Dinçer (2006)'ya göre; örgün eğitimdeki birey ilişkilerin oluşturulamaması ve sosyalleşme ortamının yakalanamaması, uygulama derslerinin verimliliğinin az olması gibi sınırlılıklarının olduğu ortaya konulmuştur (Dinçer, 2006).

Bilgiç ve Tüzün (2015)'e göre; örgün eğitimdeki etkileşim ortamının oluşmaması nedeniyle eğitmen ve öğrenci arasındaki etkileşimin düşük olması, ders materyali eksikliği veya ihtiyaca yönelik tasarlanmaması, kurum kültürü ve aidiyetin oluşturulamaması, eğitmen veya öğrencinin teknoloji kullanım eksikliği ve buna bağılı verimin düşmesi, eğitmenlerin uzaktan eğitim deneyimlerindeki eksiklik, destek hizmetinin eksikliği, müfredatın örgün eğitime yönelik hazırlanmış olması önemli sınırlılıkları arasında verilmiştir (Bilgiç & Tüzün, 2015).

Ayrıca teknolojinin uzun süre kullanılması teknolojik cihaz bağımlılığı riskini arttırırken, ölçme-değerlendirme sürecinin çevrim içi olarak yapılması sonucunda sınav güvenliği riski ortaya çıkarmakta, bireysel çalışma becerisi düşük olan bireyler motivasyon kaybı yaşamaktadır (Elitaş, 2017).

Dinçer'e göre; uzaktan eğitime katılan öğrenci sayısındaki fazlalık nedeniyle iletişim sorunlarının oluşması, teknolojik alt yapı sürecindeki hazırlık maliyetinin yüksek olması da sınırlılıklar arasında belirtilmektedir (Dinçer, 2006).

2.4. Pandemi Kavramı ve Süreçleri

İnsanlık tarihi incelendiğinde çeşitli patojenlerin neden olduğu salgın ve pandemilerin göz ardı edilemeyen gerçekler olduğu anlaşılmaktadır. Tanım olarak ele alındığında epidemi; bir coğrafyada veya bir bölgede meydana gelen salgın hastalık iken, pandemi; kıta veya dünya çapında çok büyük alana yayılan ve etkisi oldukça fazla hissedilen salgın hastalıklar için kullanılmaktadır. Dünyada sırasıyla Kara Veba (1347), Kolera (1817), İspanyol Gribi (1914), Hong Kong Gribi (1968), Sars (2000), Influenza (2009) gibi yıkıcı etkileri oldukça yüksek olan pandemi dönemlerinin yaşandığı bilinmektedir (Tekin A. , 2021). Bu örneklere ek olarak 2019 yılı Aralık ayında ortaya çıkan ve tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19, Dünya Sağlık Örgütü tarafından yaşanan son pandemi olarak ilan edilmiştir (Koçoğlu & Tekdal, 2020).

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) bir hastalığın pandemi olarak nitelendirilebilmesi için; daha önce maruz kalınmamış yeni bir virüsün varlığını, ortaya çıkan bu hastalığın bulaşıcı olmasını ve sonuçlarının tehlikeli olması ile insanlar arasında hızlı ve kolayca yayılmasını kriter olarak aramakta ve bu kriterlerin varlığını pandemi ilanı için yeterli gerekçe sayılmaktadır (Bauch, Lloyd-Smith, Coffee, & Galvani, 2005).

2.4.1. Pandemi Sürecinde Yükseköğretimde Uzaktan Eğitim

Yeni Koronavirüs, Covid-19 hastalığı 2019 yılı Aralık ayında Çin'in Vuhan şehrinde solunum yolu belirtileri ile ortaya çıkan bir grup hastada yapılan çalışmalar sonucunda, 13 Ocak 2020 yılında tespit edilen ve pandemiye neden olan bir virüs olarak tanımlanmıştır (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2023). DSÖ, salgının başladığı Çin'in dışında 113 ülkede Yeni Koronavirüs vakalarının tespit edilmesi ve hızla yayılması nedeniyle 11 Mart 2022'de küresel boyutta pandemi olarak ilan etmiştir, aynı tarihe de ülkemizde ilk vaka tespit edilmiştir (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2020).

Pandemi kapsamında toplumun sağlığını korumaya yönelik birçok önlem alınmış, karantina uygulamaları, sokağa çıkma yasakları, seyahat ve eğitim-öğretim faaliyetlerine kısıtlamalar getirilmiştir, birçok ülkede yüz yüze eğitime ara verilmiştir. Ülkemizde 20 Mart 2020 tarihinde örgün eğitime ara verilerek uzaktan eğitim sürecine geçilmiştir (Koçoğlu & Tekdal, 2020). YÖK, 18 Mart 2020 tarihinde yaptığı basın

açıklamasında, 23 Mart 2020 tarihi itibariyle 2019-2020 eğitim-öğretim yılı bahar döneminin dijital imkânlar ile uzaktan eğitim yoluyla yürütüleceğini duyurmuştur (Yükseköğretim Kurulu, 2020).

Küresel salgına bağlı olarak dünyada uzaktan eğitime geçen bazı ülkeler alanyazında yer almıştır,

Çin; Salgının başlangıç noktası olan ülkede uzaktan eğitime geçiş süreci hızlı bir şekilde gerçekleşmiştir. Okul öncesinden yükseköğretime kadar tüm kademedeki eğitim kurumları Ocak ayı içerisinde eğitimlerini çevrim içi modellerle sürdürüleceklerini duyurmuşlardır. İlk olarak New York University Shanghai 17 Şubat 2020 tarihinde ardından Duke Kunshan Üniversitesi ile Zhejiang Üniversitesi 24 Şubat'ta derslerini uzaktan eğitim ile sürdüreceklerini açıklarken, Pekin Üniversitesi, Tsinghuan Üniversitesi Şubat ayı içerisinde, Shanghai Jiao Tong Üniversitesi ise Mart ayı itibariyle uzaktan eğitime geçileceğini bildirmişlerdir. Ülkede çevrim içi eğitim modelini kullanan üniversitenin az olması nedeniyle geçiş kolay olmamıştır (Crawford, ve diğerleri, 2020).

Dünyada en yüksek ikinci üye sayısına sahip olan ve 2019 yılından itibaren aktif kullanılan Rain Classroom isimli eğitim-öğretim platformu sürece dahil edilmiştir. Öğrenme süreçlerini daha etkin hale getirecek uygulamalar geliştiren ülke, laboratuvar ve uygulamalı dersler haricinde tüm ders içeriklerini kapsayan platformu oluşturarak bulut sistemi ile eş zamanlı uzaktan eğitim faaliyetlerini gerçekleştirmiştir. 2.681 öğretim görevlisi tarafından 25.000 üzerinde üniversite öğrencisine 4.000'in üzerinde ders sunumu yapılmıştır (Joyce, Yang, & Dasgupta, 2020); (Sözen, 2020).

İtalya; Avrupa'da salgının yayılma oranında ilk sıralarda yer alan ülke 5 Mart 2020 itibariyle sert tedbirler alarak tüm kademelerdeki eğitim kurumlarını kapatma kararı almıştır. Ülke 18 hafta süren bu kapanışla Çin'den sonra ikinci sırada yer almaktadır, bu kapanışın ardından üniversitelerde benzeri görülmemiş senkron (eşzamanlı) ve asenkron (eş zamansız) platformlar kullanarak çevrim içi eğitime devam edilmiş ve Torino üniversitesinde 3500 öğretim görevlisi ve araştırmacı, 70.000'in üzerinde katılımcı ile 2.500 üzerinde video konferans, 4000'in üzerinde video kaydı gerçekleştirmişlerdir (Agasisti & Soncin, 2021).

ABD; Mart ayının başında vaka sayılarının Çin'i geçmesi üzerine üniversitelerde çevrim içi öğretim metoduna yönelik adımlar atılmaya başlanmıştır. Harvard, Yale, California, Princeton, Stanford üniversiteleri Mart ayında çevrim içi eğitime geçileceklerini duyurmuşlardır (Crawford, ve diğerleri, 2020).

Salgın sürecinde sınav ölçme ve değerlendirme sistemlerinde farklı uygulamalar gerçekleştirilmiştir, Kuzey Carolina üniversitesi not sisteminde geçti-kaldı şeklinde uygulamaya geçerek, ilgili dönemin not ortalaması hesaplamalara dâhil etmemiştir (The Daily Tar Heel, 2020).

Türkiye; 2000'li yıllardan itibaren üniversitelerdeki derslerin birçoğu zaten uzaktan eğitim ile yürütüldüğü için bu tanım ülkemiz için yeni bir tecrübe değildir. Birçok ülkede olduğu gibi yaşanan salgın nedeniyle YÖK kararı ile 23 Mart 2020 tarihinde yükseköğretimde çevrim içi eğitim modeline geçilmiştir. Üniversiteler, Uzaktan Eğitim Uygulama Merkezleri ve Bilgi İşlem Birimleri ile uzaktan eğitim sürecini koordineli olarak yürütmeye başlamışlardır. İlk olarak Anadolu Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi ve Atatürk Üniversitesinin ders içerikleri paylaşılmış ve dersler eşzamanlı ve eş zamansız olarak yapılmaya başlanmıştır (Kocabaş, 2021).

Üniversite kütüphanelerinde yer alan kitap, dergi, makale gibi dokümanlar sınırsız olarak hizmete sunulmuştur. Bunlara ek olarak öğretim üyeleri, öğrenci ve araştırmacıların yararına olacak pek çok canlı yayınlar ile kişisel gelişime olanak sağlamışlardır. Bu bilimsel paylaşımlar zamanla ulusal ve uluslararası kongrelerin gerçekleşmesine vesile olmuştur. Ayrıca zorunlu stajı bulunan veya staj yapmak isteyen öğrencilere yönelik Cumhurbaşkanlığı İnsan Kaynakları Ofis Başkanlığı koordinasyonluğunda kamu ve özel sektörde önde gelen kurumlar ile anlaşarak sanal olarak sürdürülebilen “staj seferberliği” başlatılmıştır. Salgın sürecinde YÖK tarafından başlatılan ve 200 yükseköğretim kurumunun katıldığı “Üniversiteni Keşfet YÖK Sanal Fuarı 2020” gerçekleştirilmiştir. Üniversitelerin öğrencilerine yönelik sundukları programlar, burs, yurt ve sosyal-kültürel faaliyetleri hakkında ulusal ve uluslararası düzeyde bilgi aktarımı sağlanmıştır (Tekin Y. , 2021).

Lisansüstü programlara kayıtlı öğrenci süreçlerinin aksamaması için de tez savunmaları, tez izleme komiteleri ve yeterlik sınavlarının kayıt altına alınması ve denetlenebilir olması şartıyla çevrim içi yapılması sağlanmıştır (Telli & Altun, 2020).

2.5. Uzaktan Eğitim Sürecine Yönelik Yapılan Çalışmalardan Elde Edilen Öğrenci Deneyimleri

Uzaktan eğitim sistemi ile ilgili yapılan araştırmalardan elde edilen bulgulara göre, uzaktan eğitim uygulamalarının dünyada ülkemizden daha önce uygulanıyor olmasına rağmen ülkemiz bu konuda daha önemli bir noktada yer almaktadır. Yapılan alanyazın çalışmalarında uzaktan eğitime yönelik tutum, memnuniyet ve uzaktan eğitime yönelik görüşlerin incelendiği tespit edilmiştir. Özellikle Covid-19 salgını sonrasında bu çalışmaların yapıldığı tespit edilirken, çalışmalar tüm eğitim kurumlarının neredeyse her kademesi için gerçekleştirilmiştir. Uzaktan eğitim sürecine yönelik yapılan araştırmalar incelendiğinde aşağıdaki bulgular elde edilmiştir.

Erpay (2021)'in yaptığı, ilahiyat fakültesi öğrencilerinin uzaktan eğitim sürecine ilişkin görüşlerinin incelendiği araştırmada, uzaktan eğitim ile devam eden ilgili dönemlerin öğrenciler açısından kayıp dönem olarak görüldüğü, uzaktan eğitimin örgün eğitim kadar etkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Erpay, 2021).

Aksoy ve diğerleri (2021)'nin yükseköğretimin farklı kademelerindeki öğrencilerin uzaktan eğitim görüşlerine yönelik yaptıkları çalışmalarında ise; çevrim içi öğrenmenin esneklik, zaman-mekan anlamında bağımsız bir ortam sağladığı düşünülürken, diğer taraftan etkileşim oranının yetersiz, etkililik düzeyinin oldukça düşük olduğu tespit edilmiştir (Aksoy, Bozkurt, & Kurşun, 2021).

(Akdemir & Kılıç, 2020)'ın üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitim sürecine yönelik yaptıkları araştırmalarında; öğrencilerin çevrim içi eğitim sürecinde deneyimlerinin olumsuz yönde olduğu, düşük motivasyona sahip oldukları ve yüz yüze eğitime oranla beklentilerini akademik anlamda karşılamadığı sonuçlarına ulaşılırken, İstanbul'da bir vakıf üniversitesi öğrencilerinin uzaktan eğitim algılarına yönelik gerçekleştirilen araştırmada; başarılı bir eğitim için örgün eğitimdeki etkin etkileşimin şart olduğu ancak bazı derslerin eğitim kurumuna gelmeden alınabileceğine, çevrim içi verilen

derslerin geriye dönük tekrar etme olanağı sayesinde kalıcı öğrenme yeteneği geliştirdiği, teknolojinin ilerlemesine yönelik çevrim içi eğitiminin yaygınlaşacağı şeklinde sonuçlar elde edilmiştir (Kıralı & Alıcı, 2016).

Erciyes Üniversitesi önlisans programına kayıtlı ve Türk Dili dersini uzaktan eğitim yoluyla alan öğrencilerin derse yönelik olumlu-olumsuz görüşleri incelendiğinde; derslerin tekrar edilebilir olması, ders eksikliklerinin giderilebilmesi, mekân ve zamana bağlı kalınmaması gibi olumlu görüşler tespit edilirken, uygulamadaki iletişim kaynaklı eksikliklerin olmasının verimsizliğe neden olduğu, teknolojik anlamda yaşanan bağlantı, ses ve görüntü sorunlarının ise motivasyonu etkilediği, çevrim içi yapılan sınavların odaklanma sorununu ortaya çıkardığı şeklinde olumsuz görüşler tespit edilmiştir (Kan & Fidan, 2016).

Gazi Üniversitesi öğrencileri ile gerçekleştirilen, Covid-19 sürecinde uzaktan eğitim alan öğrencilerin deneyimlerine yönelik yapılan araştırmada, çevrim içi eğitim metodunun olumlu-olumsuz yönleri, beklentileri, algıları gibi çeşitli temalar ele alınmıştır;

Teknolojik aletlere erişim açısından ele alındığında; çevrim içi derslere katılım sağlamada bilgisayar eksikliği veya mevcut teknolojik aletlerin sistemi desteklemeyecek kadar eski model olması gibi teknik sorunlarla karşılaşıldığı,

İnternet alt yapısı açısından; internet sağlayıcılarda yaşanan problem, bağlantı kopması, yoğunluğu veya internet erişiminin olmaması gibi sorunlar,

Ders katılımının sağlandığı mekân açısından ele alındığında; aile ortamının kalabalık olması, buna bağlı olarak dikkatin dağılması ve odaklanma sorunları, ortamdan kaynaklanan sesin dersin verimini düşürdüğü sonucu,

Senkron dersler açısından; derslere katılım oranının düşük olması, bağlantı sorunu yaşanması durumunda dersin takibinin güçlüğü, ders saatinin kısa veya uzun olması, ders programının dağılımı gibi sorunlar,

Öğrenci-öğretmen etkileşimi açısından; sanal ortamdaki etkileşimin az olması, ders anlatımında göz temasının olmaması, buna bağlı olarak sanal ortamdaki sınıf kontrolünün sağlanmasının zor olduğu,

Psikolojik durum açısından; kaygı ve stres durumunun fazla olması, belirsizlik durumunun kaygıyı tetiklemesi, izolasyon durumunun kişiyi yalnızlaştırdığı, bunların özgüveni azalttığı ve ders başarı durumuna yansıdığı sonucu tespit edilirken,

Ölçme-değerlendirme açısından; ölçme-değerlendirmede sınav yerine ödev odaklı ilerlemelerinin yararlı olduğu, bu sürecin araştırmaya yönelik öğrenciyi geliştirdiği, sınav kaygı ve yükünü hafiflettiği olumlu görüş olarak belirtilirken, ödevlerin sisteme yüklenmesinde yaşanan sorunlar, çevrim içi oluşturulan ödevlerde sistemsel yaşanan sıkıntılar olduğu ifade edilmiş,

Öğrencilik durumu açısından; çevrim içi eğitimin zaman, çaba ve maliyet açısından daha ekonomik olması, arta kalan zamanda farklı gelişimlere yönelebilmek, çevrim içi iletişim kurmanın yüz yüze iletişim kurmada sorun yaşayanlar için daha avantajlı olduğu sonucu,

Uzaktan eğitime yönelik algı açısından ise acil uzaktan eğitime yönelik adaptasyon sürecinin kolay olduğu, çevrim içi eğitimin örgün eğitime oranla daha rahat olduğu, hibrit eğitime yönelik kararsız kalındığı, örgün eğitimin başarı etkisinin çevrim içi eğitime oranla daha fazla olduğunu düşüncesine katılmadıkları sonuçlarına ulaşılmıştır (Tekedere, Şahin, & Göker, 2022).

Literatürde uzaktan eğitim sisteminde e-değerlendirmeye yönelik yapılan diğer bir çalışmada ise, mekandan bağımsız oluşu, fırsat eşitliği sağlanması, geleneksel değerlendirmeye göre kapsamının daha geniş olması gibi nedenlere bağlı olarak e-değerlendirmeyi tercih ettikleri tespit edilmiştir (Cabı, 2016).

İç Anadolu bölgesinde yer alan bir üniversiteye kayıtlı öğrencilere yönelik salgın sürecinde uzaktan eğitim tutum ve görüş incelendiğinde, ekonomik açıdan avantajlı olması, öğrencide teknoloji kullanımını kolaylaştırması, sistemin esnek oluşu, ölçme-değerlendirmenin kolay olması olumlu görüşler olarak tespit edilirken, derslerdeki

verimin düşük olması, yaşanan teknik sorunlar dezavantajlı durumları oluşturmakta, yüz yüze eğitim modeli diğer eğitim modelleri arasında ilk tercihte yer almaktadır sonuçlarına ulaşılmıştır (Yağan, 2021).

(Genç, Engin, & Yardım, 2020)'ın üniversite öğrencilerinin pandemi sürecindeki uzaktan eğitim uygulamalarına yönelik yaptıkları araştırmada ise; çevrim içi eğitimin verimliliğini artıran nedenlerin; derse yönelik materyal ve kayıtlara rahat ulaşılması, teknik anlamda üniversitenin çevrim içi eğitim uygulama hızı, öğretmenlerin yetkinlikleri, sistemin zaman-mekan olarak daha ekonomik oluşu, geribildirimlerin hızlı yapılması olarak sıralanırken, ders dağılımının tek güne toplanması, ölçme-değerlendirmenin ödevlere yönelik olması nedeniyle bu yükün artması, çevrim içi ders esnasındaki gürültü düzeyi, teknoloji bağıllığının artması, psikolojik anlamda yaşanan kaygılar, bağlantı sorunları, derse katılan öğrenci sayısının fazla oluşu, öğrenciler tarafından yapılan sunumların eğiticiliğinin az oluşu olumsuz etkiler olarak tespit edilmiştir.

Yaşanan salgının ülkemizde uygulanan uzaktan eğitim uygulamalarına yönelik etkilerinin neler olduğuna dair yapılan araştırmada; çevrim içi eğitim sisteminin mevzuat, güvenlik, altyapı süreçlerinin güçlendirilmesine yönelik çalışmaların yapılması gerektiği ortaya konulmuştur (Can, 2020).

Karşılaşılan sorunların neler olduğuna dair yapılan benzer bir araştırmadan; uygulamalı derslerin çevrim içi verilmesine yönelik zorluklar, ölçme-değerlendirme sisteminde oluşan belirsizlik durumu, internet hızlarının bölgelere göre farklılık göstermesi, ders esnasında yaşanan kesintiler, eğitim almaya uygun olmayan ev ortamları ve iletişimde yaşanan sorunların olduğu tespit edilmiştir (Lassoued, Alhendawi, & Bashitialshaaer, 2020).

Radha ve diğerleri (2020) tarafından gerçekleştirilen ve yükseköğretim öğrencilerinin e-kaynak kullanımına yönelik tutumlarının incelendiği araştırmada, çevrim içi eğitime yönelik olumlu görüşler elde edilmesine rağmen yüz yüze eğitimin tercih sebebi olduğu tespit edilmiştir (Radha, Mahalakshmi, Kumar, & Saravanakumar, 2020).

BÖLÜM III

METODOLOJİ VE UYGULAMA

3.1. Giriş

Bu bölümde; araştırmanın amacı, problemi ve yöntemi, araştırma konusu ile araştırmaya yönelik sorular, çalışma grubu, veri toplama araçları, veri toplama süreçleri, verilerin dökümü ve analizi, örneklem, araştırmanın varsayımları, sınırlılıkları, ve geçerlik konularında detaylı bilgilere yer verilmektedir.

3.1.1. Araştırmanın Amacı

Covid-19 pandemisi nedeniyle ara verilmek zorunda kalınan eğitim süreçlerinin aktif hale getirilerek canlı tutulabilmesi ve eğitimde sürekliliğin sağlanabilmesi için bu süreçte çevrim içi eğitim modeli uygulamaya konulmuştur. Eğitim sisteminin merkezinde yer alan öğrencilerin çevrim içi eğitime yönelik düşünceleri bu sürecin etkili ve verimli hale getirilebilmesi açısından oldukça önem teşkil etmektedir.

Bu çalışmanın amacı; Covid 19 pandemisi sürecinde üniversite eğitimde meydana gelen ve değişim süreci olan çevrim içi eğitimin öğrenciler açısından değerlendirmesini hedeflemektedir. Araştırmada Covid-19 sürecinde yürütülen uzaktan eğitim uygulamaları kapsamında eğitim alan yüksek öğretim öğrencilerinin çevrim içi eğitime yönelik görüşlerinin incelenmesine yönelik aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır.

1. Lisans ve lisansüstü öğrencilerinin Covid-19 pandemisi sürecinde üniversitede uzaktan eğitim yoluyla işlenen derslere yönelik düşünceleri nelerdir?

2. Lisans ve lisansüstü öğrencilerinin uzaktan eğitimde üniversitede kullanılan sistem, teknoloji ve uygulamalara yönelik düşünceleri nelerdir?
3. Covid-19 pandemisi süresince, üniversitenin dönem sonu öğrenci ders değerlendirme anketlerinde öne çıkan öğrenci görüşleri nelerdir?

3.1.2. Araştırmanın Önemi

Bu araştırmanın önemi; 2019 yılında ortaya çıkan ve tüm dünyayı etkisi altına alarak tüm süreçleri etkileyen Covid-19 pandemisinin eğitim sistemini de etkilemesi ile eğitimin her kademesinde zorunlu hale getirilen çevrim içi eğitimde ortaya çıkan olumlu-olumsuz yönlerin önemini ortaya koymaktır. Salgın sona ermiş olsa da çağın getirdiği teknolojik gelişmelerin hızla artması ve öngörülemeyen benzer olağanüstü olayların tekrar yaşanabilmesi ihtimali dahilinde çevrim içi eğitimin en iyi şekilde yürütülmesi, geliştirilmesi ve uygulanabilmesinde bu çalışmaların eğitimin gelişimine ışık tutacağı öngörülmektedir.

Çevrim içi eğitime yönelik gerçekleştirilen birçok araştırmanın uygulamalı derslere yönelik yapıldığı tespit edildiğinden, ülkemizde sosyal bilimler alanında ve teorik dersler alanında gerçekleştirilecek bu çalışmanın önemli olacağı tespit edilmiştir. Ayrıca eğitim sistemlerinin çağa uygun hale getirilmesine yönelik yapılan çalışmalardaki eksikliklerin giderilmesinde yönlendirici olacağı düşünülmektedir.

3.1.3. Araştırmanın Varsayımları

Gerçekleştirilen bu tez çalışmasında görüş ve düşüncelerine başvuru alan yükseköğretim öğrencilerinin Covid-19 pandemisi kapsamında çevrim içi eğitim yoluyla ders aldıkları, yarı yapılandırılmış görüşme formundaki soruların ve öğrenci ders değerlendirme anket sonuçlarının katılımcıların görüş ve deneyimlerini ortaya çıkardığı, katılımcıların kendilerine yöneltilen görüşme sorularına içtenlikle ve doğru cevaplar verdikleri ve çalışmada kullanılan soruların araştırmanın hedefine ulaşmada yeterli olduğu varsayılmıştır.

3.1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırmanın evreni olarak seçilen İstanbul ilindeki bir vakıf üniversitesinde eğitim alan yükseköğretim öğrencilerinin oluşturması, kullanılan yöntem olarak yarı yapılandırılmış görüşme formunun ve öğrenci ders değerlendirme anket sonuçlarının kullanılması bu araştırmanın temel sınırlılıklarını oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilere yöneltilen sorular araştırmacı tarafından hazırlanan görüşme formu ile sınırlıdır. Araştırma bulgular veri toplama araçları ile araştırmanın gerçekleştirildiği zaman ile sınırlıdır.

3.1.5. Örneklem

Araştırmanın örneklemini Vakıf Üniversitesi özelinde Covid-19 salgını sürecinde çevrim içi eğitim gören tam zamanlı lisans ve lisansüstü programlara kayıtlı toplam 26 öğrenci oluşturmaktadır. Örneklem; seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden uygun örnekleme yöntemine göre belirlenmiştir.

3.1.6. Veri Toplama Süreci

Nitel araştırma yaklaşımına dayalı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak yüz yüze ve çevrim içi görüşmelerle veriler toplanmıştır. Görüşmeler gerçekleştirilmeden önce gerekli etik kurul izinleri alınmıştır. Katılımcılara görüşme başlatılmadan önce çalışma ile ilgili ayrıntılı bilgi verilerek, görüşmede elde edilen verilerin başka amaçla kullanılmayacağı, kimlik bilgilerinin gizli tutulacağı açıklanmıştır. Bilgilendirme neticesinde katılımcıların izni alınarak görüşmeler kayıt altına alınmıştır.

Bu vakıf üniversitesinde her dönem sonu yapılan öğretim değerlendirme raporları içerisinde “online eğitim” “uzaktan eğitim” “yüz yüze eğitim” kelimeleri aratılarak öğrenci yorumları analiz edilmiştir.

3.1.7. Araştırma Yöntemi

Bu araştırmada; Covid-19 pandemisi nedeniyle ÷lkemizde uygulanan çevrim içi eğitim uygulamalarının, öğrenci görüşlerine yönelik değerlendirmesi amaçlanmaktadır.

Öğrencilerin çevrim içi eğitim sürecinde karşılaştıkları problemlerin tespit edilmesi, bunlara yönelik çözüm önerilerinin ortaya çıkarılmasını amaçlayan ve birden fazla veri kaynağı kullanılarak elde edilen bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır.

Nitel araştırma, doküman analizi, görüşme, gözlem gibi veri toplama araçlarının kullanıldığı, olay ve olguların doğal ortamında bütüncül olarak ortaya çıkartılmasına yönelik sürecin takip edildiğı araştırma türü olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2021).

Nitel veri toplama yöntemleri olan gözlem, görüşme, metin, doküman analizi gibi yöntemlerin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi, bütüncül bir şekilde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiğı araştırmalara nitel araştırma denilmektedir (Yıldırım & Şimşek, 2005). Araştırmada nitel araştırma desenlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Durum çalışması; nasıl ve niçin sorularının temel alındığı, konunun bütüncül olarak derinlemesine araştırılmak istediğı durumlarda kullanılır ve maksat bu duruma ilişkin sonuçların ortaya konulmasını sağlamaktır (Yıldırım & Şimşek, 2016)

Araştırma verilerinin elde edilmesinde görüşme tekniklerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniğı kullanılmıştır.

Yarı yapılandırılmış görüşme, hem tek ve sabit seçenekli cevaplamayı hem de araştırmanın yapıldığı alanda derinlemesine gidebilmeyi birleştiren bir teknik olarak bilinmektedir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz, & Demirel, 2014). Yarı yapılandırılmış görüşmelerde, görüşülen kişi serbest bir söyleşi sağlanabilmesi amacıyla tamamen özgür bırakılır. Araştırmacı yalnızca ilgilenilen problem sorusu üzerinde devam edilmesi ve konunun dağılmaması hususunda titiz davranır (Mayring, 2000).

Ayrıca öğrenci ders değerlendirme anket sonuçlarından elde edilecek veriler doküman inceleme yoluyla toplanmıştır. Araştırmada amaçlanan hedefe yönelik bilgi içeren belgelerin araştırmaya özgün kelime ve kavramlar taranarak gözden geçirilmesi, sorgulanması yoluyla tespit edilmesi doküman inceleme yöntemi olarak bilinmektedir (Miles & Huberman, 2021).

Öğrencilerin Covid-19 sürecinde uygulanan çevrim içi eğitime yönelik görüşlerinin elde edilebilmesi için alt problemler doğrultusunda on açık uçlu soru hazırlanmıştır. Görüşme formunda yer alan açık uçlu sorular uzman denetiminden geçirilmiştir.

3.1.8. Verilerin Analizi

Nitel veriler; araştırmacıya zengin bir içerik sunmakla beraber, karmaşık durumların analiz edilmesine yönelik güçlü bir potansiyele sahiplerdir bu nedenle bu içerik ve potansiyelin ortaya çıkartılması doğru şekilde analiz edilmesi ile yakından ilişkilidir (Miles & Huberman, 2021). Bu çalışmanın veri analizinde betimsel içerik analizi kullanılmıştır. Betimsel analizde elde edilen veriler belirlenen temalar çerçevesinde özetlenerek yorumlanır (Patton, 2018); (Yıldırım & Şimşek, 2016). İçerik analizinde elde edilen verilerin içerisinde yer alan gizli bilgiler tutarlı ve anlamlı bir şekilde ortaya çıkartılarak doküman incelemesi için de kullanılır (Patton, 2018); (Neuendorf, 2017).

Katılımcılar ile gerçekleştirilen görüşmelerin akabinde tüm kayıtların dökümleri alınarak veriler analize hazır hale getirilmiştir.

Betimsel içerik analizi sonucunda tema ve kodlara ulaşılmış, benzerlik ve farklılıklar ortaya çıkartılmıştır. Elde edilen bu veriler bir araya getirilerek bütünlük elde edilmiştir.

Katılımcı gizliliğini sağlamak amacıyla ve ihtiyaç halinde verilere ulaşabilmek amacıyla bireysel görüşmeler K1, K2, K3...şeklinde kodlanmıştır. Ayrıca bulguların raporlanması esnasında uygun bölümlerde katılımcılardan elde edilen verilerden doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Katılımcılara ait demagojik özelliklere aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 3.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Özellikler		Frekans		
Cinsiyet	Kadın	15		
	Erkek	11		
Yaş	20-25	17		
	25-30	3		
	30-35	2		
	35-40	4		
Eğitim Durumu	Lisans	17		
	Lisansüstü	9		
Bölüm	Lisans	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	5	
		Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler	3	
		İslami İlimler	2	
		Yeni Medya ve İletişim	2	
		İktisat	2	
		İşletme	1	
		Psikoloji	1	
	Lisansüstü	Eğitim Kurumları İşletmeciliği	5	
		Temel İslam Bilimleri	2	
		Klinik Psikoloji	1	
		Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	1	

Vakıf üniversitesi özelinde gerçekleştirilen araştırmada üniversitenin lisans ve lisansüstü programlarına kayıtlı toplam 26 katılımcı ile görüşmeler yapılmıştır.

3.1.9. Geçerlik

Bilimsel çalışmalarda doğruluk ve sonuçların inandırıcılığı en önemli ölçütlerdendir. Nitel araştırmalarda elde edilen bulguların doğruluğunun kontrolü için inandırıcılık, güvenilirlik, araştırmacının yetkinliği ve aktarılabilirlik gibi kriterlerden biri veya birkaçının belirtilmesi oldukça önemlidir (Creswell, 2003).

Araştırma kapsamında kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formunun geçerlik ve güvenilirliğinin sağlanması adına ilk etapta 12 soruluk taslak bir veri toplama aracı oluşturularak Eğitimde ölçme-değerlendirme anabilim dalından iki, Türkçe Eğitimi anabilim dalından bir alan uzmanına e-posta yoluyla uzman görüşüne gönderilmiştir. Eğitimde ölçme-değerlendirme alan uzmanlarından gelen dönütler doğrultusunda; “iki benzer sorunun tek cümlede birleştirilmesi” ve bir sorunun ölçülmek istenen durumu tam olarak yansıtmıyor olabileceğinden kaynaklı silinmesi uyarıları dikkate alınmış olup dil uzmanından gelen “anlam kaymalarının giderilmesi” önerisi doğrultusunda

tüm revizeleri gerçekleştirilmiştir. Yapılan düzenlemeler sonucunda çalışmada yer alacak örneklem grubuna dahil olmayan üç katılımcıyla pilot görüşmeler gerçekleştirilmiş olup veri toplama aracının çalışması hususunda kontroller sağlanmıştır ve veri toplama aracı son halini almıştır. Başlangıçta 12 adet sorudan oluşan taslak veri toplama aracı, alan uzmanlarından gelen dönütler ve pilot çalışmanın ardından 10 soruya düşürülerek çalışma kapsamında kullanılmıştır.

Veriler toplanma süreci araştırmacı tarafından, samimi bir güven ortamı sağlanarak elde edilmiştir. Görüşmelerin bir kısmı internet üzerinden çevrim içi, bir kısmı da yüz yüze kayıt alınarak gerçekleştirmiştir.

Elde edilen verilerin katılımcıların kendi düşüncelerini yansıtıp yansıtmadığına dair katılımcı teyidi sağlanmış, görüşme sonunda veriler katılımcıya özetlenmiş, böylece eklemek istedikleri alanlar varsa ekleme imkanı da oluşturulmuştur. Verilerin kayıt altına alınmıyor olması teyit edilebilirlik imkanı artırılmıştır.

İnandırıcılığı için elde edilen veriler farklı uzmanlara iletilerek incelenmesi sağlanmıştır. Aktarılabilirlik için uygulanan yöntem ve araştırma süreci detaylı olarak katılımcılara özetlenerek sağlanmıştır.

Araştırma sonunda elde edilen veriler; tekrar tekrar okunarak kodlanmıştır. Kodlamalar temalara ve alt temalara dönüştürülmüştür. Temalar arasında ilişkiler elde edilmiş, gerekli görüldüğünde yeni temalar oluşturularak süreç titizlikle sürdürülmüştür.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde, araştırmanın amacı ve alt problemleri doğrultusunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Çalışmanın birinci alt problemi olan “Vakıf üniversitesi öğrencilerinin Covid-19 pandemisi sürecinde uzaktan eğitim yoluyla işlenen derslere yönelik görüşleri nelerdir?” sorusuna cevap aramak amacıyla 6 adet yarı yapılandırılmış soru; ikinci alt araştırma sorusu olan “Vakıf üniversitesi öğrencilerinin uzaktan eğitimde kullanılan sistem, teknoloji ve uygulamalara yönelik görüşleri nelerdir?” sorusuna yönelik görüşlerini ortaya çıkarmak üzere ise 4 yarı yapılandırılmış soru olmak üzere toplamda 10 soru yöneltilmiştir. Ulaşılan bulgular her alt problem doğrultusunda aşağıda sunulmuştur.

Çalışmanın üçüncü alt problemi olan “Covid-19 pandemisi süresince, dönem sonu öğrenci değerlendirme anketlerinde öne çıkan öğrenci görüşleri nelerdir?” sorusuna yönelik ise 2019-2020 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde gerçekleştirilen dönem sonu ders değerlendirme anket sonuçları incelenmiştir. Ulaşılan bulgulara üçüncü bölümde yer verilmiştir.

4.1. Araştırmanın Birinci Alt Problemine İlişkin Bulgular

Çalışmanın birinci alt problemine yönelik görüşlerini ortaya çıkarmak için yöneltilen sorular ile Covid-19 sürecinde uzaktan eğitim yöntemiyle alınan derslere ilişkin olumlu ve olumsuz görüşler, öz yeterlik, motivasyon düzeyi, ölçme-değerlendirme, elde edilen hayat boyu öğrenme becerileri, yüz yüze ve uzaktan eğitimin verimliliğinin karşılaştırılması şeklinde farklı temalar elde edilmiştir.

4.1.1. Uzaktan Eğitim Yöntemiyle Ders Alma Durumuna Yönelik Olumlu ve Olumsuz Görüşler

Veriler incelendiğinde, uzaktan eğitim yoluyla alınan derslere yönelik olumlu ve olumsuz görüşler temaları belirlenmiştir. Bu kapsamda öğrenci ifadelerinden elde edilen tema ve kodlar ile oluşan olumlu görüşler Tablo 4.1.’de; olumsuz görüşler ise Tablo 4.2.’de yer almaktadır.

Tablo 4.1. Olumlu Görüşler

Uzaktan Eğitime Yönelik Olumlu Görüşler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Zaman tasarrufu sağlaması	14	53,8
Mekân kısıtının ortadan kalkması	13	50
Tekrar imkânı sunması	8	30,7
Aile ile vakit geçirme	7	26,9
Ev konforu sağlaması	7	26,9
Teknoloji kullanımını geliştirmesi	6	23
Kişisel gelişim	3	11,5
Özgüveni arttırma	2	7,6
Ekonomik olması	2	7,6
Akran desteği	2	7,6
Fazla ders alabilme imkânı	2	7,6

Tablo 4.1.’de katılımcılara yöneltilen “Covid-19 sürecinde uzaktan eğitim yöntemiyle ders alma deneyimlerinize yönelik olumlu ve olumsuz görüşleriniz nelerdir?” sorusundan elde edilen olumlu görüşlerden en çok öne çıkan cevapların “zaman tasarrufu sağlaması” kodu altında toplandığı görülmektedir. Mekân kısıtının ortadan kalkması cevabı ise öne çıkan ikinci olumlu görüş olarak ortaya çıkmıştır. Elde edilen bulgulardan öne çıkan ilk hususta da genel olarak zaman ve mekan tasarrufunun sağlanması konusunda katılımcılarda görüş birliği olduğu görülmektedir. Üniversite

öğrencilerinin “Uzaktan Eğitime Yönelik Olumlu Görüşler” temasına ilişkin görüşleri aşağıda sıralanmıştır:

“Örneğin ben tamam İstanbul’da oturuyorum. Üniversitemde İstanbul’da ama yine yol üniversitemiz çok ters bir yerde kaldığı için yol bakımından hani okula gidip gelmem benim için bazen sorun oluyordu. Açıkçası işte otobüste beklemek otobüs saatleri açısından o bakımdan hem tek bir tuşla derse katılıp izleyebiliyorum. Bu benim için rahatlığı daha sonrasında örneğin bir işimiz olduğunda ya da işte evde olmadığınızda başka bir yere gitmemiz, gerektiğinde falan yine her yerden derse katılmamız oluyordu.” (K3)

“Süre açısından ve efor açısından daha bence olumlu, daha tasarruflu bir yöntem olduğunu gördük.” (K4)

“Tabii ki olumlu yönü bir kere hani zaman ve mekan kısıtlaması olmaması, yani hani herhangi bulunduğumuz bir yerden ya da hani her yerden eğitimlerimize katılma imkanı bulduk. Onun dışında şimdi mesela İstanbul içinde bile bir yerden bir yere gitmek maalesef çok zor. Yolda çok fazla vakit kaybediyoruz. O yüzden evden katıldığınızda hani bu vakitten kazanç sağlamış olduk. O açıdan bir avantaj oldu.” (K5)

“... eğitimlerin artık yer zaman kısıtlılığına bağlı kalmaksızın yapılabilir olması bizim için olumlu yönüydü. İstedğim yerde istediğim zamanda hani dersimi tekrar tekrar dinleyebiliyor olmak işte dersime tekrar katılıyor olabilmek o benim için olumluydu mesela, işte üniversiteye ulaşımı zor olabilir gibi durumlarda istediğimiz gibi evden derslerimize katıldık.” (K6)

“...eğitimin zaman mekan ve ekonomik olması. Çünkü yol gitmeden hiç dışarı çıkmadan sıkılmadan devam etmesi. Yani en güzeli mesela arkadaşlardan not istemiyorsun veya seni engelleyecek bir durumun olmuyor. Mekan sınırın olmuyor, istediğin oda bütün salonlar size ait. Yani ben çoğu zaman kendi yatağımdan bile kalkmadan derslere girdiğimi biliyorum. O yüzden mekan sınırım yok.” (K7)

“...Kendime daha çok vakit ayırabildiğimi düşünüyorum. İstanbul gibi bir yerde okumanın pek çok zorluğu var. Bunlardan ilki ekonomi, ikincisi yol. Çünkü birbirine çok uzak yerler. Gidip gelme vesaire. Bunlar çok zaman alan şeyler. O yüzden olumlu taraflarını hani bu şekilde ayırabilirim. Hani bir kere yol sıkıntısından kurtuldum.

Evden işlerimi halledebilirim. Bu bana zaman kazandırdı. Zaman kazandırdığı gibi de ekonomik olarak da bana katkı sağladı çünkü yani yol masrafını da işte dışarı çıktığım harcadığım o masrafları kısmış oldum. Bunlar tabii ki bana artı olarak yansıdı. Daha zamanımı iyi yönetebildiğimi düşünüyorum.” (K9)

“...yani uzaktan eğitim sayesinde hepimiz evlerimize gidebildik ve ailemizle yeterince vakit geçirebildik, derslerde bir yere bağlı kalmadan istediğimiz yerden bağlanarak daha bize böyle bir özellikle derse girdiğimiz mekan açısından bir kolaylık sağlanmış oldu.” (K14)

“Açıkçası bu uzaktan eğitim döneminde ben iyi adapte olduğumu düşünüyorum çünkü istediğim odamda hani o konfor alanımda girme şansım oldu.” (K15)

“Zaman sıkıntısı yoktu aslında, dersleri sonradan tekrar izleyebiliyorduk. Bu biraz rahatlatıyordu. Her yerden bağlanabiliyorduk derslere. Zaman mekan kısıtı böylece ortadan kalkmış oldu. Çoğu zaman evden giriyorduk tabii ve rahat ettiriyordu açıkçası. Yani sabah dersine 5 dakika kala uyanabiliyorduk hiç yorucu olmuyordu o yüzden.” (K16)

“Olumlu tek yanı zaman yönetimi noktasında avantaj bulunuyor. Mesela benim için öyle oldu. Ailemden farklı bir şehirde yaşıyordum bu süreçte onlarla yaşadım. Dolayısıyla bugün daha kendimle ilgili ayırdığım o zamana aynı evde ailem ile geçirdim. Ya da işte derse hazırlık derse gidip gelme onlar epey zaman alıyor, onlar azalmış oluyor, yani mesela bilgisayarı kapattığınız zaman size kalmış oluyor. Dolayısıyla zaman yönetimi açısından bir faydası var.” (K18)

“Olumlu yönleri ulaşım için bir zaman gerekmiyor. Yani o süre iyi verimli kullanabilmek açısından faydalı.” (K22)

“Yani olumlu yönü olarak öğrenciler açısından daha böyle rahat olabileceğimiz ders saat dokuzdaysa saat sekiz kırk beş ellide kalkıp derse hazırlayabileceğiniz bir süreçti. Okul yani yüz yüze gittiğimiz dönemde bu şey oluyor. Ders 9 da ise 7 buçukta kalkıp hazırlanıp, İstanbul’da yol çekip derse gidiyorduk. Öyle bir olumlu tarafı vardı.” (K23)

Ayrıca bu görüşlere ek olarak alınan cevaplardan öne çıkan diğer hususların ise çevrim içi eğitim sürecinde derslerin kaydediliyor olması tekrar imkânı; teknoloji kullanımını

geliştirmesi, kişisel gelişimi artırması yönünde de katkı sağladığı tespit edilirken, sürecin çevrim içi ilerletilmesi nedeniyle arta kalan zaman sürecinde fazla ders alabilme imkanını ortaya çıkardığı tespit edilmiştir. Elde edilen bu kodlara yönelik katılımcıların verdiği cevaplara dair bazı örnekler aşağıda yer almaktadır.

“Fazla ders alma imkânı sundu bana. Çünkü beni sabahtan akşama kadar evde olduğumuz için hani ders aralarında bir yere yetişme gibi bir sıkıntımız da yok. Daha fazla dersi alma imkânınız oluyor.” (K24)

“...en önemli olumlu yanı benim için derslerin bütün ayrıntılarıyla beraber kayıtlarının alınmasıydı. Çünkü işte mesela okuldayken fiziksel olarak dersteyken sadece işte ders- ses kaydı alabiliyoruz ama işte materyalleri alamıyorduk vesaire. Ama böyle olduğu zaman direkt olarak youtube'dan bir ders izler gibi bir kaydı oluyordu.” (K15)

Tablo 4.2. Olumsuz Görüşler

Uzaktan Eğitime Yönelik Olumsuz Görüşler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Sosyalleşmeden uzak olması	17	65,3
Ev ortamında ders almanın zorluğu	14	53,8
Etkileşimden uzak olması	12	46,1
Odaklanma sorunları	9	34,6
Ders veriminin düşük olması	5	19,2
Kaygı ortamı	4	15,3
Ekran karşısında olmanın getirdiği sorunlar	4	15,3
Teknik alt yapı sorunları	3	11,5
Ders-ödev yükünün artması	3	11,5
Motivasyonun düşük olması	2	7,6
Sürecin zor olması	2	7,6
Eğitimde fırsat eşitsizliği	2	7,6
Kamera ile izlenme hissi	2	7,6

Tablo 4.2.”de katılımcılara yöneltilen “Covid-19 sürecinde uzaktan eğitim yöntemiyle ders alma deneyimlerinize yönelik olumlu ve olumsuz görüşleriniz nelerdir?”

sorusundan elde edilen olumsuz görüşlerden en çok öne çıkan cevapların sosyalleşmeden uzak olması kodu altında toplandığı görülmektedir. Ev ortamında ders almanın zorluğu cevabı ise öne çıkan ikinci olumsuz görüş olarak ortaya çıkmıştır. Elde edilen bulgulardan öne çıkan ilk hususlarda genel olarak uzaktan eğitimden alınan derslerin getirdiği dezavantajlar konusunda katılımcılarda görüş birliği olduğu görülmektedir. “Üniversite öğrencilerinin Uzaktan Eğitime Yönelik Olumsuz Görüşler” temasına ilişkin görüşleri aşağıda sıralanmıştır:

“...mesela arkadaşlarımla vakit geçirmek gibi şansım olmadığı için sosyal aktivitelerin çok azalmıştı, Yani sadece evdeydim, ailem vardı işte zaten boyutta bütün arkadaşlarım okuldan olduğu için bir sosyal aktivite işte o yaklaşık bir, bir buçuk yıllık süreçte çok azalmıştı.” (K21)

“Ben hani çok böyle sanal ortamı, sanal görüşmeleri sevmeyen bir insanım. Bire bir öğrenci öğretmenden böyle göze bakarak alabilen biriyim, o yüzden hani benim için olumsuz bir şeydi, yani etkileşim önemli, öğretmen olma vasıtasıyla da tabii bu süreçte olumsuz etkiledi.” (K25)

“Dikkat çok hızlı dağılıyordu online olduğunda, yüz yüze olduğunda dikkatimizi daha hızlı toplarken ve online da daha fazla dağılıyordu.” (K6)

“...mesela benim en çok yaşadığım zorluklardan biri evde misafir gelecekken benim iki saatlik bir arada derse girip sonra tekrar misafirlerle ilgilenmem gerekiyor.” (K11)

“Evde kardeşi olan oluyor. Derslerde de çok yaşadık. Tabii maalesef işte kardeşim çağırıyor, çağırıyor, sokaktan ses geliyor falan dersleriniz çok bölünüyordu şekilde, onun dışında tabii bir de herkesin imkanları eşit değil. Herkesin kendi odası olmayabiliyor derse girebileceği, salondan giriyor, mutfaktan giriyor, ailesi rahatsız ediyor. İnternet bağlantısı yeterli olmayabiliyor. Çünkü bir sürü kişinin aynı anda görüntüsü aktarıldığı için fazla internet kullanan bir platform zoom, öyle sorunlar vardı genel olarak. O yüzden biraz daha olumsuz tarafları daha fazla oldu benim için.” (K16)

“Uzaktan eğitim kolaydı, güzel bir kolaylıktı ama çok detaylı dersleri aldığımızı da düşünmüyorum. Verim açısından düşük olduğunu düşünüyorum. Olumlu yanı pratik, olumsuz yanı verim açısından düşüktü.” (K2)

“O süreç hani hepimiz için çok zordu. O dönemde derslerimiz de işte online olarak yürütülmeye başladı. İlk olarak biz böyle bir şok olmuştuk, yani ne yapacağız ne edeceğiz, nasıl olacak diye. Hani sınavlarımızı nasıl yapacağız falan diye.” (K3)

“...özellikle sürekli ekran başında durmak, sabahtan akşama kadar o derslere maruz kalmak ekran başında. Benim mesela gözlerimde sağlık problemlerine yol açtı aynı şekilde sürekli masa başında bilgisayarın başında oturmakta bedenime de omuz ağrısı, sırt ağrısı gibi olumsuz şeylere yol açtı, sağlık sorunlarına sebep oldu.” (K17)

“Derslerimiz çok yoğun bir de ... programının dersleri inanılmaz yoğun. Hani ben hiç masadan kalkamıyordum açıkçası, temel ihtiyaçlara kalkıyorduk. O benim için zorlayıcı, en böyle bariz olumsuz şeylerden biriydi.” (K10)

“Bir de çok yoğun bir ders süreci vardı ve hocalarda bence şöyle bir algı vardı, hani zaten online ve kolay geçiyor diye iş yükünü bence çok fazla verdiler. O dönemde mesela sürekli işte ödev yazmak derse girmekten hiç bize bir vakit kalmıyordu. Yani boş zamanımız olmuyordu.” (K3)

Uzaktan eğitim yoluyla alınan derslere yönelik olumsuz yönde iletilen görüşler ele alındığında ise sosyalleşmeden uzak olması ve ev ortamında ders almanın zorluğu ile ilgili görüşlerin yüksek olduğu tespit edilirken, etkileşimden uzak olmanın da süreci olumsuz etkilediği ortaya çıkmıştır. Bunların yanı sıra teknolojik alt yapı sorunları yaşanması, eğitimde fırsat eşitsizliği elde edilen temalar arasında yer almaktadır. Eğitimin çevrim içi verilmesi nedeniyle ders ve ödev yükünün normale oranla arttığı, sürecin kaygı ortamı yarattığı ve motivasyon düşürücü bir etkiye neden olduğu katılımcılar tarafından bildirilmiştir.

4.1.2. Uzaktan Eğitim Yöntemiyle Ders Alma Durumunun Öğrencilerin Öz Yeterliklerine Etkisi

Uzaktan eğitim sürecinde çevrim içi alınan derslere yönelik öğrencilerin kendi öz yeterliklerine dair yöneltilen sorular neticesinde 5 tema elde edilmiştir. Yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bulgular Tablo 4.3.'te sunulmuştur.

Tablo 4.3. Öğrencilerin Algılanan Özyeterlikleri

Kodlar	Frekans (f)	Yüzde (%)
Öz güveni geliştirmesi	13	50
Teknoloji kullanımında ilerleme	12	46,1
Farklı eğitim tecrübesi sunma	11	42,3
Kişisel gelişime katkı	8	30,7

Tablo 4.3. incelendiğinde öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde kendi öz yeterliklerine yönelik olumsuz bir görüş bildirmedikleri görülmektedir.

Yapılan görüşmeler neticesinde uzaktan eğitim sürecinin öz yeterliğe dair öz güveni geliştirmeye, teknoloji kullanımına katkı sağlaması ile ilgili görüşlerin yüksek olduğu tespit edilirken, farklı eğitim tecrübesi sunması ve kişisel gelişime katkı sağlaması elde edilen temalar arasında yer almaktadır.

Elde edilen bu kodlara yönelik katılımcıların verdiği cevaplara dair bazı örnekler aşağıda yer almaktadır.

“Bu dönemde özellikle kendimi özellikle online seminerler alarak kurslarla kendimi geliştirdiğimi düşünüyorum.” (K19)

“Uzaktan eğitim materyallerini kullanılması konusunda kendimi yeterli ve yetkin hissetmemi sağladı. Hatta bu süreçte çevremde sorun yaşayan kişilere sıkıntılarını giderme konusunda onlara yardımcı oldum. Bu da bu alandaki yeterlilik hissini güçlenmesine katkı sağladı.” (K26)

“Kendi açımdan ben aslında bu yaşıma kadar topluluk önünde konuşurken pek rahat etmeyen biriydim. Sunum yaparken tabii yüz yüze falan derslerde biraz hani rahatsız hissederdim, heyecanlanırım. Covid sürecinde online eğitimde şöyle bir durum oldu, ekran karşısında yapınca sununu yani aynı sayıda kişiye karşı yapıyor olmama rağmen çok rahat ettiğimi fark ettim. Hiç öyle stres heyecan yaşamamaya başladığımı fark ettim. Özgüven anlamında bir şeyler kattı, daha rahat ettim sunumları yaparken olumlu oldu.” (K16)

“Covid’in ilk başlarında derslere online katıldığımız süreçte hepimizin programları kullanmak açısından bazı sıkıntılarımız vardı. Bundan dolayı zamanla yani teknoloji kullanımının ilerlediğini düşünüyorum.” (K14)

“Farklı bir eğitim sistemiydi, bu farklı eğitim sistemi deneyimleme açısından iyiydi. Gayet iyi oldu. Farklı bir yeterliliği arttırmış oldu bende.” (K7)

4.1.3. Uzaktan Eğitimin Motivasyon Düzeyine Etkisi

Yapılan görüşmelerde ortaya çıkan bir diğer tema, uzaktan eğitimin motivasyon düzeyine olan etkisi olmuştur. Olumlu ve olumsuz olarak iki alt tema belirlenerek bu kapsamda öğrenci ifadelerinden elde edilen bulgulardan Tablo 4.4.’te yer almaktadır.

Tablo 4.4. Uzaktan Eğitimin Motivasyon Düzeyine Etkisi

Tema	Kategori	Kod	Frekans (f)	Yüzde (%)
Motivasyon	Olumlu	Yüksek motivasyon	11	42,3
		Zaman yönetimi sağlaması	8	38,7
		Eğitimlerin devam etmesi	5	19,2
		Aile ortamının olumlu etkisi	3	11,5
		Öğretim üyelerinin destekleyici tutumu	2	7,6
		Ulaşım zorluğunun ortadan kalkması	2	7,6
		Kendini motive etmeyi öğrenme	2	7,6
	Olumsuz	Düşük motivasyon	14	53,8
		Sosyallikten ve etkileşimden uzak olma	11	42,3
		Ders süreçlerine yönelik düşünceler	5	19,2
		Aynı ortamda vakit geçirme	4	15,3
		Kaygı ortamı	4	15,3

Tablo 4.4. incelendiğinde katılımcıların motivasyon düzeyleri olumlu ve olumsuz olarak iki ayrı tema altında incelenmiştir. Motivasyon sürecinde öne çıkan kodların uzaktan eğitime yönelik ortaya çıkan olumlu görüşler ile benzer ve bağlantılı olduğu

tespit edilmiştir. Bu sebeple bazı kodlar iki tema için de kullanılmıştır. Bu konuda ortaya çıkan kodlara yönelik öğrencinin görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

“Bir eğitim kurumuna gidip gelme esnasında yaşayacağım ulaşım zorluklarının önüne geçmesi beni motivasyon için olumlu olarak etkiledi bu süreçte, yani yolda kaybedeceğim zamanı derste çok daha rahat sağlayabiliyordum.” (K8)

“Evden katılabilmek o hani zaman kaybının önlenmesi açısından beni motive etti oldukça yani mesela hani ders arasında bile diyelim bir işim varsa ben o arada onu halledebiliyordum, sonra tekrar dersime geri dönebiliyorum. Hani zaman açısından çok verimli oldu.” (K5)

“...online süreçte motivasyonum daha yüksek oluyor. Çünkü ailemle konfor alanından uzakta değilim. Evimde hem derslerimi yapıp hem de rahat bir şekilde zamanımı geçiriyorum. Kısacası uzaktan eğitim sürecinde motivasyon olumsuz olarak değil, ders açısından daha olumlu oldu. Çünkü ailemle iç içe olmak motivasyonu arttırdı.” (K12)

“Aslında kendi kendime eğitimim için, kendi kendime motive etmeyi öğrendim bu süreçte. Yani normalde gerçekten arkadaşlarımın da yardımıyla bu süreci iletliyormuşum, Covid-19 da bunu başarabildiğimi düşünüyorum.” (K1)

“İşte üniversitede takdir ettiğim şeylerden biri eğitimin aksamaması, aslında benim motivemi çok arttıran bir şeydi çünkü. O zaman şeyler çok gündemdeydi işte mezun olamayacağız, mezuniyetler hep aksayacak...” (K11)

“Ailemle birlikte olduğum için beni motivasyon olarak hiçbir şekilde olumsuz etkilemedi. Ben o zaman da yani böyle çok hırslı bir öğrenci olduğum için onların bana bence yakın olmasının verdiği güçle birlikte daha çok motive oldum diyebilirim. O dönemde motivasyonum bence yüksekti.” (K4)

“Motivasyon düzeyine olumlu bir etki yarattı online eğitim olmasaydı belki yüksek lisansa bile başlamayacaktım.” (K7)

Tablo 4.4.'te görüldüğü gibi, motivasyonun düştüğünü belirten öğrencilerin sayısı daha fazla olsa da herhangi bir motivasyon kaybı yaşamayan öğrencilerin de olduğu anlaşılmıştır.

“Olumsuz yanları da tabii ki sosyal anlamda arkadaşlarımla birlikte olamamak, onlarla ders aralarında ya da ders dışında etkileşim kuramamak motivasyonumu aşağı çeken etkenler arasındaydı.” (K8)

“Yok hocam ben hiç motive olamıyorum. Bazı arkadaşlarımla kafeye gidiyorsun oradan derse giriyorsun, istediğin yerde derse girebiliyorsun falan ama bunlar beni hiç motive etmiyor aksine ben dersten kopmamak istiyorum, içinde olmak istiyorum, fiili olarak derste aktif olmak ve katılım sağlamak istiyorum.” (K1)

“İşte salgın sebebiyle o belirsizlik insanı şey yapıyor. Ne kadar daha böyle sürecek, bu bir zorunluluk haline geldiği için birazcık da motivasyon düşürücüydü.” (K6)

“Motivasyonumu eğitim olarak şöyle düşürdü, çok fazla ders aldım ve bu beni motive etmedi bir bakıma çünkü çok yorucu oldu. Özellikle final dönemi. Ben hatırlıyorum, bayağı bir zor olmuştu benim için çünkü iki hafta içerisinde yaklaşık on sınava girmem gerekiyordu, gece gündüz ders çalışıyordum ve bu beni motivasyon olarak düşürmüştü.” (K9)

“Hep ekran başında olduğum için hani bir böyle ne denir ona böyle donuklaşmışım enerji olarak ya evden çıkmamaktan. Şunu hatırlıyorum mesela ev halisi işe gidiyor, okula gidiyorlar ben hep masanın başındayım. Yani gün boyu derse giriyorum aralarda bir de sıkı koştur koştur, yemek hazırlıyorum kendime. O da gittiğim mesafe mutfak yani sonra geliyorum ya hala dersteyim ve ev ahalisi bir günü yaşamış gelmesinden yani ben o beni çok demotive etmişti. Hani bir noktadan sonra şey de değil mesela hani bu pazartesiden salıya çarşambaya sürecek bir olay da değil. Yani dışarı çıkacağım bir şey de olmadı. En çok gezmeye markete gitmek oluyordu. Bu yüzden de motivasyon düzeyim oldukça düşüktü.” (K10)

“Dışarıya çıkma yasağımız var işte aile üyelerimizle evdeyiz sürekli, bu etkenler göz önünde bulundurulduğunda motivasyon gerçekten müthiş derecede düşüyor. Covid-19 uzaktan eğitimi gerçekten çok motivasyon düşürücüydü. Tabii ki yani ortada bir sağlık sorunu olduğu için insan ister istemez Psikolojik olarak da bir çöküş yaşıyor. O yüzden bütün bu şartlar göz önünde bulundurulduğunda gerçekten motivasyon açısından sıkıntılı bir süreçti.” (K13)

“Derslerde açıkçası biraz demotive olduk. Motivasyon sağlayamadık, derslere katılım konusunda. Yani tabii sınıf ortamında ders işlemek çok farklı gerçekten diğer türlü

kalkıp da yani bulunduğumuz odadan bile derse girdiğimiz oluyordu. Ondan dolayı tabii ki de motivasyonumu düşürüyordu bunlar.” (K14)

4.1.4. Uzaktan Eğitim Sürecinde Ölçme-Değerlendirmeye Dair Düşünceler

Bu süreçte eğitimi etkileyen bir diğer temel durumu ölçme ve değerlendirme faaliyetleri oluşturmaktadır. Katılımcılar ile gerçekleştirilen görüşmelerde uzaktan eğitimin ölçme-değerlendirme sürecine yönelik ödev ve sınav olarak iki tema belirlenmiştir. Bu iki tema olumlu ve olumsuz görüşlerin içerdiği iki alt tema ile desteklenmiştir. Bu temalar öğrencilerin uzaktan öğretim sürecinde sorumlu oldukları ödev ve sınavlara ilişkin görüşlerinin temel özellikleri yansıtmaktadır.

Bu kapsamda öğrenci görüşmelerinden elde edilen tema ve kodlar ile oluşan frekanslar Tablo 4.5.’te yer almaktadır.

Tablo 4.5. Ölçme-Değerlendirme Sürecine Yönelik Görüşler

Tema	Kategori	Kod	Frekans (f)	Yüzde (%)
Ödev	Olumlu	Ödev tarzında yapılan ölçme değerlendirmede doğru sonuçları yansıtması	16	61,5
		Adil sonuçlar	6	23
	Olumsuz	Ödev ve sunumların fazla olması	12	46,1
		Güvenlik nedeniyle ödev sunum tarzı ölçme değerlendirme yöntemlerine ağırlık verilmesi	7	26,9
Sınav	Olumlu	Çift kameralı sınavlarda güvenliğin artması	4	15,3
		Güvenlik açıkları nedeniyle doğru sonuçları yansıtması	16	1,5
		Güvenlik açıklarının olması	14	53,8
	Olumsuz	Adil olmaması	7	18,8
		Evde sınav ortamının sağlanamaması	4	15,3
		Sınavlarda kamera ile izlenme hissini konsantrasyon sorununa neden olması	2	7,6

Ödev teması incelendiğinde ödev şeklinde gerçekleştirilen ölçme-değerlendirme sürecinin öğrencinin kendi kapasitesinde yapılabildiği düşüncesi nedeniyle gerçek

sonuçları yansıttığı ve buna bağlı olarak da adil sonuçlar ortaya koyduğu görülmektedir.

Güvenlik açıklarının önüne geçilmesi açısından ödev ve sunum tarzı ölçme-değerlendirme araçlarına ağırlık verildiği ve bu durumun yoğunluğa neden olduğu, öğrencilerin yönetebileceğinden fazla ödev verildiği tespit edilmiştir. Bu temaları oluşturan bulgulara gelindiğinde öğrencilerin ödev yükünden dolayı fazlasıyla zorlandıkları ve stres yaşadıkları görülmektedir. Ödevlerin değerlendirilmeye alınmadığı bölümlerde öğrencilerin ödevleri yapmadıkları ya da eğitici bulmadıkları tespit edilmiştir. Öğrenciler sınavla değerlendirme ile karşılaştırıldığında ödevin daha belirleyici ve adaletli olacağını düşündükleri görülmüştür.

Sınav teması incelendiğinde ise çift kamera ile alınan güvenlik önleminin süreci olumlu olarak etkilediği görülmektedir. Olumsuz etkilenmeye yönelik alt temaya bakıldığında güvenilir bulmama, sınav güvenliğinin sağlanamaması nedeniyle doğru sonuçların ortaya konamaması, ev ortamında sınava girilmesi nedeniyle odaklanma problemlerinin ortaya çıktığı tespit edilmiştir.

Temalara ilişkin doğrudan alıntılardan bazıları şunlardır:

“Bizden mesela kendi düşüncelerimizi belirtmemiz gereken ödevler, araştırmalar, makale yorumları gibisinden ya da kendimizden makale yazmamızı istediler. Bence muhtemelen bunlar daha adaletlidir. Çünkü hani orada herkes kendi emeğiyle bir şeyleri okuyor, yazıyor, araştırıyor ve öğrendiklerini yansıtıyor karşıya. O yüzden bunların adaletli olabileceğini düşünüyorum. Bir tespit üstüne cevap açıp bakabilir, insan kopya çekebilir ama burada olmuyor illa kendi bilgisi, zaman ve onu öğrenmen gerekiyor. Ölçme değerlendirmede yazılı sınavları güvenlik açığı nedeniyle gerçek sonuçları vermezken, eve ödevi proje veya makale tarzı araştırma gereken sınavlarda ölçme değerlendirme daha kesin sonuçları verdi.” (K17)

“Hocalarımız iki kamera kullanıyorlar hem zoomun hem de diğer telefonumuzun kamerasını açıyorlar ellerimizi ve ekranımızı görmek şartıyla sınava giriyoruz. Bu sınavlar örgünden herhangi bir fark teşkil etmiyor”(K1)

“Çift kamera kullanıldığı için sorun yoktu.” (K19)

“Gerçek sonuçları verdiğini düşünmüyorum. Çünkü birçok arkadaşın kopya çektiğini düşünüyorum. Çünkü önlerinde kitaplar vardı. Kameralardan saklanan ama geride notlarla yapılan sınavlar olduğu için çok güvenilirliği yüksek bir sınav sonucu getirdiğini düşünmüyorum. Güvenlik anlamında birazcık eksigi vardır. Zayıf kaldı.” (K2)

“Çok fazla gerçeği yansıttığını düşünmüyorum bu süreçte yapılan değerlendirmelerin, tabii her ne kadar çift kamera vesaire teknik açıdan incelemeler yapılırsa da yine de mutlaka bir açık kapı kalıyor ve ben bu süreçte gerçekten çalışan, gerçekten konuyu bilen insanlarla farklı destekler alan insanların aynı denizde değerlendirildiğini ve adil olmadığını düşünüyorum. O yüzden ölçme, değerlendirmeler birazcık sıkıntılıydı. Sınava dair yazılı veya işte quiz tarzında yapılan sınavların ölçme değerlendirmesi doğruyu yansıtmadığını düşünüyorsun. Ama ödevler açısından düşünürsen daha iyi adil sonuçlar çıktı.” (K13)

“Örgün eğitim sisteminde genellikle vize ve final gibi sistemler varken, uzaktan eğitimde daha çok hani testlerin olması, vize performansı, ödevleri, sunumlar, ev ödevleri gibi seçenekler daha çok arttı.” (K26)

“O dönemde daha çok proje bazlı ödevlere yönelmeye çalıştı hocalar. Çünkü hani kısa cevaplı soruları kopyala yaparlar ama işte bir paper yazmaları gerektiğinde makale yazmaları gerektiğinde yapamazlar diye düşünüyorlardı aslında. Çoğunlukla haklıydılar ama gerçekten çok yorucu dönemlere sebep oluyordu. Mesela işte final haftamız final dönemi on gün, on dört gün dört tane işte uzun makale tarzı ödev yapmaya çalıştığımızda bu da her yönden çok yıpratıcı olurdu. Yani üç gün aralıksız başka hiçbir şey yapmadan bu tarz ödevi yaptığımı hatırlıyorum ben pandemi döneminde.” (K16)

“Sınavlar genel olarak kamera açarak izlendi. Hani ve sınavlarımızın şey olduğunu hatırlıyorum 3 saat mesela, 2 saat beni izlenmek çok rahatsız ediyordu yani. Çünkü ben oraya odaklanıyorum. Saçma sapan yüzümü bir hallere giriyor. Onu yanında hele bazı hocalar şey mesela mantıksız buluyorum sesimizi açtırıyordu. O çok rahatsız ediyordu beni hatta yani sınava odaklanamıyorum çünkü mahallede oturuyorum ben hani böyle site değil. Mahallede seyyar sebze satıcılara geçiyor. Çocuk sesleri geliyor ve hani beni bırakın diyorum ki arkadaşlarıma gelebilir o ses yani bu beni çok rahatsız

ediyordu. Güvenlik için alıyorlardı ama bu beni çok rahatsız eden durumdu bu yani. Hatta odağımı da çok etkiliyordu.” (K10)

“...bir de evde sınav ortamının olmaması yani sınavı internette yaptınız ya ben evde tam sınava konsantre oluyordum. Çocuklar kapıyı açıyordu, dikkatim dağılıyordu, tekrar başa dönmek zorunda kalıyorduk.” (K7)

4.1.5. Uzaktan Eğitim ve Yüz Yüze Eğitimin Karşılaştırılması

Uzaktan eğitim yoluyla eğitim alan öğrencilerin uygulanan eğitim süreçlerine yönelik tercihleri açısından elde edilen bulgular doğrultusunda eğitimde verimlilik teması Tablo 4.6’da verilmiştir.

Tablo 4.6. Verimlilik Açısından Tercih Edilen Eğitim

Tema	Kategori	Kod	Frekans (f)	Yüzde (%)
Tercih Edilen Eğitim	Yüz yüze	Yüz yüze eğitim daha verimli	18	69,2
	Hibrit	Hibrit daha verimli	12	46,1
	Uzaktan	Uzaktan eğitim daha verimli	4	15,3

Tablo 4.6. incelendiğinde katılımcıların tercih ettiği eğitim türü 3 kategori altında incelenmiştir. Bu kategoriler, eğitimin yüz yüze olması, hem yüz yüze hem uzaktan olması ve sadece uzaktan olmasıdır. Katılımcıların büyük oranda tercih ettiği yüz yüze eğitimin tercih edilme nedeni olarak sosyalleşme, etkileşim imkânı sunması olarak bildirilirken, derslere bağlı olarak hibrit eğitim uygulamasının da verilebileceği yönünde görüş bildirilmiştir. Uzaktan eğitim modelinin verimliliğe yönelik ise kayıt altına alınan dersleri dinleme, zaman tasarrufu sunması, yurtiçi ve yurt dışında verilen ders ve seminerlere katılma imkânı tanınması tercih edilme sebepleri olarak bildirilmiştir.

Bu konuda ortaya çıkan kodlara yönelik öğrenci görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

“Örgün eğitim, etkileşim açısından ve fiziki bir ortamda bulunmayı tercih ediyorum. Eğitim başı sonu olan bir şey değil ki. Yani 40 dakika dersin başında başlayıp sonunda

biten bir şey değil. Teneffüslerde, ders öncesinde sizin etkileşiminiz gelişim, bunlar işi öğretim boyutunu sağlanıyor. Dolayısıyla bunun içinde bunlar kaybolmuş oluyor.” (K18)

“Yüz yüze eğitim, sınıfortamı, dış unsurlardan uzak olma anlamında, hocayla yüz yüze olma anlamında çok daha verimli. Dış etkenlerden etkilenme ihtimali çok daha düşük. Bu anlamda yüz yüze daha verimli diyebilirim.” (K20)

“Mesela birçok ders var, tamamen teoride kalan, o derste hani online'da da gayet verimli bir şekilde ilerliyor bence o yüzden hibrit olabilir bu dersler. Tercih olarak hibrit eğitim desteklenmeli.” (K24)

“Uzaktan eğitim de örgün eğitimi desteklenmeli bazı noktalarda. Bazıları uzaktan olabilir. Ders geç saatlerde yapılacaksa mesela herkese uymayabilir. Ya da çalışanlar için kullanılabilir uzaktan eğitim bu da bence büyük bir teknoloji ve covid'in bize böyle bir faydası oldu. Hani artık her yerden her derse katılabilme, uzaktan tez sunumlarında bile kullandılar yani, Örgün eğitimi daha verimli buluyorum ama uzaktan eğitim de duruma göre uygulamaları yapılmalı.” (K25)

“Uzaktan eğitim ve örgün eğitim karşılaştırsan bence hibrit eğitim diyeceğim buna. Çünkü niye hibrit eğitim diyeceğim bence her ders yüz yüze olmamalı ama her ders uzaktan da olmalı. O yüzden hibrit eğitim çok önemli diye düşünüyorum ve verimliliği artırabilecek şeyin hibrit eğitimden geçtiğini düşünüyorum. Hibrit olmasının da birincisi insanlara yani çok hızlı bir zamanda yaşıyoruz. Zamanla sürekli geçiyor. Teknolojik bir çağdayız, bu yüzden de hibrit eğitimin hem insana verimlilik açısından zaman yönetimi sağladığını düşünüyorum.” (K9)

“Aslında bölüme bağlı, örneğin laboratuvarında bir işiniz yoksa eğer gayet iyi bir şekilde online olarak da sözel dersin öğrenilebileceğini düşünüyorum. Ama mesela işte bir tıp bölümü olur ya da daha fazla pratik isteyen bir bölüm olur. O pratik isteyen bölümler için verimli olacağını düşünmüyorum. Benim kendi açımdan benim için uzaktan eğitim daha verimliydi. Dersin kaydını çok rahat bir şekilde çarpı ikide izliyordum. Hani durdurup not alabiliyordum. Dolayısıyla benim için uzaktan eğitim daha verimliydi.” (K15)

“Biz sosyal bilimler alanında hani yüksek lisans yaptığımız için hani çok fazla teorik kısmı yoktu derslerimizin. Onun için de hani herhangi bir dezavantajı olmadı. Uygulamalı dersler olmadığı için programınızda uzaktan eğitim daha verimli.” (K5)

4.1.6. Uzaktan Eğitim Yoluyla Ders Alma Sürecinin Sonunda Elde Edilen Beceriler

Uzaktan eğitim yoluyla ders alma süreci sonunda elde edilen öğrenme becerilerinin neler olduğuna dair incelenen katılımcı cevaplarında hayat boyu öğrenme becerisi teması elde edilmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 4.7.’de sunulmuştur.

Tablo 4.7. Elde Edilen Beceriler

Tema	Kategori	Kod	Frekans (f)	Yüzde (%)
Hayat Boyu Öğrenme Becerileri	Akademik	Dersini alma imkânı olmayacak hocaların çevrim içi derslerini alabilme	14	53,8
		Çevrim içi ders alma tecrübesi sağlama	3	11,5
	Teknik	Sunum becerisine katkı	8	30,7
		Teknoloji kullanımına gelişim sağlama	21	80,7
		Dijital içerik kullanımında artış sağlama	12	46,1
	Sosyal	Kamera karşısında özgüven sağlama	5	19,2
		Farklı eğitim sistemi tecrübesi	5	19,2
		Katkı yok	4	15,3

Tablo 4.7. incelendiğinde katılımcıların hayat boyu öğrenme becerilerine yönelik akademik, teknik ve sosyal olarak üç kategori tespit edilmiştir.

Akademik gelişim alt temasında; uzaktan eğitimin yurtiçi veya yurtdışında alanında uzman öğretim üyelerinden ders ve seminer alabilme imkânı sunduğu, çevrim içi alınan derslere yönelik deneyim kazandırdığı ve bu derslerin sunum becerilerini geliştirdiği sonuçları tespit edilmiştir. Teknik alt temasında; teknik cihazlar ve internetin teknoloji kullanımında gelişim sağlandığı, dijital içeriklerin üretilmesi veya mevcut içeriklerin kullanımına katkı sunduğu tespit edilirken, sosyal açıdan özgüveni

geliştirdiği, farklı bir eğitim yöntemini deneyimlemenin tecrübe kazandırıldığı ortaya çıkmıştır. Öte yandan sosyal açıdan herhangi bir hayat boyu öğrenme becerisi sağlanılamadığına yönelik görüşler de elde edilmiştir.

Bu konuda ortaya çıkan kodlara yönelik öğrenci görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

“Özellikle bu uzaktan eğitim sayesinde belirli akademik becerilerini geliştirmeye başladığını fark ettim. Ve zaman yönetimi, öz disiplin ve etkili çalışma alışkanlıklarını geliştirdiğini düşünüyorum. Ayrıca teknolojik becerilerini de geliştirdiğini düşünüyorum. Dijital araç teknolojilerinin eğitim sürecinde nasıl kullanılabileceğini yakınlarından deneyimleyebilme şansım oldu. Beklenmedik durumlar yani mesela internetin kesilmesi ya da bir teknolojik problemle yaşa karşılaşma ya da değişen ortamlar karşısında uyum ve dayanıklılık becerilerimi geliştirme fırsatım oldu bu süreç boyunca. Daha öncesinde hani takip ettiğim fakat gitme konusunda yeterli ortamı sağlama imkanım olmadığı belirli konferanslar ve seminer dizileri vardı. Uluslararası bazı konferanslara katılma fırsatım olduğu, seminerleri takip etme fırsatım oldu.” (K26)

“Bir kere zaten interneti daha aktif bir şekilde kullanma imkanı bulduk. Onun dışında şimdi zaten bol bol hani sunum vesaire yaptığımız için sunum konusunda kendimizi geliştirme imkanı sağladık. Yani nasıl diyeyim onun dışında derslere yönelik farklı araştırma yöntemleri yapmayı öğrendik.” (K5)

“Ayrıca sosyal anlamda şunu kattı, dışarıdan ders almalar ve kamera karşısında konuşma hissi, insanların kamerası açıkken kendisinin izlenmesinden hoşlanmıyor. Bunu aşmak zorunda kaldık yani. Çünkü hocaların da bizim devamlılığımızı görmeleri için mecburen hep kameraya konuştuk vesaire ya da konuşmak zorunda kaldık. Sunum yapmak zorunda kaldık. Hatta farklı dillerde tanışmak zorunda kaldık. Bu bir manada bence bize bir sosyallik kattı.” (K11)

“Teknolojiyi kullanmayı makale bulabilme, sitelerini bulabilmeyi tecrübe ettim.” (K10)

“Akademik anlamda Sermaye Piyasası Kurulunun eğitimini almıştım o dönemler ve ayrıca Harvard’dan, Harvard Üniversitesi’nin birkaç tane dersini almıştım, ücretsiz. Yani evet, bunlar aslında artı sayılabilir.” (K23)

“Herhangi bir konferans olur veya bir sunumum olur vesaire bunların nasıl etkili şekilde anlatabilirim, nasıl o teknoloji araştırmayı kullanabilirim buna dair bir dersti ve tamamen sadece buna ayrılmıştı ve bunun sunum becerisi için çok etkili olduğunu düşünüyorum.” (K15)

“Bir de yine demin dediğim gibi bu sunum yapma konusunda bana aslında çok fazla şey kattı.” (K16)

“Sosyal açıdan çok geliştirdiğini zannetmiyorum fakat teknolojik olarak kendimizi gayet geliştirdik covid döneminde, programlar açısından Word, Excel kullanımını geliştirdim, bazı üniversitelerin online seminerlerine katıldım akademik olarak gelişim sağladım, daha fazla teknolojiye maruz kalma nedeniyle de program bilgimi geliştirdim.” (K19)

“Çok şey kazandığımı söyleyemem. Ama online da farklı üniversiteden hocalar gördük bunlar güzeldi ama ben açıkçası online sertifika programlarından bile uzak durmayı tercih ettim. Yüz yüze etkileşim olanı tercih ediyorum, çok şey kazandırmadı bu süreç.” (K18)

4.2. Araştırmanın İkinci Alt Problemine İlişkin Bulgular

Çalışmanın ikinci alt problemine yönelik görüşlerini ortaya çıkarmak için yöneltilen sorular ile Covid-19 sürecinde uzaktan eğitimde kullanılan teknolojik altyapı, sistem ve uygulamalara yönelik düşünceler, uzaktan eğitim yöntemiyle verilen derslere yönelik öğretim üyelerinin teknik araç-gerek kullanımlarına düşünceler ve pedagojik hazır bulunuşlukları ile üniversitenin uzaktan eğitime geçiş sürecine yönelik hazır bulunuşluğuna ilişkin 4 tema elde edilmiştir.

4.2.1. Uzaktan Eğitimde Kullanılan Teknolojik Yapı, Sistem ve Uygulamalara Yönelik Olumlu ve Olumsuz Görüşler

Araştırmanın ikinci alt problemine yönelik yapılan görüşmeler incelendiğinde uzaktan eğitim yoluyla eğitim sürecinde kullanılan teknolojik yapı, sistem ve uygulamalar temaları oluşmuştur. Bu kapsamda öğrenci ifadelerinden ulaşılan bulgular Tablo 4.8.’de yer almaktadır.

Tablo 4.8. Kullanılan Teknolojik Yapı, Sistem ve Uygulamalara Yönelik Görüşler

Tema	Kategori	Kod	Frekans (f)	Yüzde (%)
Teknolojik Yapı, Sistem ve Uygulamalar	Olumlu	Teknolojik alt yapı ve sistemlerin destekleyici olması	23	88,4
		Zoom ve Canvas uygulamalarının aktif kullanılması	10	38,4
		Sistemin rahat ve başarılı olması	7	26,9
		Diğer üniversitelere göre sürecin iyi ilerletilmesi	6	23
	Olumsuz	İnternet alt yapı sorunları	11	42,3
		Zoom ve Canvas uygulamalarının kullanımında yaşanan sorunlar	9	34,6
		Adaptasyon sorunları	5	19,2
		Kullanılan ders platformlarının yetersiz olması	4	15,3

Tablo 4.8. incelendiğinde; öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde kullanılan teknolojik yapı, sistem ve uygulamalara yönelik görüşlerinin olumlu ve olumsuz olmak üzere iki kategori altında toplandığı tespit edilmiştir.

İlk kategoriye oluşturan görüşler ele alındığında; alt yapı ve sistemlerin destekleyici olması, uygulamaların aktif kullanılması, sistemin başarılı ilerletilmesi ve bu süreçte öğretim üyelerinin destekleyici tutumlarının sürece olumlu etki sağladığı tespit edilmiştir.

Gerçekleştirilen görüşmelerde öğrencilerin yaşadıkları internet sorunları, uygulamaların kullanımına yönelik ve ders platformlarının yeterli olmamasından kaynaklı sorunların ise olumsuz kategorisinde yer aldığı görülmektedir. Bu kategorilerden elde edilen kodlara yönelik ortaya çıkan öğrenci görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Bize online eğitime geçmeye hazırız, her türlü altyapımız hazır şekilde açıklama yapılmıştır. O yüzden de biz bu açıdan herhangi bir sıkıntı yaşamadık. Yani kullanılan

sistemlerde altyapılarda gayet iyi durumdaydı. Yani online eğitime biz hemen geçiş yapabildik.” (K5)

“Covid 19 süreci başladığı zaman bizim kendi üniversitemiz olarak altyapımızın hazır olması, bu bir alternatifti, güzeldi.” (K7)

“Uygulamalar çok kolaydı. Zoom üzerinden yapıyorduk yine çalışmalarımızı çok güzel geçti. Yani o konuda sıkıntı yaşanmadık.” (K2)

“Birçok devlet üniversite veya başka üniversitelerde okuyan arkadaşlarım mesela hep kayıttan dersler dinliyorlardı. Hatta dersleri de hep iptal oluyordu vesaire ben hani o anlamda hiç sıkıntı yaşamadım. Yani eğitimde çok büyük bir aksaklık hissetmedim o yüzden, teknolojik yapıdan ve sistemlerden genel olarak memnunuz.” (K11)

“İlk başlarda biraz teknolojik alt yapıdan kaynaklanan sorunlar yaşandı. İlk kullanmaya başladığımızda çok sık donmalar ve sistemden atmalar gerçekleşiyordu. Mesela bir tane sistem kullanıyorduk üniversitemizde ilk başta belli kişinin girmesine izin veriyordu. Onun üstünde kişi girince direk tamamıyla oturumun kapatıyordu.” (K14)

“Zoom’un veya Google Met’in kendi ekran paylaşma özelliklerinin yeterli olduğunu düşünmüyorum. Yani burada hocaların ekstra bir alete ihtiyaç duyduğunu düşünüyorum. Özellikle mesela bir tahta kullanımı yapılacaksa buna özel tabletler var. O tabletlerle hocanın bizzat kendisi o tabletin kalemiyle resmedip tahtayı kullanabilir. Yani şunu söylemeye çalışıyorum hocalar dersi anlatırken bazı teknolojik aletlerden faydalanmalı ve bunları kullanmalı, kullanmadığı takdirde adeta bir tahta kullanımından mahrum olunuyor.” (K20)

“İnternetin gerisinde kalmış durumdayız. Hala herkesin aynı anda bir anda yüksek bantlı, video özellikli programlara bağlantı kurması bağlantı sıkıntılarına sebep oldu. Yani daha düşük çözünürlükte karşı tarafı görme sebebi oldu. Özellikle bir sunum esnasında o sunumun içindeki yazıları okumamıza sebep oldu. Yani alt yapının kurgulanmamış olması tabii ki de olumsuz deneyimler yaşattı bizlere.” (K8)

4.2.2. Uzaktan Eğitimde Öğretim Üyelerinin Öğretim Tekniklerini ve Araçlarını Kullanımlarına Yönelik Düşünceler

Uzaktan eğitim sürecinde verilen derslerde öğretim üyelerinin öğretim yöntem-teknikleri ve araç-gereç kullanımlarına yönelik 3 alt tema elde edilmiştir. Yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bulgular Tablo 4.9.'da belirtilmiştir.

Tablo 4.9. Öğretim Üyelerinin Öğretim Teknikleri ve Araç-Gereç Kullanımlarına Yönelik Düşünceler

Tema	Kategori	Kod	Frekans (f)	Yüzde (%)
Teknik ve Araç-Gereç Kullanımı	Yeterli	Derslerin aktif yürütülmesi ve interaktif olması	8	30,7
		Öğretim üyelerine eğitim verilmiş olması	4	15,3
	Yetersiz	Teknik araç gereç kullanımının zayıf olması	2	7,6
		Sunum bile yapılmayan derslerin olması	1	3,8
	Değişken	Öğretim üyesine göre değişiklik göstermesi	7	26,9
		Yaşa göre değişiklik göstermesi	5	19,2

Tablo 4.9. incelendiğinde bulguların, yeterli, yetersiz ve değişken olmak üzere üç kategori altında toplandığı görülmektedir. Bu kategoriler öğretim üyelerinin uzaktan öğretim araçlarına hakimiyetine ilişkin temel özelliklerini ifade etmektedir. Öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde öğretim üyelerinin teknik ve araç-gereç kullanımlarına dair yeterli ve değişkenlik göstermesi kategorileri birbirine yakın sonuçlar vermektedir. Yetersiz kategorisinde ise öğretim üyelerinin, sistemi aktif kullanamadığı ya da sistem kullanımında zayıf kaldığına ilişkin bulgular yer almaktadır.

Bu temaya ilişkin doğrudan alıntılardan bazıları aşağıda verilmiştir.

“Zaten hocalarımızın bildiğim kadarıyla hani bu konuyla alakalı eğitim almışlardı. O yüzden de ben aldığım derslerin hiçbirinde hani hocalarımızı bir sorun yaşadığını görmedim hepsi akıcı, aktif bir şekilde derslerini işlediler. Teknik araç gereçleri kullanıma hazırlardı, verimliydiler.” (K5)

“Genel olarak o konuya hakimiyetleri güzeldi yani. Aktif bir şekilde kullanabiliyorlardı, işte görsellerle destekliyorlardı. Bir sunum yaptığımız zaman ekran paylaşımı falan yapıyorduk zaten. O açıdan olumluydu bence.” (K25)

“Pandemi döneminde hem hocaları hem biz çok acemiydik, pandemi döneminde ekran paylaşımı bile çok büyük bir sıkıntı olabiliyordu zaman zaman. Yani şöyle mesela bir tane dersimizde sayısal verilerini kullanılması gerekiyor. Hocanın arkasında bir tahta vardı beyaz tahta ama yani kameradan bizim özellikle görmemiz imkansız, kameradan göstermeye çalışıyordu hocamız ama imkansız görünmüyordu. Yani sonra anlattı ve yazdığı rakamların hepsini tek tek bize gösteriyordu oradan. Ama dediğim gibi o zaman için çok zor bir süreçti yani. Sayısal derslerde özellikle teknik araç gereç kullanımı eksikti.” (K23)

“Birkaç hocamızın böyle sunumları çok detaylı görselliği ama ne yazık ki bazı hocalarımızın ki çok zayıftı. Anlaşılma konusunda zorluk çekiyorduk. O yüzden biraz sıkıntılar yaşandı ve öğretmenin tekniğine göre de değişiyordu. Bu zayıf alan hocalar vardı ama dediğim gibi görselliğiyle daha çok emek harcamış hocalarımız da bence daha verimli oldu, derse ve öğretim üyesine göre değişti yani.” (K2)

“Yani bu aslında insanların içine doğduğu çağa da bağlantılı biraz yaşça ileri olan öğretmenlerimiz temel uygulamaları kullanabiliyorlar. Mesela genç hocamız çeşitli uygulamalar kullanarak dersi çok interaktif bir şekilde ilerleyebiliyor. Ben bunu şunu çok net söyleyebilirim, Hocaların yaşı ve teknolojik uygulamaları, materyali kullanma biçimleri fark ediyor. Genç çocuklarımız daha interaktif ve faydalı şekilde kullanırken yaşça ileri hocalarımız biraz daha geleneksel eğitimi takip ediyor diyebilirim.” (K12)

“...bunu çok etkin bir şekilde kullana öğretmenlerimizde var ama onun dışında sunum bile hazırlamadan sadece konuşarak geçen derslerimizde var.” (K1)

4.2.3. Uzaktan Eğitim Sürecinde Öğretim Üyelerinin Pedagojik Hazır Bulunuşluğuna Yönelik Düşünceler

Uzaktan eğitim sürecinde öğretim üyelerinin pedagojik açıdan hazır bulunuşluklarına yönelik 3 kategori elde edilmiştir. Yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bulgular Tablo 4.10.’da belirtilmiştir.

**Tablo 4.10. Öğretim Üyelerinin Pedagojik Hazır
Bulunuşluğuna Yönelik Düşünceler**

Tema	Kategori	Kod	Frekans (f)	Yüzde (%)
Öğretim Yöntemi, Kullanılan Metot ve Çeşitlilik	Yeterli	Pedagojik hazırlık yeterli	7	26,9
		İnteraktif ders süreci	3	11,5
		Daha önce eğitim verilmiş olması	1	3,8
	Yetersiz	Adaptasyon süreci	7	26,9
		Pedagojik hazırlık yetersiz	2	7,6
	Değişken	Öğretim üyesine ve yaşa göre değişiklik göstermesi	6	23

Tablo 4.10.'da tespit edilen bulgular, yeterli yetersiz ve değişken olmak üzere üç kategori altında yapılandırılmıştır. Pedagojik hazır bulunuşluk, uzaktan öğrenmeyi tasarlama ve yürütme adına, süreci kolaylaştırma ve destekleme bakımından sorumlu kişinin yeterliliğini kapsamaktadır.

Bu tema, öğretim üyelerinin öğretim yöntemi, kullanılan metot ve çeşitliğine dair hazır bulunuşlukları yeterli, yetersiz ve değişken kategorileri ile ele alınmıştır. Bu temaya ilişkin doğrudan alıntılardan bazıları aşağıda verilmiştir.

“Ders anlatım tekniği olarak düşündüğümde, işte interaktif derslerimiz oldu, işte hocalar mesela sürekli aslında bize laf atıyor olması bile bizim için aslında interaktif bir etkileşim oluyor ve güzel oluyor, bizi derse döndürüyor.” (K15)

“Bence eğitim de almışlardı. Üniversitemizde akademisyenlerimize online ders alacak akademisyenlerimize eğitim vermişlerdi. Hazır bulunuşlukları da gayet güzeldi, materyallerini hazırlayıp daha önceden paylaşıyor olmaları.” (K6)

“Dediğim gibi yani hocalarımız genellikle sınıf ortamında anlatmaya alışık olduklarından bilgisayar üzerinden anlatmaya kalktıklarında bazı sorunlar yaşadılar.” (K14)

“İlk başlarda metot ve çeşitlilik açısından yeterli değildi ama onlarda bizimle beraber zamanla geliştirdi.” (K19)

“Ya her hoca için aynı şeyi söyleyemeyeceğim. Bazı hocalar çok hazırken, bazıları da çok hazırlıksızdı.” (K20)

4.2.4. Üniversitenin Uzaktan Eğitime Geçiş Sürecinde Teknik Hazır Bulunuşluğuna Dair Düşünceler

Üniversitenin uzaktan eğitim sürecine yönelik teknik hazır bulunuşluğuna ilişkin belirlenen teknik hazır bulunuşluk temasında olumsuz bir görüşe rastlanmamıştır. Yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen tema ve kodlar ile oluşan bulgular Tablo 11’de belirtilmiştir.

Tablo 4.11. Üniversitenin Uzaktan Eğitim Sürecine Yönelik Teknik Hazır Bulunuşluğu

Tema	Kodlar	Frekans (f)	Yüzde (%)
Teknik Hazır Bulunuşluk	Uzaktan eğitime geçiş sürecinde teknik hazır bulunuşluğun yeterli, hızlı olması ve sürecin aktif yönetilmesi	16	61,5
	Pandemi ilan edilmeden önce uzaktan eğitim denemelerinin yapılması	14	53,8
	Diğer üniversitelere göre hazırlıklı ve donanımlı olması	10	38,4
	Alt yapı ve kullanılan sistemlerin iyi olması	6	23

Tablo 4.11. incelendiğinde edilen bulgular üniversitenin uzaktan eğitime geçiş sürecinde sistemli ve sorunsuz bir ilerleme kaydettiğini göstermektedir. Bu temaya bağlı elde edilen kodlara yönelik öğrenci görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

“Bence üniversite bu konuda çok hızlıydı. Çok hazırlıklıydı. O konuda gerçekten çok donanımlı olduğunu düşünüyorum. Çünkü bütün diğer üniversitelere nazaran bizim üniversitemiz çok hızlı bir başlangıç yaptı, bu konuda.” (K2)

“Bizim üniversitemiz belki de hani çoğu üniversitenin yapmadığı bir şeyi yaptı ve hani bir hafta öncesinden biz denemeye geçmiştik. Yani denemelerini yapıyorduk uzaktan eğitimin. O yüzden bence süreç çok iyi yönetildi. Yani çoğu üniversiteye göre çok hızlı ve aktif bir süreçti. Bu yüzden hazır bulunuşluğun yüksek olduğunu düşünüyorum yani. Transfer süreci çok iyi yönetildi.”(K3)

“Ben o süreci hatırlıyorum. Bu tam dünyada bu covid yayılmaya, böyle haberlere çıktığı zaman bir ay öncesinden bir hazırlık başlamıştı. Sanırım 2 hafta da biz okulda bunun testini yaptık. Canvastan zooma bağlanmıştık mesela okuldayken bunu yapmıştık.” (K4)

“Bu pandemi sürecindeki şanslı olduğumuz konulardan bir tanesi de zaten bununla ilgili bir alt yapı çalışmasının üniversitemizin halihazırda yapılmasıydı.” (K8)

“Bence diğer üniversitelerle kıyasladığım zaman çok kolay ve profesyonel bir süreçti, dediğim gibi zoom lisansları her hoca için alınmıştı. Gerçekten teknik olarak gayet iyi dizayn edilmiş bir uygulama olması o her açıdan iyi yönetildiğini düşünüyorum. Teknik açıdan bu sürecin diğer uygulamalara baktığımızda veya diğer üniversitelerin o süreçlerine baktığımızda bu kadar başarılı olduklarını görmedim açıkçası.” (K13)

“Bizim okul bayağı bu anlamda alt yapısı gelişmiş bir okul bence ve hani biz hiçbir bekleme süreci vesaire başka bir şey yaşamadan direkt mail girdiğimiz an derslere devam ettik. Diğer arkadaşlarımdan vesaire biliyorum hani haftalarca online interaktif derslere başlamadılar sadece sistemlerine sunumlar yüklendi.” (K24)

“Daha üniversiteler tatil olmadan önce başlandı çalışmalara hatta bazı dersleri online yapıyorduk, okulda kütüphanede online giriyorduk derslere. O yüzden teknik hazır bulunuşluğu tamdı.” (K19)

4.3. Araştırmanın Üçüncü Alt Problemine İlişkin Bulgular

Çalışmanın üçüncü alt problemi olan “Covid-19 pandemisi sürecinde, dönem sonu öğrenci ders değerlendirme anketlerinde öne çıkan öğrenci görüşleri nelerdir?” sorusuna dair görüşler için 2019-2020 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde gerçekleştirilen dönem sonu ders değerlendirme anket sonuçları incelenmiştir. Öğrencilerin verdiği açık uçlu cevaplardan elde edilen bulgulara aşağıda yer verilmiştir.

4.3.1. Dönem Sonu Öğrenci Değerlendirme Anketlerinde Öne Çıkan Öğrenci Görüşleri

Araştırmanın üçüncü alt problemine yönelik yapılan görüşmeler incelendiğinde dönem sonu öğrenci değerlendirme anketlerinde öne çıkan öğrenci görüşleri ele alınmış ve motivasyon, ölçme-değerlendirme, tercih edilen eğitim yöntemi, pedagojik hazır bulunuşluk ve teknik araç gereç kullanımı kategorileri oluşmuştur. Bu kapsamda öğrenci ifadelerinden ulaşılan bulgular Tablo 4.12.'de yer almaktadır.

Tablo 4.12. Dönem Sonu Öğrenci Ders Değerlendirme Anketlerinden Öne Çıkan Öğrenci Görüşleri

Tema	Kategori	Kod	Frekans (f)	Yüzde (%)
Öğrenci Görüşleri	Motivasyon	Öğretim üyesi desteği	33	22,9
		Ders sürelerinin uzun olması	3	2,08
		Öğretim üyesinin zorlayıcı tutumu	5	3,4
		Adaptasyon sorunları	4	2,7
	Ölçme-Değerlendirme	Sınav şeklinin uzaktan eğitime uygun olmaması	19	13,1
		Ödev yükünün fazla olması	8	5,5
		Sınav yükünün fazla olması	5	3,4
	Tercih Edilen Eğitim	Dersin yüz yüze eğitime uygun olması	18	12,5
	Pedagojik Hazır Bulunuşluk	Ders yöntem ve metodunun eksik olması	9	6,25
	Teknik Araç-Gereç Kullanımı	Derslerin Aktif Yürütülmesi	39	27
Araç-gereç kullanımının yetersiz olması		1	0,6	

Tablo 4.12. incelendiğinde 2019-2020 eğitim-öğretim yılı bahar dönemi sonunda gerçekleştirilen öğrenci değerlendirme anketinde yer alan açık uçlu sorulardan edilen bulguları göstermektedir. Bu temaya bağlı elde edilen kodlara yönelik öğrenci görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

“Hocamız online eğitim süresince bize karşı çok fazla anlayış gösterdi ve herhangi bir problemde kendisiyle konuşmamız için bize destek oldu.” (K6)

“Öğrencilerini her zaman dinlemesi, onların görüşlerine saygı göstermesi ve son olarak da uzaktan eğitime geçtikten sonra dahi bu duruma devam edip işler öğrencileri için zorlaştırmak yerine kolaylaştırması.” (K11)

“Öğrencilere karşı tutumu çok iyiydi. Bizim görüşlerimize her zaman saygılıydı ve bizi sürekli tartışmaya teşvik ederdi. Aynı zamanda karantina sürecinde de sürekli olarak yanımızdaydı. Bizlere çok destek oldu.” (K28)

“Bu görüşüm çoğu dersimiz için geçerli aslında. Derslerin uzaktan yapılması hocanın herhangi bir vakte ders koyabileceği ve dilediği uzunlukta işleyebileceği anlamına gelmemeli bence.” (K12)

“Özellikle online derslerde dersin süresi bir tık kısa tutulabilir.” (K106)

“Bu dönemde yaşanan onca sıkıntı ile birlikte doğal olarak hocalarımıza destek bekledik ancak maalesef bu mümkün olmadı. Gerek derslerde gerek ders dışı olsun hiçbir şekilde anlayış göremedim hocamdan. Biz yine her zaman saygı çerçevesi içerisinde devam ettik ancak hocamız bize karşı gayet anlayışsız ve ilgisiz olmaktan vazgeçmedi. Bence bir hoca da olmaması gereken birçok özelliğe sahip ve kesinlikle başka insanların derslerine girmesini tavsiye etmiyorum. Zira çoğu zaman moral vermekten ve anlayış göstermekten ziyade bunların aksini yapıyor. Ayrıca belirtmek isterim ki bu dönemde gerek düşüncesizliği gerek anlayışsızlığı nedeniyle beni en çok yıpratana hocam da kendisi oldu.” (K37)

“Öğrencilerimin notunu vaktinde açıklardım. Uzaktan eğitime geçtikten sonra gerekli düzenlemeleri yapar ve onların (özellikle PDR öğrencilerinin) mağdur olmamasını sağlardım. Sınavlarımı online sisteme uygun hale getirirdim.” (K9)

“Online sınavlarda soruları anlama hususunda çok zorluk çektik. Soruları daha açık sorardım.” (K57)

“Pandemi sürecinde öğrencilerin beden sağlığını düşündüğümüz kadar ruhsal sağlığını da düşünüp sınavları ona göre hazırlamanızı beklerdim ancak sınavlar yüzünden stres dolu günler geçirdik. Bu çok üzücüydü.” (K66)

“Haftalık quizler çok yorucu ve stres vericiydi. Bunu en azından iki haftada bir falan yapardım.” (K24)

“Öğrencileri bu kadar ödeve boğmazdım, pandemi döneminde ekstra ödev vermezdim, öğrencileri bu kadar germezdim. Çok ödev yapmak sebebiyle oluşan hiçbir zorluğa mahal vermezdim.” (K109)

“Daha interaktif bir ders yapardım. Hocanın bilgisi çok olmasına rağmen anlatım tarzı ve ses tonu itibarıyla ders çok tekdüze ilerliyor ve hiçbir hareketlilik yok. Gerçekten dersi dinlemek istesem bile uykum geliyor.” (K15)

“... hocanın gerek normal süreçte gerek korona sürecinde özverili bir şekilde dersine devam etmesiydi. Araştırma yöntemlerinden bilmediğimiz programların öğrenilebilmesi için alanında uzman kişileri derse davet etmesi faydalıydı.” (K90)

“Mükemmel bir ders ve hoca. Öğrencilere konuyu öğretebilmek adına elinden gelenin fazlasını yaptı. Bu süreçte her zaman yanımızda olduğu için ve bize öğrettikleri için minnettarım.” (K53)

“Online eğitim sürecini bu ders için çok iyi yönetti.” (K20)

“Hocamız alanında çok uzman, verdiği ödevlerde makuldü. Şu zorlu süreçte dersi iyi yönetti.” (K21)

“Hocamız ders materyallerini (slaytları, vb.) hazırlayıp derse hazır olarak geldi. Anlattığı konuyu örneklerle destekleyerek daha iyi anlamamızı sağladı. Modern hukuk sistemimiz ile İslam Hukuku arasında karşılaştırma yapmamıza (tabii dönemin şartlarıyla bağlı kalarak) yardımcı oldu ve böylece öğrendiklerimiz daha kalıcı oldu. Kendisi derste sürekli bize sorular sorarak merakımızı hep taze tuttu ve bizi dersi dinlemeye teşvik etti. Özellikle görev bilinci ve hasta olduğu zamanlarda bile derse geliyor olması bizlerin sorumluluk bilincini ve disiplinini geliştirdi. Derse verdiğimiz önemi arttırdı.” (K31)

“Online ders verme konusunda profesyonel.” (K136)

“Online öğretimi matematik için hiç uygun değil.” (K77)

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde, gerçekleştirilen araştırma sonuçlarından elde edilen bulgulara dayalı tartışma, sonuç ve önerilere yer verilmiştir. Araştırma kapsamında 3 problem gözetilerek gerçekleştirilen uygulama sonuçlarından aşağıda yer alan tartışma, sonuç ve önerilere ulaşılmıştır.

Araştırmada, Covid-19 sürecinde yürütülen uzaktan eğitim uygulamaları kapsamında eğitim alan yüksek öğretim öğrencilerinin çevrim içi eğitime yönelik görüşleri incelenmiştir. Yapılan incelemede öğrencilerinin uzaktan eğitim süreçlerine yönelik pek çok bulguya ulaşılmış ve elde edilen bulgular rapor hâlinde sunulmuştur.

Çalışmanın alt problemlerine yönelik elde edilen bulgulardan aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

Araştırmada ilk olarak uzaktan eğitim yoluyla alınan derslere yönelik olumlu ve olumsuz görüşlerin neler olduğu sorgulanmıştır. Elde edilen bulgulardan, öğrencilerin derslerin uzaktan eğitimle işlenmesi konusunda avantaj olarak gördüğü birçok durumun olduğu anlaşılmıştır. Bu durumların arasında katılımcılar tarafından en fazla belirtilen olumlu yön okula gidip gelirken harcanan zamandan tasarruf sağlanması olmuştur.

Görüşlerden anlaşıldığı gibi, öğrenciler okula ulaşım esnasında geçen zamanın kayıp zaman olduğunu düşünmekte ve bu zamanı evde dinlenmek veya derslere daha iyi hazırlanmak için kullanabilecekleri yönünde görüş belirttikleri görülmektedir. Mekan sınırının olmamasının fiziki bir derslik ihtiyacını ortadan kaldırması nedeniyle maliyet açısından olumlu katkı sağladığı ve birbirinden farklı eğitim kurumlarında eğitim görme imkanı tanıdığı tespit edilmiştir. Çalışmamız kapsamında elde edilen bu sonuçlar alinyazında pek çok çalışma ile benzerlik göstermektedir. Aksoy ve diğerleri (2021)'nin yükseköğretim öğrencilerinin uzaktan eğitim süreçlerine yönelik yaptıkları

çalışmada çevrim içi öğrenmenin esneklik, zaman-mekan anlamında bağımsız bir ortam sağladığı, diğer taraftan etkileşim oranının yetersiz, etkililik düzeyinin oldukça düşük olduğu tespit edilmiştir (Aksoy, Bozkurt, & Kurşun, 2021).

Uzaktan eğitimin öğrencileri aile ortamına kavuşturduğu, daha ekonomik olduğu gibi eğitim dışı avantajlarla birlikte zaman yönetimi kazandırdığı, eğitime ilişkin derslerin tekrar izlenebilmesinin getirdiği ders notlarına ulaşabilme imkanı ile kişisel gelişim gibi eğitim içi avantajları olduğunu söylemek mümkündür. Derslerin kayıt altına alınmış olması ve kendi hızında tekrar dinlenebilir olmasını katılımcılar tarafından olumlu bulunmuştur. Alanyazın incelendiğinde başka bilimsel araştırmaların da olduğu ve ortaya çıkan sonucu destekledikleri görülmektedir. Öğrencilere zaman kazandırması, zamandan ve mekân kısıtının olmaması ve derslerin tekrar izlenebilmesine imkân sunması gibi uzaktan eğitimin literatürde yer alan genel avantajlarıyla tutarlılık göstermektedir (Öztürk, Özgöl, & Sarıkaya, 2017).

Olumsuz görüşler ile ilgili elde edilen bulgulardan katılımcıların zorunlu uzaktan eğitim döneminde en çok karşılaştıkları problemlerin başında sosyalleşme ortamının olmaması belirtilmiştir. Dünyayı hazırlıksız yakalayan Covid-19 salgınından en çok etkilenen kesimin başında öğrenciler gelmektedir. Sosyalleşme ortamından uzak ve sınıf içi etkileşiminin olamamasından kaynaklanan sorunların üst sıralarda yer almasının nedeni, fiziksel uzaklık ve beraberinde yalnızlık duygusunun buna eşlik etmesinden kaynaklanmaktadır. Çalışma sosyalleşme ve etkileşimin eğitimde motivasyonu sağlamada önemli bir unsur olduğunu göstermiştir.

Her evde internet imkanının eşit şekilde bulunmaması eğitimde fırsat eşitsizliğine sebep olurken, öğrencilerin evlerinde kendilerine ait ders ortamının olmaması ders işleme ve beraberinde odaklanma sorunlarını getirmiştir. Yine bu süreçte ödev ve derslerin fazla verilmesinden kaynaklı yoğunluk ve bunun beraberinde getirdiği motivasyon düşüklüğü tespit edilmiştir. Alanyazın karşılaştırması yapıldığında Erciyes Üniversitesi önlisans programına kayıtlı ve uzaktan eğitim yoluyla ders alan öğrencilerin derse yönelik, derslerin tekrar edilebilir olması böylece ders eksikliklerinin giderilebilmesi, mekân ve zamana bağlı kalınmaması gibi olumlu görüşleri tespit edilirken, uygulamadaki iletişim kaynaklı eksikliklerin verimsizliğe neden olduğu, teknolojik anlamda yaşanan bağlantı, ses ve görüntü sorunlarının ise

motivasyonu etkilediği, çevrim içi yapılan sınavların odaklanma sorununu ortaya çıkardığı şeklinde olumsuz görüşler tespit edilmiştir (Kan & Fidan, 2016).

Araştırmada yapılan bir diğer değerlendirmede ise, uzaktan eğitim sürecinin öğrencilerin öz yeterliğe dair gelişimlerini olumlu yönde etkilediği sonucu ortaya çıkmıştır. Teknolojiyi derste aktif kullanmanın teknik donanıma katkı sağladığı ve beraberinde kişisel gelişimi ve özgüveni arttırdığı görülmüştür. Ayrıca zorunlu uzaktan eğitimin farklı bir eğitim modeli deneyimleme tecrübesi kazanıldığı ortaya çıkmaktadır.

Bu sonuçlar bize uzaktan öğretim sürecinin öğrencilerin öz yeterliklerine katkı sağladığını göstermektedir. Yapılan bir bilimsel araştırmada öz yeterlik kavramı, kişinin öğrenme ve davranış geliştirme konusunda kendisine inancı olarak tanımlanmıştır (Alptekin & Türkmen, 2023). Bu bağlamda, öğrencinin öğrenme ve kendini geliştirmesi noktasında dijital eğitim sistemleri geliştirilerek sürece katkı sağlanmalıdır.

Uzaktan eğitimin motivasyon düzeyine yönelik etkisinin de incelendiği bu araştırmada katılımcıların motivasyon düzeylerinin, uzaktan eğitime yönelik tespit edilen olumlu görüşler ile benzer ve bağlantılı olduğu görülmüştür. Uzaktan eğitimin zaman yönetimi sağlaması ve ulaşım sorununu ortadan kaldırmış olması katılımcıların motivasyon düzeylerine olumlu katkı sağlamıştır. Pandemi kapsamında uygulanan karantina sürecinde, eğitimin uzaktan devam ediyor olması ve aile ortamının sunduğu konforda yapılıyor olması motivasyon düzeylerine olumlu katkılar sağladığı tespit edilse de aslında bu süreçte motivasyonun olumsuz yönde etkilendiği de tespit edilmiştir. Derslerin sosyal ortamdan uzak ve etkileşimden kopuk işlenmesi, aynı ortamında uzun süre vakit geçirmek zorunda kalınması ve pandeminin neden olduğu kaygı ortamı uzaktan eğitimde öğrenci motivasyon düzeyini olumsuz yönde etkilediği görülmüştür.

Araştırmada yapılan bir diğer değerlendirmede ise ölçme değerlendirme süreçleri incelenmiş ve elde sonuçlar ödev ve sınav şeklinde iki başlık altında ele alınmıştır. Ödev tarzında verilen ölçme değerlendirmenin daha çok yoruma dayalı olması nedeniyle doğru sonuçları verdiği ve ortaya çıkan değerlendirme sonuçlarının daha

adil olduğu, öğrencinin gerçek durumunu yansıttığı sonucuna ulaşılmıştır. Doğru sonuçları yansıtması nedeniyle ödev ve sunuma ağırlık verilmesinin yoğunluğuna neden olduğu saptanmıştır.

Sınavlara ilişkin bulgulardan ise güvenlik açıklarının olduğu, sınavlarda kopya çekme durumlarının meydana geldiği, tek kamera ile yeterli önlemin alınamadığı ve bu açıklar nedeniyle ölçme-değerlendirme sürecinin doğru sonuçları yansıtmadığı sonucuna varılmıştır. Elde edilen sınav sonuçlarının ise adil olmadığı yönünde görüş bildirilmiştir. Sınav güvenliğinin sağlanamaması uzaktan eğitimin ölçme değerlendirme boyutunda karşılaşılan önemli bir sorundur. Alanyazında sınavlardan önce ödevlerin ölçme değerlendirme aracı olarak sunulması gerektiğine yönelik bulgulara yer verilmektedir (Balta & Türel, 2013). Alanyazın incelendiğinde benzer sonuçlara ulaşan farklı bilimsel araştırmaların olduğu ve ortaya çıkan sonucu destekledikleri görülmüştür.

Çalışmada katılımcıların ödev ile değerlendirilmeye daha olumlu baktıkları ve bu yönde yapılan değerlendirme sonuçlarını daha adil buldukları sonucu elde edilmiştir.

Araştırmamızda yapılan bir diğer değerlendirilmede, verimlilik açısından tercih edilen eğitim modeli incelenmiştir. Uzaktan eğitim sürecinin sonunda katılımcıların tercih ettiği eğitim yönteminin yüz yüze eğitim olduğu sonucuna varılmıştır. Katılımcıların büyük oranda daha verimli olması nedeniyle tercih ettiği yüz yüze eğitimin sosyalleşme ve iletişim imkanı sunuyor olmasının tercih edilme nedeni olduğu belirtilmiştir. Sadeghi (2019)'nin yaptığı araştırmada, uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin yalnız çalıştıklarını ve bu nedenle yüz yüze eğitime göre sosyal etkileşim ve iletişimden uzak olduklarını ortaya konmuştur. Bu sonuçlar araştırmanın bulguları ile benzerlik göstermektedir (Sadeghi, 2019).

Katılımcıların belli bir oranı ise derslerin teorik ve uygulama olarak ayrıştırılarak hibrit eğitim modelinin kullanılmasının daha verimli olacağı bildirilmiştir. Teknolojinin gelişmesi ile uzaktan eğitimin kaçınılmaz olduğu ve yeni eğitim modelleri arasında uzaktan eğitimin var olacağı sonucuna ulaşılmıştır. (Can, 2020)'ye göre yükseköğretimde her dönemde en az bir dersin hibrit öğrenme yaklaşımı ile verilmesi, uzaktan eğitimin etkililiği ve farkındalığı bakımından yararlı olacağı sonucu

bildirilmiştir. Alanyazın incelendiğinde gerçekleştirilen araştırmada elde edilen bulguların da tespit edilen bu sonuç ile benzerlik göstermektedir.

Uzaktan eğitim daha verimli olduğunu görüşü oldukça düşük olsa da dersleri daha sonra dinleyebilme imkanının olması, zaman tasarrufu sağlaması ve çeşitli eğitim kurumlarından eğitim alabilmeye imkan tanıyor olması nedeniyle verimli olduğu belirtilmiştir.

Araştırmanın bu bölümünde ise katılımcıların hayat boyu öğrenme becerilerine yönelik görüşleri incelenmiştir. Öğrencilerin akademik, teknik ve sosyal açıdan mevcutta deneyim sahibi oldukları için sürece karşı olumlu bir bakış açısına sahip oldukları sonucu ortaya çıkmıştır. Uzaktan eğitim sürecinin hayat boyu öğrenmeye yönelik önemli bir fırsat olarak değerlendirdiği görülmektedir. Ders alma imkanı bulunamayacak eğitmenlerden uzaktan eğitim sayesinde ders alabilme olanağının akademik gelişime, derslerin teknolojik alt yapıya bağlı olarak verilmesi nedeniyle çeşitli programlar konusunda uzmanlaşmaya imkan tanıdığı tespit edilmiştir. Bu durumda öğrencilerin hayat boyu öğrenme eğilimlerinin yüksek olması öğrenme çıktılarını olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir. Alanyazı incelendiğinde; hayat boyu öğrenme becerisine sahip kişilerin öğrenmeyi planlama, düzenleme becerisi edinmiş, öğrenme sürecinde aktif rol alan ve farklı durumlarda değişik öğrenme modellerini kullanan kişiler olarak tanımlanmıştır (Geis, Christopher, & Cropley, 2000).

Araştırmada hayat boyu öğrenmenin sosyal açıdan herhangi bir kişisel gelişim imkanına katkı sağlamadığını belirten katılımcı sayısı düşüktür.

Çalışma kapsamında yapılan bir diğer değerlendirmede, uzaktan eğitim yoluyla verilen derslerde öğretim üyelerinin öğretim yöntem-teknikleri ve araç-gereç kullanımları incelenmiştir. Öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde öğretim üyelerinin teknik ve araç-gereç kullanımlarının yeterli olduğuna ve öğretim üyesine bağlı olarak sürecin değişkenlik gösterdiğine dair görüşlerde yakın sonuçlar tespit edilmiştir. Teknik araç gereç kullanımı yüksek olan öğretim üyelerinin derslerinin aktif yürütüldüğü ve interaktif ilerletildiği sonucuna varılmıştır. Üniversitenin öğretim üyelerine uzaktan eğitime kullanılan eğitim yöntemi, teknik araç-gereç ve

uygulamalara yönelik eğitimlerle destek sağladığı, bu sistemlerin kullanımıyla ilgili eğitimler düzenlediği belirlenmiştir.

Sürecin öğretim üyelerine göre değişiklik göstermesi ile ilgili ulaşılan sonucun nedeni olarak yaş faktörü ileri sürülmüştür. İleri yaşta olan öğretim üyelerinin geleneksel öğretim yöntemlerini kullandıkları, daha genç olan öğretim üyelerinin ise teknolojiye hakimiyetleri nedeniyle dersleri interaktif yönettikleri tespit edilmiştir.

Yetersiz kategorisinde ise öğretim üyelerinin, sistemi aktif kullanamadığı ya da sistem kullanımında zayıf kaldığına ilişkin bulgular yer almaktadır.

Öğretim üyelerinin pedagojik hazır bulunuşluk durumlarının öğretim teknik ve araç-gereç kullanımları ile benzer ve bağlantılı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Pedagojik hazır bulunuşluğu yeterli olan öğretim üyelerinin öğretim teknik ve araç-gereç kullanımlarının da yeterli olduğu tespit edilmiştir. Daha önce bu konuda eğitim verilmiş olmasının sürece olumlu katkı sağladığı görülmüştür. Yine sürecin değişiklik göstermesinin nedeni olarak yaş faktörü belirtilmiştir. Yetersiz kategorisinde ise sürecin başlarında hazır bulunuşluğun adaptasyon süreci nedeniyle yetersiz olduğu ama zamanla düzeldiği sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazında bu konuda yapılan araştırmalarda teknolojik okur yazarlığın düşük düzeyde olduğu, öğretim üyelerinin öğretim teknik becerilerinden ve teknoloji kullanım yetkinliğinden noksan oldukları vurgulanmıştır (Trikoilis & Papanastasiou, 2020; Karadağ & Yücel, 2020). Araştırmada elde edilen bulgulardan tespit edilen bu sonuç ile uyummadığı görülmektedir.

Araştırma kapsamında yapılan bir diğer incelemede, uzaktan eğitimde kullanılan teknolojik yapı, sistem ve uygulamalara yönelik görüşlerin neler olduğu sorgulanmıştır. Uzaktan eğitim ve yüz yüze eğitimden farklılaştıran önemli unsur teknik yapı ve sistemlerin eğitimi destekler nitelikte olmasıdır. Bulgulardan sürece yönelik olumlu görüşlerin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Alt yapı ve sistemlerin öğrenci kullanımına destekleyici, basit ve rahat nitelikte olduğu ve diğer üniversiteler ile karşılaştırıldığında hızlı ve sistemli ilerlediği tespit edilmiştir. Bu bulgulardan sürecin avantaj sağladığı durumu ortaya çıkardığı anlaşılmıştır. Katılımcılardan elde edilen bulgularda diğer üniversitelerin çevrim içi eğitime geçiş süreçlerinde

gecikmeler yaşandığı, derslerin belirli süre kayıttan ilerletildiği ve uygulamalara yönelik ders materyallerinin sisteme yüklemeye sorunların yaşandığı görüşü elde edilmiştir.

Olumsuz görüşler ile ilgili elde edilen bulgulardan katılımcıların teknolojik yapı, sistem ve uygulamalara yönelik karşılaştıkları problemlerden birini internet bağlantısına yönelik alt yapı sorunundan kaynaklandığı tespit edilmiştir. İnternet erişim hızlarının katılımcılara göre değişiklik göstermesinden kaynaklı kopmalar yaşandığı görülmektedir. (Sakarya & Zahal, 2020)'ye ait çalışmada teknolojik yapı problemlerini internet bağlantı kesintisi, ses kalitesi olarak sıralamıştır. Alanyazın incelendiğinde benzer sonuçların ortaya konduğu ve çıkan sonucu destekledikleri görülmektedir. Ayrıca araştırmada ödev yükleme, materyal görüntülemeye sorunlar yaşandığı ve kullanılan ders platformlarının yetersiz kaldığını belirten katılımcı sayısı düşüktür.

Araştırmada elde edilen diğer bir sonuç üniversitenin uzaktan eğitim sürecine yönelik teknik hazır bulunuşluğunun tam ve beklentilerin üzerinde olduğu sonucudur. Katılımcılar üniversite özelinde teknik hazır bulunuşluğun yeterli, geçiş sürecinin hızlı ve sürecin aktif yönetildiği sonucuna ulaşılmıştır. Salgının yayılma hızına bağlı olarak, pandemi ve karantina süreci öngörülerek henüz uzaktan eğitim kararı alınmadan önce çevrim içi ders denemelerinin yapıldığı, karşılaşılabilecek sorunların böylece tespitinin sağlanarak uzaktan eğitime kesintisiz bir geçiş sağlandığı sonucuna ulaşılmıştır. (2020; Karadağ & Yücel, 2020)'ye göre üniversitelerin uzaktan eğitim hazırlığının bulunmadığı ortaya çıkmıştır. Alanyazın yer alan araştırmadan elde edilen sonucun bu çalışma ile uyuşmadığı görülmektedir.

Araştırmanın son bölümde ise, dönem sonu öğrenci ders değerlendirme anketlerinde öne çıkan öğrenci görüşleri ile görüşme sonuçlarından elde edilen ortak bulgular karşılaştırılarak aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Dönem sonu ders değerlendirme anket sonuçlarından motivasyona yönelik öğretim üyesi desteği olumlu sonucu ortaya çıkarırken, ders saatlerinin uzun olmasının adaptasyon sorunları getirdiği ve motivasyonu olumsuz etkilediği sonucu tespit

edilmiştir. Öğrenci görüşmelerinden elde edilen bulgularda bu yönde bir görüşe saptanmamıştır.

Ölçme-değerlendirme süreçlerine yönelik elde edilen anket sonuçlarından uygulanan sınav yönteminin uzaktan eğitime uygun olmadığı, ödevlerin fazla verilmesinin ise yoğunluğa sebep olduğu sonucu elde edilmiştir. Ölçme değerlendirmeye yönelik öğrenci görüşmelerinden elde edilen ödev yükünün fazlalığı anket sonuçları ile örtüşmektedir.

Her iki çalışmada verimlilik açısından tercih edilen eğitim türünün yüz yüze eğitim olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretim üyelerinin pedagojik hazır bulunuşluk durumlarına yönelik anket sonuçlarından ders yöntem ve metot kullanımının yetersiz olduğu ortaya çıkarken, öğrenci görüşmelerinden ise yeterli olduğu ortaya çıkmıştır. Bu farklılığın nedenin, anket uygulamasının uzaktan eğitime geçişin yapıldığı 2019 yılında gerçekleştirilmiş olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu düşüncüyü öğrenci görüşmelerinden elde edilen ‘sürecin başlarında hazır bulunuşluğun yetersiz olduğu ama zamanla düzeldiği’ sonucu doğrulamaktadır.

Her iki çalışmada öğretim üyelerinin teknik ve araç-gereç kullanımının yeterli olduğuna sonucu ortaya çıkmıştır.

Son tahlilde, elde edilen sonuçlardan katılımcıların üniversite özelinde verilen uzaktan eğitim sürecinden memnun kaldıkları tespit edilmiştir.

- Uzaktan eğitim yoluyla verilen derslere yönelik olumlu görüş oranının yüksek olduğu görülmektedir. Olumsuz olarak bildirilen görüşün üniversiteden kaynaklı olmayan uzaktan eğitim süreçlerinin genelinde tespit edilen sosyalleşme ve etkileşimden kaynaklandığı görülmektedir. İnternet imkanının eşit şartlarda olmaması ve sınıf ortamının dışında ders almanın odaklanma sorunlarına, ödevlerin fazla veriliyor olmasının yoğunluğa ve motivasyon düşüklüğüne neden olduğu ortaya konmuştur.

- Üniversitenin uzaktan eğitim sürecinin öğrencilerin öz yeterlik düzeylerine olumlu katkı sağladığı tespit edilmiştir.
- Öğrencilerin motivasyon düzeylerinin yüksek olduğu, motivasyonun düşüren sebebin uzaktan eğitimin temel sorunu olan sosyalleşme ve etkileşimden uzak olma durumundan kaynaklı olduğu görülmektedir.
- Ödev şeklinde gerçekleştirilen ölçme değerlendirme sonuçlarının daha doğruyu yansıttığı, yazılı sınavların ise güvenlik açıkları nedeniyle doğru sonuçlardan uzak olduğu, sınav güvenliğinin bu bağlamda yetersiz kaldığı görülmüştür.
- Üniversitenin uzaktan eğitim süreci öğrencilerin hayat boyu öğrenme becerilerini destekleyici niteliktedir. Öğretim üyelerinin öğretim yöntem ve teknik araç-gereç kullanımları ile pedagojik hazırlıklarının yeterli seviyede olduğu tespit edilmiştir.
- Öğretim üyelerinin öğretim yöntem ve araç-gereç kullanımlarının değişiklik göstermesinin yaş ve geleneksel eğitim metotlarına bağlı kalınmasından kaynaklı olduğu görülmektedir.
- Üniversitenin uzaktan eğitim sürecinde kullandığı teknolojik alt yapı ve sistemlerin eğitimi destekleyici nitelikte ve yereli düzeyde olduğu görülmüştür. Bu konuda olumsuz olarak ortaya çıkan sonucun öğrencilerin kullandıkları internet bağlantısından kaynaklandığı tespit edilmiştir.
- Üniversitenin uzaktan eğitim sürecine yönelik teknik hazırlıklarının ise beklentilerin üstünde ve yeterli düzeyde olduğu sonucu ortaya konmuştur.

Araştırmanın sonuçlarına dayalı olarak aşağıdaki öneriler getirilmiştir;

Bu araştırma nitel araştırma yöntemi planlanıp analiz edilmiştir, uzaktan eğitime ilişkin nicel araştırma yöntemleri kullanılarak konu araştırılabilir.

Vakıf üniversitesi özelinde yapılan araştırma, devlet üniversitesi özelinde gerçekleştirilerek uzaktan eğitim süreçleri derinlemesine araştırılıp karşılaştırılabilir.

Bu araştırma uzaktan eğitim sisteminin parçası olan öğrencilere yönelik olarak gerçekleştirilmiştir. Sistemin önemli paydaşları olan öğretim üyelerinin de sistemin

işleyişine yönelik görüş ve tecrübelerinin neler olduğu dair bir araştırmanın yapılması önerilmektedir. Yapılması önerilen araştırma sonuçlarının bu ve benzer çalışmalar ile karşılaştırıldığında çalışmanın etkisini artıracacağı düşünülmektedir.

Çalışmada acil uzaktan eğitim deneyimi ile uzaktan eğitim yoluyla verilen öğrenme yaklaşımının benimsendiği görülmektedir. Bu bağlamda harmanlanmış, hibrit eğitim uygulamaları yönelik derslerin verilmesi önerilmektedir.

Uzaktan eğitimin verimlilik açısından geleneksel yüz yüze eğitimin yerini tutmadığı sonucundan hareketle uygulamalı derslerin daha çok yüz yüze verilmesi veya ders içeriklerinin çevrim içi platformlara uygun hazırlanarak akıllı tahta, tablet gibi teknolojik cihazlar ile desteklenmesi ve derslerin üç boyutlu anlatımı destekleyecek teknolojilerle donatılması önerilmektedir.

Teknoloji yeterliğine sahip olan öğretim üyeleri tarafından dijital materyallerin hazırlanması sağlanarak kurum içi ve kurum dışı paylaşım sağlanabilir.

Geleneksel öğretim yöntemlerini kullanan öğretim üyelerinin teknoloji destekli öğretim yöntem ve metotları kullanmalarına yönelik desteklenmesi sağlanabilir.

Araştırmada üniversitenin uzaktan eğitim sürecinde yaşadığı sorunlardan birisi olan ölçme-değerlendirme uygulamalarına yönelik, hakkaniyeti ve sınav güvenliğini sağlamaya yönelik tedbirlerin alınması, süreç odaklı değerlendirme yaklaşımının müfredata ilişkilendirilmesi önerilmektedir.

Çevrim içi sınav güvenliği ile ilgili gerekli tedbirlerin alınmasına yönelik çalışmaların artırılması sağlanabilir.

Ders sürelerinin teknolojiye çok maruz kalınmayacak şekilde ve odaklanma sorunlarını ortadan kaldıracak şekilde planlanması önerilmektedir.

Dijital öğrenme çağına geçiş sürecinin yaygınlaştığı bu dönemde öğretim kurumlarının çağın ihtiyacına uygun becerileri geliştirmelerine önem verilmeleri, nitelikli içerik sunan dijital öğrenme platformları geliştirilmeleri, eğitim süreçlerinde

kullanılması için içeriği zengin dijital eğitim materyallerinin üretmeleri, ders müfredatlarını bu yönde geliştirilmeleri ve bu çalışmaların gelecek eğitim sistemine entegre olmada avantaj sağlayacağı düşünölmektedir.

REFERANSLAR

- Agasisti, T., & Soncin, M. (2021). Higher Education in Troubled Times: On The Impact of Covid-19 in Italy. *Studies in Higher Education*, 46(1), 86-95.
- Akdemir, A. (2011). *Web Tabanlı Öğrenmenin Temel Hemşirelik Becerileri Üzerine Etkisi*. İzmir: Ege Üniversitesi / Sağlık Bilimleri Enstitüsü / Hemşirelik Esasları Ana Bilim Dalı.
- Akdemir, A. B., & Kılıç, A. (2020). Yükseköğretim Öğrencilerinin Uzaktan Eğitim Uygulamalarına Bakışının Belirlenmesi. *Milli Eğitim Dergisi* 49.1, 685-712.
- Akpınar, Y. (2003). Öğretmenlerin Yeni Bilgi Teknolojileri Kullanımında Yükseköğretimin Etkisi: İstanbul. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 80.
- Aksoy, D. A., Bozkurt, A., & Kurşun, E. (2021). Yükseköğretim Öğrencilerinin Koronavirüs (Covid-19) Pandemi Sürecinde Uzaktan Eğitime Yönelik Algıları. *Anadolu University Journal of Education Faculty*, 5(3), 285-308.
- Alkan, C. (1987). Açıköğretim "Uzaktan Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi". Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları No:157.
- Alkan, C. (1996). Uzaktan Eğitimin Tarihsel Gelişimi. *Türkiye Birinci Uluslararası Uzaktan Eğitim Sempozyumu*. Ankara: Uzaktan Eğitim Vakfı Yayınları.
- Alptekin, G., & Türkmen, D. (2023, 01 2023). Ortaöğretim Öğrencilerinin COVID-19 Pandemi Dönemindeki Uzaktan Eğitim Faaliyetlerine İlişkin Algı Düzeyleri. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, s. 23-61.
- Arar, A. (1999). *Uzaktan Eğitimin Tarihsel Gelişimi, Uzaktan Eğitim Uygulama Modelleri ve Maliyetleri*. Birinci Uzaktan Eğitim Sempozyumu, 15(16), 25-28.
- Balaman, F. (2014). *Web Tabanlı Uzaktan Eğitimin Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin İnternet Programcılığı 2 Dersindeki Akademik Başarılarına Etkisi*. Diyarbakır.
- Balta, Y., & Türel, Y. (2013). Çevrimiçi Uzaktan Eğitimde Kullanılan Farklı Ölçme Değerlendirme Yaklaşımlarına İlişkin Bir İnceleme. *Turkish Studies*, s. 37-45.
- Bauch, C. T., Lloyd-Smith, J. O., Coffee, M. P., & Galvani, A. P. (2005). Dynamically Modeling SARS and Other Newly Emerging Respiratory Illnesses: Past, Present, and Future. *Epidemiology*, 791-801.

- Bilgiç, H. G., & Tüzün, H. (2015). Yükseköğretim Kurumları Web Tabanlı Uzaktan Eğitim Programlarında Yaşanan Sorunlar. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi* 1.3, 26-50.
- Bilgiç, H. G., Doğan, D., & Seferoğlu, S. S. (2011). Türkiye’de Yükseköğretimde Çevrimiçi Öğretimin Durumu: İhtiyaçlar, Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Yükseköğretim Dergisi* 1(2), 80-87.
- Bozkurt, A. (2017). Türkiye’de Uzaktan Eğitimin Dünü, Bugünü ve Yarını. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 85-124.
- Bulutlu, Ö. (2018). Uzaktan Eğitim Programlarında Üniversite Öğrencilerinin Eş Zamanlı Sanal Sınıf Ortamlarını Kullanım Niyetlerinin İncelenmesi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Cabı, E. (2016). Uzaktan Eğitimde E-değerlendirme Üzerine Öğrenci Algıları. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, (1),, 94-101.
- Can, E. (2020). Coronavirüs (Covid-19) Pandemisi ve Pedagojik Yansımaları: Türkiye’de Açık ve Uzaktan Eğitim Uygulamaları. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(2),, s. 11-53.
- Crawford, J., Henderson, K., Rudolph, J., Malkawi, B., Glowatz, M., Burton, R., . . . Lam, S. (2020). COVID-19: 20 Countries’ Higher Education Intra-period Digital Pedagogy Responses. *Journal of Applied Learning & Teaching*, 3(1), 1-20.
- Creswell, J. W. (2003). *Research Design: Qualitative, Quantitative and Mixed Methods Approaches*. California: Sage Publications.
- Çallı, İ., Bayam, Y., & Karacadağ, M. (2002). Türkiye’de Uzaktan Eğitimin Geleceği ve E-üniversite. *Açık ve Uzaktan Eğitim Sempozyumu.*, 23-28.
- Çukadar, S., & Sönmez , Ç. (2003). İnternete Dayalı Uzaktan Öğretim ve Üniversite Kütüphaneleri. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 4(1), 31-42.
- Demir, B. (2020). Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Uzaktan Eğitim ile Yürütülen Matematik Derslerine Yönelik Tutumlarının İncelenmesi. *International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, 6(39),, s. 2448-2454. doi:Doi: <http://dx.doi.org/10.31576/smryj.716>
- Dinçer, S. (2006). Bilgisayar Destekli Eğitim ve Uzaktan Eğitime Genel Bir Bakış. *Akademik Bilişim*, 65-68.

- Doğan, A. C. (2009). Öğretim Elemanlarının Ölçme ve Değerlendirme Araçlarına Yönelik Görüşleri. Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi. Ankara.
- Duran, N., Önal, A., & Kurtuluş, C. (2006). E-Öğrenme ve Kurumsal Eğitimde Yeni Yaklaşım Öğrenim Yönetim Sistemleri. *İçinde Bilgi Teknolojileri Kongresi IV*. Akademik Bilişim.
- Ekici, G. (2003). Uzaktan Eğitim Ortamlarının Seçiminde Öğrencilerin Öğrenme Stillерinin Önemi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(24).
- Elitaş, T. (2017). Uzaktan Eğitim Lisans Sürecinde Yeni İletişim Teknolojileri: Atatürk Üniversitesi Uzaktan Eğitim Merkezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul.
- Ergüney, M. (2015, Kasım). Uzaktan Eğitimin Geleceği: MOOC (Massive Open Online Course). *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(4), s. 15-22.
- Eripek, S. (2007). S. Eripek (Dü.) içinde, *Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Okulöncesi Öğretmenliği Lisans Programı, İlköğretimde Kaynaştırma, Ünite 1(Özel Eğitim ve Kaynaştırma Uygulamaları)*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Erpay, İ. (2021). Zorunlu Uzaktan Eğitim: Covid-19 Pandemisi Sürecinde İlahiyat Öğrencilerinin Uzaktan Eğitime Yönelik Görüşleri. *Marifetname*, 8(1), 169-204.
- Ersoy, M. (2008). Bilgisayar Destekli Matematik Öğretimi: Kutupsal Koordinatlar Konusunda Mathematica Aktiviteleri. İzmir.
- Fırat, M. (2017). Understanding Turkish Students' Preferences for Distance Education Depending on Financial Circumstances: A large-scale CHAID Analysis. " *International Review of Education* 63.2, 63.2.
- Fiscus, E. D., & Mandell, C. J. (2002). *Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarının Geliştirilmesi*. (G. Akçamete, H. G. Şenel, & E. Tekin, Çev.) Ankara: Anı Yayıncılık.
- Geis, G. L., Christopher, K., & Copley, A. (2000). Lifelong Learning in Higher Education. *London: Kogan Page.*, s. 238.
- Genç, S. Z., Engin, G., & Yardım, T. (2020). Pandemi (Covid-19) Sürecindeki Uzaktan Eğitim Uygulamalarına İlişkin Lisansüstü Öğrenci Görüşleri. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (41), 134-158.
- Girginer, N. (2002). Uzaktan Eğitim Ekonomisi. *I. Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi*, (s. 275-286).

- Gökçe, A. T. (2008). Küreselleşme Sürecinde Uzaktan Eğitim. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (11), 1-12.
- Göksel, N. (2015). Uzaktan Eğitim: Çevrimiçi Öğrenmede Sistem Yaklaşımı. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 129-138.
- Göktaş , Y., Yıldırım , Z., & Yıldırım, S. (2008). Bilgi ve İletişim Teknolojilerinin Eğitim Fakültelerindeki Durumu: Dekanların Görüşleri. *Eğitim ve Bilim*, 31-32.
- Gülner, B. (2009). Bilgisayar ve İnternet Destekli Uzaktan Eğitim Programlarının Tasarım, Geliştirme ve Değerlendirme Aşamaları (SUZEP Örneği). *Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 259-273.
- Hançer, A. H., & Yalçın, N. (2007). Fen Eğitiminde Yapılandırmacı Yaklaşımın Dayalı Bilgisayara Destekli Öğrenmenin Bilgisayara Yönelik Tutuma Etkisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi* 15.2, 549-560.
- Hebecci, M. T., & Usta, E. (2015). Türkiye'de Harmanlanmış Öğrenme Eğilimleri: Bir Literatür Çalışması. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (19), 195-219.
- Hızal, A. (1983). *Uzaktan Öğretim Süreçleri ve Yazılı Gereçler: Eğitim Teknolojisi Açısından Yaklaşım*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları. No:122.
- Horvitz, B. S., Dabbagh, N., & Bannan-Ritland, B. (2007). Online Learning: Concepts, Strategies, and Application: Pearson, Upper Saddle River 348. *Educational Technology Research and Development*, 55.
- İsman, A. (2011). *Uzaktan Eğitim*. Pegem Akademi.
- İşman, A. (1998). *Uzaktan Eğitim*. Sakarya: Değişim Yayınları.
- Joyce, L., Yang, B., & Dasgupta, R. (2020). *Will The Coronavirus Make Online Education Go Viral*.
- Kahraman, M. E. (2020). COVID-19 Salgınının Uygulamalı Derslere Etkisi ve Bu Derslerin Uzaktan Eğitimle Yürütülmesi: Temel Tasarım Dersi Örneği. *Medeniyet Sanat Dergisi*, 6(1), 44-56.
- Kambutu, J. (2002). Administrators Prefer Rechnology-based Distance Learning. *Quarterly Review of Distance Education* 3(3), 341-343.
- Kan, A. Ü., & Fidan, E. K. (2016). Türk Dili Dersinin Uzaktan Eğitimle Yürütülmesine İlişkin Öğrenci Alguları. *Turkish Journal of Educational Studies* 3.2, 23-45.
- Karadağ, E., & Yücel, C. (2020). Yeni Tip Koronavirüs Pandemisi Döneminde Üniversitelerde Uzaktan Eğitim: Lisans Öğrencileri Kapsamında Bir Değerlendirme Çalışması. *Yükseköğretim Dergisi*, s. 10(2), 181-192.

- Karal, H., Cebi, A., & Turgut, Y. E. (2011). Perceptions of Students Who Take Synchronous Courses Through Video Conferencing About Distance Education. *Turkish Online Journal of Educational Technology-TOJET*, 10(4), 276-293.
- Karataş, S., & Üstündağ, M. T. (2008). Gazi Üniversitesi Uzaktan Eğitim Programı Öğrencilerinin İnternet Temelli Uzaktan Eğitim Doyumları İle Demografik Özellikleri Arasındaki İlişki. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 62-73.
- Kaya, Z. (2002). *Uzaktan Eğitim: Uzaktan Eğitim Gereksinimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınevi.
- Kıralı, F. N., & Alcı, B. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Uzaktan Eğitim Algısına İlişkin Görüşleri. *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi* 8.30, 55-83.
- Kirazlı Korkmaz, E. (2022). Covid-19 Sürecinde Yükseköğretimde Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Uzaktan Eğitime Yönelik Bakış Açılarının Değerlendirilmesi: Ankara Örneği. Atılım Üniversitesi, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Kocabaş, C. (2021). COVID-19 Sonrasında Yükseköğretimde Dönüşümün İzleri: Tespitler ve Öneriler.
- Koçoğlu, E., & Tekdal, D. (2020). Analysis of Distance Education Activities Conducted During COVID-19 Pandemic. *Educational Research and Reviews* 15.9 , 536-543.
- Köseler, S. (2020). Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Sosyal Medya Kullanımı ve Dijital Oyun Bağımlılıklarının Akademik Başarıya Etkisi: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Örneği. . Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Basılmamaş Yüksek Lisans Tezi.
- Kutlu, B., & Titrek, O. (2021). Opinions of Graduate Students about Distance Education in the Period of COVID-19 Pandemic. *International Journal of Curriculum and Instruction.*, 13(1), 743-756.
- Kürtüncü, M., & Kurt, A. (2020). COVID-19 Pandemisi Döneminde Hemşirelik Öğrencilerinin Uzaktan Eğitim Konusunda Yaşadıkları Sorunlar. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi* 7.5 , 66-77.
- Lassoued, Z., Alhendawi, M., & Bashitialshaaer, R. (2020). An Exploratory Study of the Obstacles for Achieving Quality in Distance Learning During the COVID-19 Pandemic. *Education Sciences* 10.9, s. 232.
- Liyanagunawardena, T. R., Adams, A. A., & Williams, S. A. (2013). MOOCs: A Systematic Study of the Published Literature 2008-2012. *International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 14(3), 202-227., s. 202-227.

- Mayring, P. (2000, Haziran 20). Qualitative Content Analysis. *Qualitative Social Research* .
- MEB. (2023). *2023 Eğitim Vizyonu*. Milli Eğitim Bakanlığı. https://www.gmka.gov.tr/dokumanlar/yayinlar/2023_E%C4%9Fitim%20Vizyonu.pdf adresinden alındı
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (2021). *Genişletilmiş Bir Kitap: Nitel Veri Analizi*. (S. Akbaba Altun, & A. Ersoy, Çev.) Ankara: Pegem Akademi.
- Moore, M. G., & Kearsley, G. (2011). *Distance Education: A Systems View of Online Learning*. (3rd ed.). Belmont: CA:Wadsworth.
- Neuendorf, K. A. (2017). *The Content Analysis Guidebook (2th ed.)*. Thousand Oaks, California: SAGE Publications.
- Özbay, Ö. (2015). Dünyada ve Türkiye’de Uzaktan Eğitimin Güncel Durumu. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 376-394.
- Özdal, R. (2020). *A Swift Change in Education: Synchronous and Asynchronous English Language Learning During Covid-19 Pandemic*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öztürk, M., Özgöl, M., & Sarıkaya, İ. (2017). Örgün Eğitimde Uzaktan Eğitim Uygulamalarına İlişkin Öğrenci ve Öğretim Elemanı Değerlendirmeleri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi/Journal of Higher Education and Science*, s. 294-304.
- Papi, C., & Büyükaşlan, A. (2007). Türkiye ve Fransa’daki Uzaktan Eğitimde Gelişmeler: Hangi Eğitim Hakkı in Marsilya: Colloque Tice Mediterranee-Uzaktan Eğitimde İnsan/Değişim Sorunsalı.
- Patton, M. Q. (2018). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri* (3. Baskı b.). (M. Bütün, & S. B. Demir, Çev.) Ankara: Pegem Akademi.
- Radha, R., Mahalakshmi, K., Kumar, V. S., & Saravanakumar, A. R. (2020). E-Learning During Lockdown of Covid-19 Pandemic: A Global Perspective. *International Journal of Control and Automation*, 13(4), s. 1088-1099.
- Raymond , F. B. (2000). Delivering Distance Education Through Technology: A Pioneer’s Experience. *Campus-Wide Information Systems* 17(2), 49-55.
- Sadeghi, M. (2019, Mart). A Shift from Classroom to Distance Learning: Advantages and Limitations. *International Journal of Research in English Education*, s. 4(1):80-88.
- Sahu, P. (2020). Closure of Universities Due to Coronavirus Disease 2019 (COVID-19): Impact on Education and Mental Health of Students and Academic Staff. *Cureus* 12(4) .

- Sakarya, G., & Zahal, O. (2020). Covid-19 Pandemi Sürecinde Uzaktan Keman Eğitimine İlişkin Öğrenci Görüşleri. *Journal of Turkish Studies*.
- Singh, H. (2021). Building Effective Blended Learning Programs In: Challenges and Opportunities for The Global Implementation of E-learning Frameworks. *IGI Global*, 15-23.
- Sözen, N. (2020). Covid-19 Sürecinde Uzaktan Eğitim Uygulamaları Üzerine Bir İnceleme. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD) 7/12*, 302-319.
- T.C. Sağlık Bakanlığı. (2020, 12 7). <https://saglik.gov.tr/https://covid19.saglik.gov.tr/Eklenti/39551/0/covid-19rehberigenelbilgilerepidemiyojivetanipdf.pdf>:
<https://covid19.saglik.gov.tr/Eklenti/39551/0/covid-19rehberigenelbilgilerepidemiyojivetanipdf.pdf> adresinden alındı
- T.C. Sağlık Bakanlığı. (2023, 03 15). <https://saglik.gov.tr/https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66300/Covid-19Nedir.html>:
<https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66300/covid-19-nedir-.html> adresinden alındı
- Tekedere, H., Şahin, S., & Göker, H. (2022). Covid-19 Sürecinde Yükseköğretimde Çevrimiçi Uzaktan Eğitim Öğrenci Deneyimlerinin İncelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42(1), 123-166.
- Tekin, A. (2021). Tarihten Günümüze Epidemiler, Pandemiler ve Ekonomik Sonuçları. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Yıl: 2021/2, Sayı: 40*, 330-355.
- Tekin, Y. (2021). Covid-19 Sürecinde Turizm Sektörü ve Turizm Eğitiminde Yenilikçi Uygulamalar. *Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Dergisi 4.9* , 876-888.
- Telli, S., & Altun, D. (2020). Coronavirüs ve Çevrimiçi (Online) Eğitimin Önlenemeyen Yükselişi. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 25-34.
- The Daily Tar Heel*. (2020, 3 20). The Daily Tar Heel: <https://www.dailytarheel.com/article/2020/03/pass-fail-suspended-deans-list-cv-grade-not-incomplete-coronavirus-0320> adresinden alındı
- Tösten, R., Kaya, M. D., & Engin, A. O. (2010). Bilgisayar Destekli Eğitim. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 5*, 69-80.
- Traxler, J. (2009). Learning In A mobile Age. *International Journal of Mobile and Blended Learning (IJMBL)*, 1(1), 1-12.
- Trikoilis, D., & Papanastasiou, E. C. (2020, May). The Potential of Research for Professional Development in Isolated Settings During the Covid-19 Crisis and Beyond. *Journal of Technology and Teacher Education*, s. 295-300.

- Uluçay, A. G. (2016). *Uzaktan Eğitim Yönetimi ve Türkiye'deki Vakıf Üniversitesi Uygulamaları (İKÜ E-MBA Yüksek Lisans Program Örneği)*. (Doctoral dissertation, İstanbul Kültür Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü/İletişim Sanatları Anabilim Dalı/İletişim Sanatları Bilim Dalı).
- Uşun, S. (2006). *Uzaktan Eğitim* (1. b.). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Verduin, J. R., & Clark, T. A. (1994). *Uzaktan Eğitim: Etkin Uygulama Esasları* (Çev: İ. Maviş). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Basımevi.
- Yağan, S. A. (2021). Üniversite Öğrencilerinin Covid-19 Salgını Sürecinde Yürütülen Uzaktan Eğitime Yönelik Tutum ve Görüşleri. *Akademik Platform Eğitim ve Değişim Dergisi*, 4(1), 147-174.
- Yalın, H. (2007). Üniversite Öğrencilerinin Uzaktan Eğitim Dersine Karşı Tutumlarının İncelenmesi. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*.
- Yalın, H. İ. (2008). *İnternet Temelli Eğitim*. Nobel Yayın Dağıtım: Ankara.
- Yıldırım Doğru, S. S. (2021, 12 3). *Hürriyet Gazetesi*. Hürriyet Gazetesi Web Sitesi: <https://www.hurriyet.com.tr/egitim/turkiyede-ozel-egitim-ve-ozel-gereksinimli-bireylerin-egitimi-41952946> adresinden alındı
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Arastırma Yöntemleri. Gözden Genişletilmiş Besinci Baskı*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yurdakul, B. (2015). *Uzaktan Eğitim, Demirel (Ed.), Ö.; Eğitimde Yeni Yönelimler İçinde*, s.271-288). Ankara: Pegem.
- Yurtsever, Ş. (2013). *Eğitsel Tanılama ve Değerlendirme Sürecinde Görev Alan Rehberlik ve Araştırma Merkezi Personelinin Karşılaştığı Sorunların Belirlenmesi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Yükseköğretim Kurulu. (2020). www.yok.gov.tr. [https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/Üniversitelerde Uygulanacak Uzaktan Eğitime İlişkin Acıklama.aspx](https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/Üniversitelerde%20Uygulanacak%20Uzaktan%20Egitime%20İliskin%20Aciklama.aspx). adresinden alındı
- Yükseköğretim Kurulu. (2023). *Türkiye'de Uzaktan Eğitim Veren Üniversitelerin Öğrenci Dağılımları*. <https://www.yok.gov.tr/ana-sayfa> adresinden alındı
- Yükseköğretim Kurulu. (2023). www.yok.gov.tr. [https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2023/Yuksekogretim Kurumlarımızda 2022-2023 Bahar Yariyili Eğitim ve Öğretimine İlişkin Sorular ve Cevaplar.aspx](https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2023/YuksekogretimKurumlarimizda%202022-2023%20Bahar%20Yariyili%20Egitim%20ve%20Ogretimine%20İliskin%20Sorular%20ve%20Cevaplar.aspx). adresinden alındı

EKLER

EK A ETİK KURUL KARARI

Evrak Tarih ve Sayısı: 13.07.2023-28236

T.C.
İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği
Kurulu Başkanlığı

Sayı : E-71395021-100-28236
Konu : Etik Kurul Kararı - Nihal GÜLCAN

13.07.2023

İLGİLİ MAKAMA

Kurulumuza başvuran Nihal Gülcan'ın "Üniversite Öğrencilerinin Covid-19 Pandemisinde Çevrimiçi Eğitime Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi: İbn Haldun Üniversitesi Örneği" isimli projesi; amaç, araştırma türü, veri toplama araçları, süreç ve işlemler, veri analizleri dikkate alınmak suretiyle 10.07.2023 tarihinde değerlendirilerek 2023/05-04 karar numarası ile etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi arz/rica ederim.

Prof. Dr. Alev ERKİLET
Başkan

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :BSP08C8KB

Belge Doğrulama Adresi: <https://www.turkiye.gov.tr/ibn-haldun-universitesi-ebys>

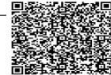
Adres:Başak Mah. Ordu Cad. No:3 P.K. 34480 Başakşehir / İstanbul

Telefon:0212 692 0212 Faks:0212 551 6464

Keş:ihu@hs01.kep.tr e-Posta:info@ihu.edu.tr Elektronik Ağ:www.ihu.edu.tr

Bilgi için: Melike Kanca

Unvanı: Sekreter

Bu belge,güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

EK B

BİLGİLENDİRME VE ONAM FORMU

Değerli katılımcı, İbn Haldun Üniversitesi Eğitim Kurumları İşletmeciliği Yüksek Lisans Programı kapsamında Covid-19 sürecinde üniversitemiz öğrencilerinin çevrim içi eğitime yönelik görüşlerinin incelenmesi kapsamında bir tez çalışması yürütmekteyim. Bu çalışmada; Üniversite eğitimde meydana gelen ve değişim sürecini oluşturan çevrim içi eğitimin öğrenciler açısından değerlendirilmesini araştırmaktadır. Üniversitemiz kapsamında gerçekleştirecek bu araştırmanın gelecek dönemlerde uygulanacak eğitim sürecine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu nedenle aktaracağınız deneyimler çok önemsenmektedir.

Bu bağlamda katılımınız gönüllülük esasına dayanacak olup sizin için herhangi bir risk içermemektedir. Çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çıkma hakkına sahipsiniz.

İsim ve diğer kimlik bilgileriniz tamamen gizli tutularak görüşleriniz sadece bilimsel bir araştırma için kullanılacaktır. Mülakat yaklaşık bir saat sürecektir. İzniniz doğrultusunda süreci hızlandırmak ve kolaylaştırmak adına görüşlerinizi kayıt altına alınacaktır.

Katkılarınız için şimdiden teşekkür ederim.

ÇALIŞMAYA KATILIM ONAYI

Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya/gönüllüye verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları tamamen anladım. Çalışma hakkında yazılı ve sözlü açıklama aşağıda adı belirtilen araştırmacı tarafından yapıldı, soru sorma ve tartışma imkânı buldum ve tatmin edici yanıtlar aldım. Bana, çalışmanın muhtemel riskleri ve faydaları sözlü olarak da anlatıldı. Bu çalışmayı istediğim zaman ve herhangi bir neden belirtmek zorunda kalmadan bırakabileceğimi ve bıraktığım takdirde herhangi bir olumsuzluk ile karşılaşmayacağımı anladım.

Bu koşullarda söz konusu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının (Kendi el yazısı ile)

Adı-Soyadı:

İmzası:

Not: Bu form, iki nüsha halinde düzenlenir. Bu nüshalardan biri imza karşılığında gönüllü kişiye verilir, diğeri araştırmacı tarafından saklanır.

Araştırmacının

Adı-Soyadı:

İmzası:

Görüşme/Mülakat Soruları:

Covid-19 sürecinde üniversitemizde uzaktan eğitim alan öğrencilere yönelik aşağıdaki sorular hazırlanmıştır.

1. Covid-19 sürecinde uzaktan eğitim yöntemiyle ders alma deneyimlerinize yönelik olumlu ve olumsuz görüşleriniz nelerdir?
2. Covid-19 sürecinde uzaktan eğitimde kullanılan teknolojik yapı, kullanılan sistem ve uygulamalara yönelik düşünceleriniz nelerdir?
3. Covid-19 sürecinde uzaktan eğitimle ders alma durumuna dair kendi öz yeterliğinize yönelik düşünce ve deneyimleriniz nelerdir?
4. Uzaktan eğitim ve örgün eğitim karşılaştırıldığında verimlilik açısından hangisi daha etkilidir?
5. Uzaktan eğitimin motivasyon düzeyinize olan etkisi nelerdir?
6. Uzaktan eğitim yöntemiyle verilen derslerin ölçme-değerlendirme (quiz test, vize, final, performans, sunu, ev ödevi, proje, evde sınav, uzaktan canlı/gözetmenli sınav vb.) süreçlerine yönelik düşünceleriniz nelerdir?
7. Uzaktan eğitimin yöntemiyle verilen derslerde öğretim üyelerinin öğretim teknik ve araçlarını kullanımlarına yönelik düşünceleriniz nelerdir?
8. Üniversitenizin uzaktan eğitime geçiş sürecine yönelik o dönemdeki teknik hazır bulunuşluğuna dair görüşleriniz nelerdir?
9. Üniversitenizin uzaktan eğitime geçiş sürecine yönelik o dönemdeki öğretim üyelerinin pedagojik (öğretim yöntem, metot ve çeşitliliği) hazır bulunuşluğuna dair görüşleriniz nelerdir?
10. Uzaktan eğitim yoluyla ders alma süreci sonunda ne tür hayat boyu öğrenme becerileri elde ettiniz? (sosyal, akademik, teknik/teknolojik beceriler)

ÖZGEÇMİŞ

Ad ve Soyad: Nihal Gülcan

Eğitim:

2002-2009 İşletme, Anadolu Üniversitesi, Türkiye

2020-2023 Eğitim Kurumları İşletmeciliği Yüksek Lisans, İbn Haldun
Üniversitesi, Türkiye

İş Deneyimi:

2017-Halen İbn Haldun Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü